విషయసూచిక

త్రివర్ణచిత్రము:

'భర్తరాలు'

ఛాయాచిత్రములు:

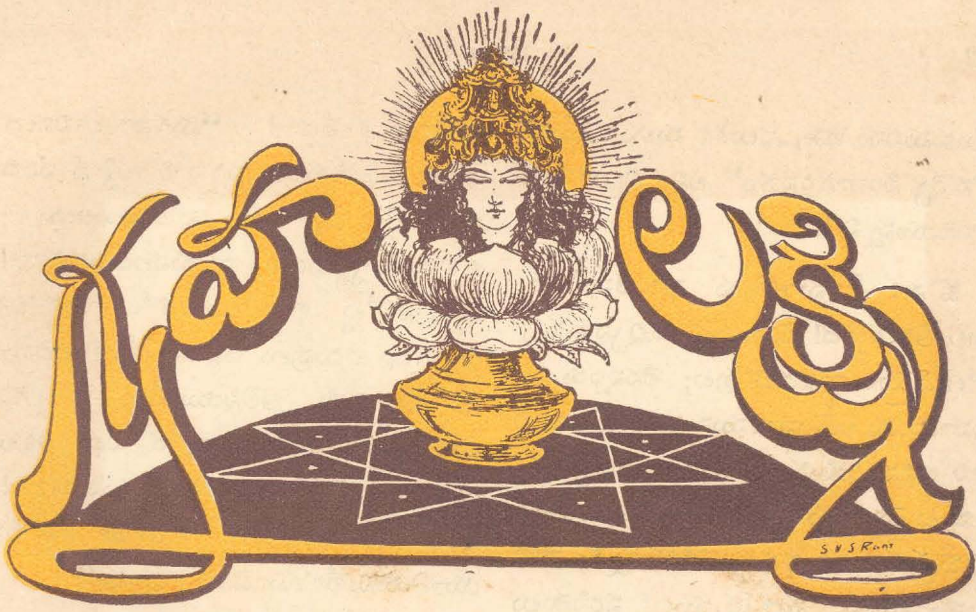
గాంధి; యమునాబాయ్ రాథోడ్; 'చంద్రోదయం' శాగలభాగ్యశాలులు జగచ్చరితామృత పాత్రలందరున్; శ్రీగాంధి సేవాసేన. గాంధిజయంత్యుత్సవము సలుపుచున్న బాలికలు; 'సహోదర సౌభాగ్యం' శ్రీమతి యం. మరకతవల్లి; శ్రీమతి మిస్. అనసూయాబాయ్; శ్రీమతి యమ్. యస్. శ్రేష్ఠ; డాక్టర్ యస్. ముత్తులక్ష్మిరెడ్డి;

'భక్తురాలు'

మ॥ సిరియున్నాదని విర్రవీగదు జగచ్ఛ్రేయోభిలాషా నిరం।
తరమై యొక్కట నాత్మనాథుఁడె జగన్నాథుం డటంచెంచి సు।
స్థిరభక్తిన్ బరిచర్యసేయు గృహాలక్ష్మిన్ భక్తురాలిన్ సుధా।
చరితం జూడుము సోదరీ సకలమున్ సౌభాగ్యవంతంబగున్ ॥

—పసుమర్తి కృష్ణమూర్తి

దీపావళి

సౌవర్ణకంకణ ఝుణఝుణనినదంబు శింజినీరవముతోఁ జెలిమి సేయ।
తాటంక మణిగణ ధగధగ దీప్తులు గండమండలరుచి గప్పికొనఁగ।
ధవళతరాపాంగ ధళధళ రోచులు బాణజాల ప్రభాపటలి నడఁప।
శరపాత ఘుమఘుమ శబ్దంబు, పరిపంథిసైనిక కలకల స్వనము లుడుప।
వీరశృంగార భయ రౌద్రవిస్మయములు।
గలసి భామినియయ్యెనో కాక యనఁగ
నిషువుదొడుగుట దివుచుట యేయుటెల్ల।
నెఱుఁగరాకుండ నని సేసె నిందువదన॥

—'భాగవతం'

శక్త్యనుసారము నవరాత్ర దీక్షసలిపి పేరటాండ్రసేసలు తలఁదాల్చి త్రికరణశుద్ధలై యున్న సాధ్వీమతల్లుల కికముందు రానున్నది దీపావళి యని జ్ఞాపకముచేయుట కోపి యున్నదియే పై పద్యము. లోకకంటకుఁడైన నరకదైత్యుని సేనలఁ జెల్లాచెదరుసేసి భగవంతుని మెప్పొందిన యా భామామణి దివ్యరూపము నొక్కపరి మనసులం జిత్రించుకొని చూచెదరుగాక "రాకేందుబింబమై రవిబింబమై యొప్పు నీరజాతేక్షణ నెమ్మొగంబు......హర్షదాయియై మహారోషదాయియై......హరికి నరికిఁజూడ నందంద శృంగార వీరరసము లోలి విస్తరించు" చున్నది! ఆహా! ముల్లోకములును ముగ్ధములై "బొమ్మ పెండ్లిండ్లకుఁ బోనోల్లనను బాల, రణరంగమున కెట్లు రాఁదలఁచె...

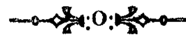
బలుకుమనినఁ బెక్కుపలుకని ముగుద యేగతి నౌనర్చె సింహగర్జనము" లని చిత్రాకృతిం బొందియున్నవి !!

ఔను: వీరమాతలగు భారతనారీరత్నముల తెరఁగట్టిదే! సమయము వచ్చినపుడగ్నిలోఁబడిమైన నాపదబాపుట; లేనప్పుడు నిజ గృహమందు లక్ష్మీస్థానమున నుండుట. అంతే కాని అనవసరముగ వీధినిబడి యార్భాటము సేయుట యొంతమాత్రముఁగాదు ! ఈమర్యాద యనుశ్రుతముగా వచ్చుచునేయున్నది; కాని యప్పుడప్పుడు మాత్రము పరిస్థితులు తద్భిన్నములై యేర్పడుటయుఁ దన్మూలమున ధూర్తవ్యాఖ్యాన ప్రభవములు చెలరేగుటయు బుద్ధిమంతులగు వారికి గోచరించుచునే యున్నవి. అయిన నంతమాత్రమున భయపడ నవసరములేదు. ఏలయన నది శాశ్వతముకాదు: శాశ్వతమైన దల్ల మొదటి ధర్మమే. ఏయుగమునందుగాని యధర్మము వల్లఁ గొంత ప్రజాపీడ గలుగుటయు నది యేదో యొక యపూర్వశక్తి మూలమున నశింపఁబడి మరల యథాప్రకారముగఁ బ్రజాసౌఖ్యము విస్తరించుటయు సర్వత్ర వేద్యములు. దీనికి నిదర్శనములఁ జూపుటకు మనమేదో యొక పూర్వయుగమునకుఁ బోనక్కరయేలేదు. ఈయుగమునందే చూపవచ్చును. ఒక్కమహాత్ముని పిలుపు వినఁబడఁగనే, యొంతమంది యిల్లాండ్రు నిలువఁబడినపాట్లనే వచ్చి సత్యాగ్రహ సమరరంగమున నురకలేదు ! అపుడు "భారతస్త్రీ లింతంతవాళ్ళా !!?" అని పరు లాశ్చర్య చకితులు కాలేదా ! "మగవారిఁగనినఁదా మరుఁగుఁజేరేడునింతి,పగవారిగెల్వ నే పగిదిఁ జూచె ?" నని యీ నారీమణులఁగూర్చి భవిష్యద్వ్యాసుఁడు వ్రాయవలయునుగదా!! కోటానకోట్ల భారతీయులలోఁ బెద్దపెద్ద యింగ్లీషు చదువులు చదివిన యేకొలదిమందికి మాత్రమే తెలిసియుండిన కాంగ్రెస్ మహాసంస్థకు ఖండఖండాంతర విఖ్యాతికలుగుట మనసోదరీమణుల మూలమునఁనేకదా!! ఈపె జమీన్‌దారిణి, యీమె కర్షకుని యాలియనుభేదముండెనా అప్పుడు!!

ఐతే అప్పటి కాంగ్రెసు కార్యక్రమము వేరు ఇప్పటి కార్యక్రమము వేరు. దీనిం బట్టి "కాంగ్రెస్సుడుగంటింది !—గాంధీ అడుగంటినాడు" అను ప్రవాదముఁ బుట్టించి స్వార్థపరు లానందించుచున్నారు. కాని యది నిరర్థకము. ప్రజాశక్తి యెన్నడును మాత్రుస్థానబలవిశిష్టమైయుండును. ఏ మహాశక్తుల త్యాగములవలన నాడు కాంగ్రెస్ విజృంభించినదో ఆ మహాశక్తుల ప్రచారములవల్లనే నేడు గూడ విజయభేరిని మ్రోగింపఁగలదు. స్త్రీయని నిరసింపఁబడక నాడు హరిచేఁ బ్రోత్సహింపఁబడిన సత్యామానినివంటి వారే నేటి మన సోదరీమణులును— పురాణజ్ఞానియగు మహాత్మునిచేఁ బ్రోత్సహింపఁబడుచున్నారు. "ప్రజాహితోద్యమములయందు స్త్రీలు చేయుచున్న కార్యములను గురుతింపుడు. దేశము యొక్క రాజకీయోద్యమములయందు స్త్రీ లెక్కువ శ్రద్ధ వహించుచున్నారు. వేల

కొలంది స్త్రీలు ఖైదుశిక్షలు నితరబాధలు ననుభవించిరి. అందుచే స్త్రీలు ఎసెంబ్లీలో పాల్గొనుట కవకాశము నొసగుట న్యాయము ..." అని మహాత్ము నంతటివాఁడు మాళవ్య పండితుఁడు గూడ సెలవిచ్చుచున్నాఁడు.

కాబట్టి మానినీమణులు సర్వవిధముల దమ శక్తియుక్తులఁ జూపి మహాసభకు విజ యముఁగూర్చి తమతమ దివ్యజ్ఞానదీపికా వళితో భారతమాతకు మంగళహారతులు బట్టుదురుగాక! అది నిజమైన దీపావళి. అంతేకాని యీఘోర క్షామసమయమున నప్పుసేసియైనను బప్పుకూడుఁదిని తప్పతప్పున నాలుగు పటాకీలను బేల్చివేయుట దీపావళి యెంతమాత్రముగాదు. అంతగా నేమాత్ర మైన ధనము మిగిలియుండునెడ శారదా సదనమువంటి యేయుత్తమ సంస్థకో దానము చేయవచ్చును. దానివలనఁబురుషార్థము దక్కును. ప్రమాదములును దప్పును.

గృహలక్ష్మి!

కొండేపూడి సుబ్బారావుగారు

ఆంధ్రసారస్వతార్యామహాదేవి హస్తన్యస్త వల్లకీతంత్రి వీవు;
మహిళాజనాజ్ఞానమలిన విధ్వాంత నైదాఘమార్తాండ ప్రతాపయుతవు;
సంఘసంస్కరణ దీక్షాధూర్వహత్వంపు నైపుణి నీ చిన్ననాటి యాట;
ఆర్యవిజ్ఞాన జలాశయోద్భూత మనోజ్ఞతుంపురులు నీ కుగ్గుపాలు
దినదినపు వర్ధమాన దీధితులతోడ, వినుత సుకుమార నూత్నయౌవనవిలాసి
నీచిరము మధుమాసపు నీతమధుర రాగములవెల్గు మా గృహలక్ష్మితల్లి.

'దసరా గృహలక్ష్మి'

వాజపేయయాజుల వేంకటనారాయణగారు

దసరాసంచిక యాంధ్రభామినులచేతన్ బద్యగద్యంబులం
దు సెబాసొప్ప నలంకరింపఁబడుటన్ దుగ్ధాబ్ధిలోఁబుట్టునా
పస మీఱన్ దగు కౌస్తుభంబుపగిదిన్ భాసిల్లి చూపట్టెడిన్
రసదంబౌ 'గృహలక్ష్మి' పాఠకుల కానందంబు సధింపదే ?

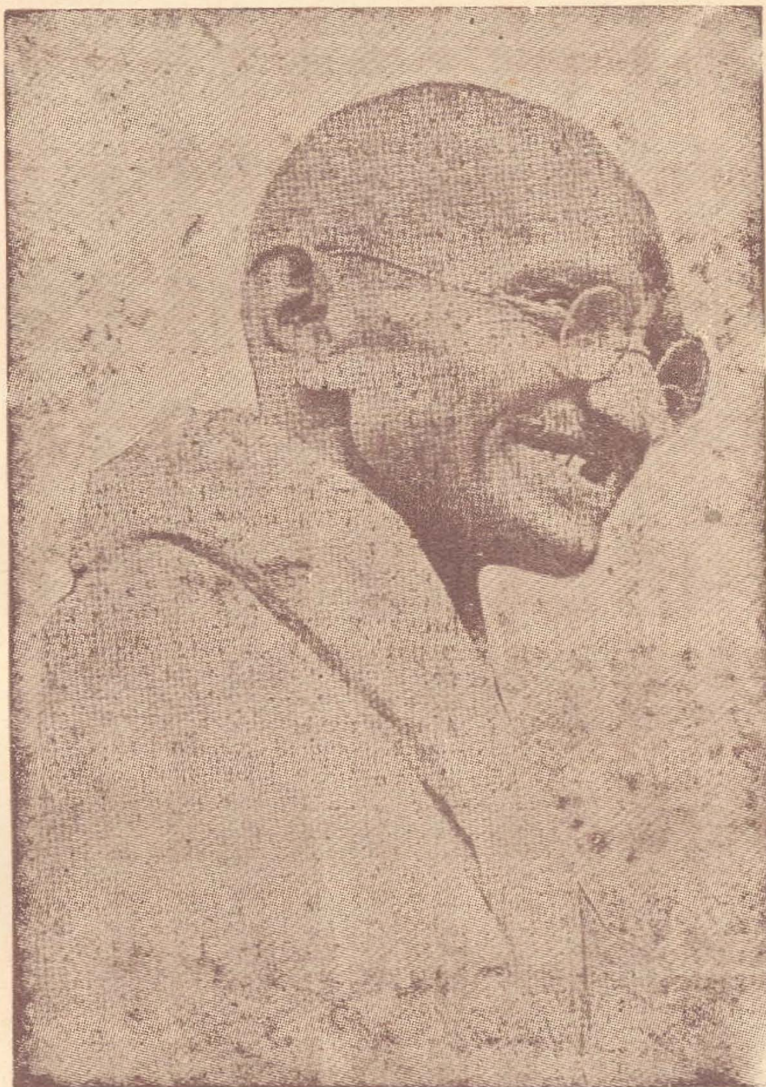
నరకచతుర్దశి

శ్రీమతి జరుగుమిల్లి రామాబాయమ్మగారు

ఇది ప్రతి సంవత్సరమును, ఆశ్వయుజ కృష్ణ చతుర్దశి దినమున చేయబడును. నరకాసురుని వధ యాంధ్రదేశమం దంతటను, దక్షిణమునను దీపావళికి ముఖ్యకారణముగ భావింపబడుచున్నది. కావుననే నరకచతుర్దశి యని యందురు. నరకాసురుడు లోకకంటకుడు కాగా, శ్రీకృష్ణుడు వాని వధింప బ్రయాణమయ్యెను. సత్యభామకూడ వెళ్లెను. శ్రీకృష్ణుడు మురమొదలగు రాక్షసులను చంపెను. నరకుం డిదిచూచి అధిక కోపముతో శ్రీకృష్ణుని బాణముల నొప్పించెను. అప్పుడు సత్యభామ తానే యుద్ధముచేసి అలసిపోయెను. శ్రీకృష్ణుడు ఆమెకు సహాయమై నరకాసురుని సంహరించెను. వారు చనిపోవుటవలననే మనమందర మానాడు తెల్లవారగట్ల స్నానము చేయవలయును. విధవలుకూడ ఆనాడు తలంటి నీళ్లుపోసుకొనవలెను. ఈ పండుగకు ముఖ్యము సత్యభామయొక్క యుద్ధము. ఆ కాలమున స్త్రీలు సహితము యుద్ధకళానిపుణులని భారతీయులందరు సంతసింపవలసినదే.

ఈ దీపావళి మార్వాడీలకు చాల ముఖ్యమైనది. ఆ యుత్సవము నాటికి వారు తమ లెక్కల నన్నిటిని పరిష్కరించుకొని యానాడు క్రొత్త కాతాపుస్తకములు తెచ్చి పూజించి బ్రాహ్మణమంత్ర పురస్సరముగా నాశీర్వాదములంది స్నేహితులతో మహానందముగ భుజింతురు. వారి కానాడే సంవత్సరాది. మనము దీపావళినాడు దీపములు ఎందుకు పెట్టుటయు, యమపూజ నెందులకు జేయుటయు పితరులకు సద్గతి కలుగుటకు ఈనాడు దివిటీలతో నా చీకటిలో బితరులకు స్వర్గమార్గము చూపించుటయు నీ పండుగవలన గలుగునని మన పెద్ద లూహించి ఈ యుత్సవము యేర్పాటు చేసిరి. ఇదికాకుండా మన దేశమున ఇంకొక ఆచారమున్నది. దీపావళి మొదలుకొని కార్తిక మాసాంతమువరకు దీపములు పెట్టుదురు. ఆకాశదీపములని కొందరు మేడలమీద, కొందరు ఎత్తైన గట్టులమీద దీపములు పెట్టెదరు. ఇదియు పితృలకు మార్గదర్శకముగానుండుటకై పెట్టుదురని భావించవలయును. మొత్తమున ఇది యొక మహాకార్యము జరిగియుండ దాని జ్ఞాపకార్థము ప్రతి సంవత్సరము జరుగుచున్నది. చాలామంది శ్రీకృష్ణసత్యలు లోకకంటకుని సంహరించినందున ఆనాడు పుణ్యదినముగా భావింతురు. ఈదిన మొకస్త్రీ బాణప్రయోగముచేసి శత్రువును చంపగా నేడు మనవారు బాణములు కాల్చి (పటాకులు) తమకు హాని కలిగించుకొనుచున్నారు. ఈ పటాకులు కాల్చుటవలన విదేశమునకు మన ద్రవ్యముపోవుట, మన చేతిజిడ్డు వదలుట రెండు. మన పిల్లలకు వీనివలన అపాయము కలుగుట మూడు. మన పూర్వుల ఈవిధముగ నగౌరవపరచుట నాల్గు. ఇవి వీని ఫలితములు.

గాంధి

యది హ్యహం నవర్తేయం జాతు కర్మణ్యతంద్రితః
మమవర్త్మానువర్తన్తే మనుష్యాః పార్థ, సర్వశః
'గీత'

శ్రీమతి యమునాబాయ్ రాథోడ్.

పట్టపరీక్ష యిచ్చిన ప్రప్రథమ రాజపుత్త్రి **స్త్రీ**. రూ. 30000 లు ఖర్చుపెట్టి రూపవటియందు జ్ఞానయజ్ఞముచేసి బీదలకు దానధర్మముల నొనరించి బ్రాహ్మణసంతర్పణము గావించి భూరిదక్షిణలిచ్చి భూసురాశీర్వాదము లొందిన ధన్య. ఏబదేడుల రాజ్యపరిపాలన మొనరించి కృతార్థమైన గోండల్ రాజ కుటుంబముతో గల మైత్రి యిట్లే పెంపొందుచుండుటయే యీమె యభిమతము.

దౌహిత్రుడు—పౌత్రుడు

ఒంగోలు వెంకటరంగయ్యగారు

ఐషమ సెప్టెంబరు గృహలక్ష్మియందు శ్రీమంతులు జటావల్లభుల పురుషోత్తము ఎం. ఏ. గారు "దౌహిత్రుడు_పౌత్రుడు_" అను శీర్షికను వ్రాసిన వ్యాసమునందలి యంశములు సమానాదరణీయములుగ నున్నవి_ ఇట్టి యంశములు స్మృత్యంతరములందును జర్చింపబడియున్నవి_ఉదాహరణము_ శుక్రనీతిద్వితీయాధ్యాయమున నపుత్రుడగు రాజుం గూర్చి ప్రసంగించుచు ఆచార్యుడు.

"స్వసాపిండ్యవిహీనా యేహ్యన్యోత్పన్నా నరాః ఖలు
మనసాపి నమంతవ్యా దత్తాద్యాస్స్వసుతా ఇతి"

యని శాసించియున్నాడు. ఇది రాజనీతి విషయమని సమర్పకము జెప్ప బూనుదురు గాబోలు. న్యాయసంచారమున రాజునకే గాక ప్రకృతికిని ఈ న్యాయమె యనువర్తింప దగియున్నది. శుక్రాచార్యుని మతమున దత్తపుత్రుడభిమతుడుగాడు:

"తద్దత్తకత్వమిచ్ఛన్తి దృష్ట్వాయంధనికంనరం"

అని సాధిక్షేపముగ బలికియున్నాడు. అంతియగాక:

"స్వకులోత్పన్నకన్యాయాః పుత్రస్తేభ్యోవరః"

అనియు ఘోషించియున్నాడు. ఇందుకు కారణముగూడ జూపియున్నాడు:

"అంగాదంగాత్సంభవతి పుత్రవద్దుహితాన్నృణాం
పిండదానే విశేషేన పుత్రదౌహిత్రయోస్త్వతః"

పితృపితామహప్రపితామహులగు యే ముగ్గురికి పుత్రుడు తర్పణాదుల జేయునో ఆవర్గత్రయమునకే మాతామహమాతుఃపితామహమాతుఃప్రపితామహ సంజ్ఞతో దౌహిత్రుడును తర్పణాదుల జేయుచున్నాడు. ఈ విధమున పుత్రదౌహిత్రుల సామానాధికరణ్యము సిద్ధమగుచున్నది. శుక్రుడును మన్వర్థము నుపబృంహణము జేసియున్నాడు. దాయవిభాగవిషయమును దౌహిత్రుడును అనంతర జాతుడగు పుత్రుడును సమానులు కావలసియున్నను ఆచారమున నటుల లేదు. అనంతర జాతుడగు పుత్రుడు పూర్వస్వీకృత దత్తుని అతిక్రమించి దత్తుని పంచమాంశ భాక్కుని జేయుచున్నాడు. ఈ న్యాయమీమాంస కిది యవసరము గాదు.

మనుస్మృతియం దుదాహరింపబడిన పుత్రగణములో పుత్రికాపుత్రుడొకడున్నాడు. సామాన్యముగ షష్ఠీతత్పురుషమున"పుత్రికాపుత్రుడు" అనగ కూతురి కుమారుడని స్ఫురింపగలదు. ఈ ప్రకరణమున అర్థ మది కాదు. ఒకానొక ప్రాతకాలమున పుత్రులు లేనివాడు తనకూతు నొకరితను పుత్రుడుగ భావించి ఆమెకు తనదాయము నందజేయుచుండెను. అందుచేత అట్టి పుత్రికకు పుత్రత్వకల్పన జేయబడి పుత్రుడుగ భావింపబడిన పుత్రికయను నర్థమున పుత్రికాపుత్ర సమాసము ప్రవర్తించినది. ఓరుగంటి సామ్రాజ్యచరిత్రమున"రుద్రమదేవి" ఇట్టిదిగ నున్నది. అందుచేతనే నామెకు కొన్నియు లేఖలు "రుద్రమదేవ!" యని యున్నట్లు తెలియుచున్నది.

దత్తుతెచ్చుకొనిన తలిదండ్రులను వారి యనుంగు కూతుండ్రను ముప్పతిప్పల బెట్టు దత్తపుత్రులకంటె అంగాదంగాత్సంభూతయు హృదయాదధిజాతయు నగు పుత్రిక వేయిమడుంగులు శ్రేష్ఠతరమగును.

రష్యనుస్త్రీల వీరత్వము

యెర్లగడ్డ చిలుకమ్మగారు

సోవియటు ప్రభుత్వము చాల త్వరగ స్థాపితమగుట యాశ్చర్యకరమైన విషయము. దీనికి కారణము రష్యనుస్త్రీల వీరత్వము. రష్యాలో విప్లవోద్యమము తలయెత్తినపుడు "చిచ్చునకు గాడుపు సాహాయ్యంబువచ్చు కరణి" యా రష్యను వీరాంగనలు సాయ మొనర్చిరి. పురుషులతో సరిసమానముగ కార్యరంగమున వేలకొలదియు వీరవనితలు దుమికిరి. దాస్య శృంఖలాబద్ధమైన తమ దేశమును విముక్తి గావించుటయే వారి జీవితోద్దేశము. ప్రవాసము ననుభవించిరి. వురికంబముల నెక్కిరి. ఇట్లే స్వార్థరహిత ముగ నెన్నియో యిడుమల పాలయిరి. రష్యాకొరకు ప్రాణముల నాహుతిచేసిరి. రష్యాలోని వేలకొలది తల్లులు తమ పుత్రులను దేశముకొరకై దిగదుడిచిరి. దాస్య శృంఖలాబద్ధమైన రష్యాను ఉద్ధరించుటకు మరికొందరు వీరపత్నులు తమభర్తలను అర్పించిరి. ఎక్కడ నేవిప్లవమునకైనను వారు సంసిద్ధులైరి. క్షీరోదక న్యాయంబున, బోల్షివిక్ స్త్రీపురుషులు చక్కగ కలసి మెలసి యుండెడివారు. అదియుంగాకరష్యన్ స్త్రీసమాజము రష్యాకు పెట్టనికోట. రష్యను వీరాంగనల యాదర్శభావములు, స్వార్థత్యాగము, వీరత్వము, యాత్మ బలి దానము, నెల్లెడలను మనముగాంచుచునే యుందుము.

సోవియటు ప్రభుత్వము ప్రతిష్ఠింపబడి నంతనే, స్త్రీలకు సర్వవిధముల పురుషులతో సమానప్రతిపత్తి యొసగబడెననుట యతిశయోక్తి గానేరదు. రాజ్యాంగవిషయములందేమి, సర్వవిధముల పురుషునితో సరిసమానముగ నేటి రష్యాలో స్త్రీలు అధికారము పొందుచున్నారు. ఇట్లు యేదేశమందును స్త్రీలకుపురుషునితో సమానప్రతిపత్తియొసగ బడలేదని ఘంటాపథముగ చెప్పవచ్చును. రష్యనుస్త్రీలే యిట్టియున్నతస్థితిలోనికివచ్చిరి. వారే నేడు సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యము పొందుచున్నారు. లెనిన్ మొదలగు మహాశయుల వలె దృఢప్రతిజ్ఞ కల ప్రజ్ఞావతులు వెన్నెల రాకకు ప్రతీక్షించుచకోరంబుభాతి, నెప్పుడు మనము కార్యరంగమున దుమికెదమా, యని ప్రతీక్షించుచుండెడివారు. పాపమతులగు నీచధనస్వాముల పీచమడచుటయే మంచిదని వారు తలంచుచుండెడివారు.

ఎల్లపుడు అత్యంతధైర్యశాలివలె, విప్లవ కారియగు యెర్రని ధ్వజమును హస్తమునం దిడికొని, పొరబాటుననైనను భూమిపై దించని, గొప్పస్వార్థత్యాగిని, వీరాంగన యగు "మిస్ ఓలగగోరే కాప్" చరిత్ర తెలుసుకొనెదము.

ఈమె చరిత్ర పలువురు పలువిధములుగ నుడువుచున్నారు. కొందరు ఫ్రాన్సుయువతి యనియు, వేరొకరు రష్యను వీరాంగన యనియు, చెప్పుచున్నారు. వాస్తవమునకు ఈమె బోల్షివిక్ దళ నాయకురాలు. లెనిన్ ఇచ్ఛానుసారము రష్యాను శాసించినశాసకురాలు. నిరంకుశుడగు జారు చక్రవర్తియైనను

ఈమెను తన పాశములయందు జిక్కించు కొనలేక పోయెను.

వీరాంగనయగు గోరేకొఫ్ చరిత్ర చాల కొద్దిపాటి జనులకు పరిచయమనియే చెప్ప వచ్చును. ఈమెను చక్కగ యెరిగిన యొక వ్యక్తి యిట్లు వ్రాసెను. "మొదట నామెను చూచినవారు ఆశ్చర్యమున ముగ్ధులగుదురు. సింగంబున్న గుహకు మాతంగంబు పోవుచందమున నామెవద్దకు వెళ్ళు జనులు చాల భయపడుచుండెడివారు. బోల్షివిక్ సిద్ధాంతములు చర్చించి చెప్పు సమయంబున, నామె ముఖకమలము దేదీప్యమానమై వికసించుచుండెడిది. హృదయ తరంగిణిలో నాదర్శభావతరంగము లుప్పొంగెడివి."

బోల్షివిక్ విషయములు గాక అన్య విషయములందు జోక్యము కలిగించుకొనెడిది కాదు. ముఖ్యవిషయములకై లెనిన్‌తో సంభాషించుచుండెడిది లెనిన్ అను మత్తగజంబు ఈమె వాక్యపాశబద్ధుడై యుండెడివాడు. అన్యులతో మాట్లాడి యమూల్య సమయమును వృథాగవ్యర్థపుచ్చని యువతీమణి. ఈమె వీరత్వము ఆదర్శభావముల చూచి లెనిన్ చాల ప్రేమించుచుండెడివాడు.

గోరేకొఫ్ జీవితమంతయు నిడుముల యందే గడచిపోయెను. ఆమె రష్యాలోని యొక కర్షకునియింట జన్మించెను. తలిదండ్రులు నిరుపేదలు. రష్యాలో జరిగిన ప్రథమ విప్లవమునకు, నిరంకుశజారు ప్రభుత్వము, ఈమె తలిదండ్రులను ఇంటినుండి వెడల గొట్టినది. పాపము వారు ఆ చలిబాధ సహించలేక రష్యనుఅడవులలో చిర విశ్రాంతి గైకొనిరి. గోరేకొఫ్ ఈ దారుణ దుఃఖము చచ్చేవరకు మరువలేకపోయెను. తలిదండ్రుల మృత్యువునకు కారణభూతము నిరంకుశజారు ప్రభుత్వమే యని యామె తలంచెను. ఆనాటినుండియు నిరంకుశజారు ప్రభుత్వము నాశనమొనరించి సోవియటు ప్రభుత్వము ప్రతిష్ఠింపవలెనని ప్రతినపట్టిన ప్రజ్ఞావతి.

ఆ సంగ్రామదినములలో గోరేకొఫ్ సైనిక విభాగమునకు సదస్యురాలు. స్త్రీ సేనల సేనాధిపత్యము వహించిన వీరవనిత. ఆమె నాయకత్వమునందు స్త్రీసేనలకు సామ్యవాద సిద్ధాంతములు ఉపదేశించు చుండెడిది.

లెనిన్ మహాశయుని యధికారముక్రింద రష్యనురాజ్యాధికారము వచ్చిన వెంటనే, యాయన యెదుటకు సేనాసమేతంబుగవచ్చి, 'నాసైన్యసమేతంబుగ నేను మీయధీనురాల' నని యామె నుడివెను. అప్పటినుండియు స్వేచ్ఛగ లెనిన్‌తో కలసి బోల్షివిక్ సిద్ధాంతముల ప్రచారముచేయ మొదలిడెను.

గోరేకొఫ్ బ్రహ్మచారిణి. లెనిన్ వివాహము చేసుకొనుమని ప్రబోధించెను. కాని యామె యిట్లు చెప్పెను "బోల్షివిక్ కార్యములు చేయుటకు నాకు సంపూర్ణస్వాతంత్ర్య ముండవలెను. వివాహము నా యీ కార్యమునకు ఆటంకము గలిగించును." ఆ వీరాంగన లెనిన్‌వంటి మహాపురుషుని మాట

నిరాకరించెను. ఇంతియేకాదు! భావి రాజ్యాంగవిషయము నాలోచించుటలో లెనిన్ ఆలోచనకు విరుద్ధముగనున్న యామె యాలోచనయే సిద్ధించెను. తుట్ట తుదకు లెనిన్ ఆమెఆలోచనయే యంగీకరించెను.

ఒకసారి లెనిన్‌కును, రష్యను సేనాధిపతి యగు ట్రోజకీకిని భేదాభిప్రాయము గల్గినది. ట్రోజకి లెనిన్ మహాశయునికి కుడి భుజమువంటివాడు. కాని ట్రోజకి లెనిన్‌ను మంత్రిత్వమునుండి తొలగించవలయునని తలంచెను. ట్రోజకియొక్క యీదుష్టతంత్రముగోరేకాఫ్‌కు తెలిసినవెంటనేమాస్కోలో నున్న ట్రోజకియాఫీసుకు వెళ్లి తీవ్రదృష్టితో చూడ మొదలిడెను. సింగంబును గాంచి మాతంగంబు భయమొందుమాడ్కి నామె తీవ్రదృష్టిగాంచి ట్రోజకి భయకంపితుడయ్యెను. తన యపరాధము తెలుసుకొని ట్రోజకి నాయీయపరాధము క్షమించుమని క్షమార్పణకోరెను. సూర్యుని కిరణములు తాకినవెంటనే హిమంబు కరిగి నీరగునటుల గోరేకాఫ్ తీవ్రదృష్టి చూచినవెంటనేట్రోజకి నిష్కల్మషచిత్తుడయ్యెను.

తిరిగి లెనిన్‌వద్దకువెళ్ళి యిట్లు నుడివెను "ట్రోజకి నిష్కల్మషచిత్తుడయ్యె. ఆయన యికముందు చెడుప్రవర్తన చేయజాలడు." గాలివీచు సమయంబున ఆకుచలించుమాడ్కి కంపించుచున్న లెనిన్ హృదయము స్థిరతచెందెను. వాస్తవమునకు ఆమెవలననే ట్రోజకి నిష్కల్మషచిత్తుడయ్యెనని ఘంటాపథముగ చెప్పవచ్చును.

గోరే కాఫ్ తన యమూల్య శక్తులచే శత్రువులను అన్నివిధముల తన స్వాధీనము చేసుకొనెను. రష్యను స్త్రీలు బలహీనలైనపుడు సేనను వీర్యవంతముగ చేయుటకు ఆమె పంపబడెను. ప్రతిభాశాలినియగు గోరే కాఫ్‌ను లెనిన్ యెల్లప్పుడు ప్రశంశించుచుండెడివాడు. పిల్లలపై పెద్దలు అధికారము చెలాయించునటులనే యామె లెనిన్ పై నధికారము చెలాయించుచుండెడిది. లెనిన్ గొప్పక్రోధితుడై యున్న సమయంబుననైనను ఆమె వెళ్లినదో చాల భక్తిశ్రద్ధలతో మాట్లాడుచుండెడివాడు.

లెనిన్ మొదలగు వారివలె నెప్పుడు సోవియటు ప్రభుత్వము స్థాపించెదమా, యెపుడు ఈ దాస్యశృంఖలములను త్రెగగొట్టెదమా యని యోచించుచుండెడిది. కార్మిక సేవచేయుటయే యామె ముఖ్యోద్దేశము. లెనిన్ మహాశయుడు గోరేకాఫ్ దేశభక్తి, విశ్వప్రేమ, కార్యపరాయణత, ధైర్యము, వీరస్త్రీకి ఉండవలసిన లక్షణములన్నియు నామెయందుగాంచి యామెకు గొప్ప గౌరవ ప్రదమైన పదవియిచ్చెను. అప్పటికి ఆమెవయస్సు ముప్పదివత్సరములు. ఇటువంటి వీరాంగనలు జన్మించు దేశము ధన్యము.

——:o:——

కవయిత్రి మొల్ల!

శ్రీ శేషాద్రి రమణకవులు

పూవులలోన మొల్ల వలపుల్ బచరించెడి పోల్కి గైతలో
భావము మేళవించి యనవద్యరసోదయ భవ్యధారతో
శ్రీవిభుఁడైన రామనృపశేఖరు కావ్యము నల్లె మొల్ల, ఆం
ధ్రావళి కిట్టి కావ్య మొకటైన లభించుట పూర్వపుణ్యమే.

మొల్లల తావి పోల్కి ముదముం గవనంబున గూర్తువంచునో
మొల్లముగా రసంబు నుడి ముత్తమునం దొగి హత్తునంచునో
మొల్లయటంచు నీకుఁ గవిమోహన నామము గూర్చినార లో
మొల్ల! భవిత్కవిత్వసుమముల్ కవిశేఖర కంఠదామముల్.

సీ. గోపవరాద్రి కన్యాపతిశీర్షస్థ శీతాంశుసుధ కొంత చిందెనేమొ
మొల్ల నీనోట వాక్పుంజమ్మునఁ దనంత మాధ్వీరసము మాటు మడఁగెనేమొ
జాత్యభిమానయై శారదాదేవి నీ కవిత వల్లకిశ్రుతిఁ గలిపెనేమొ
రామకథామృత రససంగ్రహంబు నీ కావ్యగానంబునఁ గలిసెనేమొ

నుడులసొంపును గబ్బంపు నడకఁ జూచి
వలపున రసాధిదేవత వచ్చినీదు
కవితలోపల నైక్యము గాంచెనేమొ
అరయనిందొండు నిశ్చయమగునె? మొల్ల.

చం. పొలఁతుల కేల విద్యయని పూరుషు లుత్కట శాస్త్రవాదముల్
సలిపెడి కాలమందె సరసప్రథమాన కవిత్వచాతురీ
కలనము చేత రామకథ కావ్యమొనర్చిన నీదు వైదుషీ
బలము నుతింప శక్యమొకో? ప్రాజ్ఞజనంబులకైన మొల్లరో.

శా. మొల్లా! నీకవనంబులోపల రసంబుల్ సుస్వరూపంబులై
యుల్లాసం బొదవించు, నొక్కయెడ సాహోదార భావార్థసం
ఫుల్లోక్తి ప్రసరంబు బంధురతరామోదంబుఁ జేకూర్చు నీ
సల్లాపంబులు శారదాంబుజ మధుస్పర్ధాళు మాధుర్యముల్.

సుబ్బలక్ష్మి బదరివాడ శేషగిరిరావుగారి భార్య. బాగాచదువుకొనినదే కాని చాల అర్భకురాలు. అందులో యేమేటకాన్పు. ముసిలిదేమిటి! పడుచుదే కాని ముసిలిదంటేనే బాగుంటుంది, ఆవిడ అత్తగారు. ఈవిడను అందరు చిన్నమ్మగారంటారు. డాక్టర్లు అంటారంటే విన్నకబుర్లివి—ముట్టుడిగేకాలంకి ఆడవాళ్లల్లో చాలామార్పులు వస్తూంటాయిట. ఒహటం కల్లే వుండేవాళ్లు లావవడమో లేక లావాంటివాళ్ళు ఒహటంకల్లా గయిపోవడమో. యివేవీకాక బహుశాంతమూర్తుల్లా గుండేవాళ్లు చికాకు, పరాకు, అసహనము, దుంగుడుకు, అనుమానము వగయిరాలు మనోవైకల్యస్థితుల పొందడమో కల్గుతూంటాయిట! అల్లాంటిస్థితే అయిఉండాలి చిన్నమ్మగారిది. లేకపోతే తాను గర్భిణీతోనుండగనే భర్తకాలంచేస్తే అతని ఆస్తిపాస్తుల యావత్తు దాయాదుల బారినుండి జాగ్రత్తపెట్టుకొని శేషగిరిరావును ఇంత వృద్ధికి తెచ్చి విద్వాంసుని చెయ్యగలదా? బంధుగులందరిలోను, అవుననిపించుకొని బ్రతికింది కాని ఒహరిచే యెన్నడయినా మాట అనిపించుకొన్నదనుట కయినా తావున్నదా ఆవిడజీవితం! అగ్నిహోత్రము ఆవిడంటేను! భారతభాగవతములు నాల్గూ చదివింది. అపరిమితమైన భగవద్భక్తి భూతదయ!! అన్నీ మంచివే కాని వయస్సు మళ్ళినకొద్దీ అబ్బాయి సంసారం యేదో లోకంతో పాటుసాగుతూంటేతానూ తనయావత్కష్టములు అంతరించి సౌఖ్యోదయమయినదికదా అని ఆనందించవలసిన రోజులలో లేనిపోని లంపటాల్లో తగుల్కొని సంసారగొడవల్లో కష్టపడుతోండడం మాత్రం బాగుండలే దనాలి.

౨

తనదగ్గరే గారాబంగా పెరిగిన మేనగోడలు, కూతురు విశాలాక్షిని కన్నప్రేమకంటె పెంచిన ప్రేమ ఎక్కువని అంటారుకదూ అల్లాగ ఆపిల్ల చిన్నప్పటినుంచి తల్లిపురిటిలోనే అర్ధాన్నమైపోవటంచేత చంటిగుడ్డుస్థితినుండి తనదగ్గరేపెరిగి పెద్దదయింది. ఇప్పుడు కాపరానికి వెళ్లింది. శేషగిరిరావు దయాంతఃకరణలు గలవాడేగాని కోపమువస్తే మాత్రము వీళ్ళువాళ్ళుఅని చూచేవాడుకాడు. సాధారణంగా కోపము రానేరాదు. వచ్చినా చాలా తమాయిస్తాడు. అతనికి ఇంటికి వచ్చేటప్పటికి ఇంట్లో అంతా సంతోషముగా కనబడితే ఆనందం. ఇంట్లో రుసరుసలు పొడగట్టిందా ఎవరికో ఒకరికి మంగళాష్టకాలు తప్పవు.

శేషగిరిరావు అప్పుడే కోర్టునుంచి బండి దిగాడు. బారిష్టరు గౌనుతోటి యింటిలోకి వచ్చేటప్పటికి చిన్నకొడుకు నాలుగేండ్లవాడు గుమ్మంలోనే కాళ్లు రెండు కౌగలించుకొని 'నాన్నగారూ' అని ఏడ్చాడు.

'ఏం నాయనా' అని ఎత్తుకొని ఇంటిలోకి వెళ్లాడు. సుబ్బలక్ష్మి రోజూ ఎదురుగా వచ్చేది ఆనాడు లోపల గదిలో కూర్చొని విచారంగా కనపడ్డది. తిన్నగా వంటఇంటిలోకి వెళ్లి 'అమ్మా! ఏం చేస్తున్నావు' అని మామూలుగా అడిగాడు. ఆవిడ ముఖంకూడా సంతోషశూన్యమే! తిన్నగా తన గదిలోనికి వెళ్లి చొక్కా, పాగా, డ్రస్సు అంతా తీసివేసి భార్యను కాళ్లు కడుగుకొనుటకు నీళ్లు తెమ్మన్నాడు. సుబ్బలక్ష్మి నీళ్లు తెచ్చి గదిగుమ్మంవద్ద పెట్టి నిలబడింది.

'తుమ్మల్లో ప్రొద్దుపంకినట్లు అల్లాయున్నాయే ముఖాలు?' అని ప్రశ్నించాడు. సుబ్బలక్ష్మి పట్టజాలక 'నే నింక యీబాధ పడలేనండి. యే నూయియో గొయ్యో చూసుకుంటాను' అని ఏడ్వడం మొదలుపెట్టింది.

శేషగిరిరావున కంతా బోధ అయినది. మామూలుగా జరుగుతున్నదే. అయితేం కొంచెము తీవ్రమన్నమాట!

'సంగతేమిటో చెప్పు' అని దగ్గరగా దీసికొని భార్య కళ్లుతుడుస్తూ 'మామూలుదాని కింతవిచారమెందుకు' అన్నాడు.

భార్యను దగ్గరగా తీయడం బుజ్జగించడం గుసగుసలు కొన్నో గొప్పో చిన్నమ్మగారి కంటబడ్డాయి. ఎల్లాపడ్డాయి అంటారేమో? చిన్నమ్మగారికి కొడుకు కోడలు యేం మాట్లాడుకొంటున్నారో. తనమీద ఏం నేరాలు చెపుతోందో కోడలు విందాం అని తోచింది. ఎవరయినా ఇద్దరు కూర్చొని మాట్లాడుకొంటూంటే తన్నుగూర్చియో విశాలాక్షిని గురించియో అనియే అనుమానము. ఈలాంటి అనుమానాలు ఆపెను చాటునుండి పొంచి పొంచి వినుటకు ప్రోత్సహిస్తూంటాయి.

3

'ఏమీ లేదండీ, యీవేళ మా అందరి అదృష్టము బాగున్నది. మీకు కోపం రాలేదు. నేను సాధారణంగా ఆవిడ అభిప్రాయాన్ని కనిపెట్టి వెళ్లుతోనే యుంటాను. ఏమీలేదు తమరు, 'అమ్మాయీ నాలుగు రూపాయిలుంటే ఇవ్వవే' అని అడిగారు. 'నాదగ్గర ఏమీలేవు. మీ అబ్బాయిగార్ని అడిగి పుచ్చుకోండి' అన్నాను. దానితో రెచ్చిపోయినదండి వ్యాపారం.

"నేను అనాధను. చేతులోవున్న డబ్బంతా వాడి మొఖాన పెట్టినాను. బోలెడు డబ్బు ఖర్చుపెట్టి చదివించినాను. ప్లీడరీపరీక్ష చదివించినాను. అన్నీ చేశాను. తుదకు నాగతి ఇల్లా అయింది. నిన్నూ నిన్నూ అడగడం లేదనడంన్నూ. నా కింతకంటే హైన్యంవుందా, యిందుకే చేతిలో డబ్బుండాలంటారు. చచ్చినట్లు అప్పుడు నా చుట్టూ యాభైసార్లు తిరుగుతోంటారు" అని యింకా యేమేమో అంటూ నన్నూ మావాళ్లనీ ఒక్కమాట గాదు అనవలసినవన్నీ అనేశారు. నా తల్లిదండ్రులకు అప్పచెల్లెండ్రకు అందరికి శాపనార్థాలు పెట్టేశారు అప్పుడు నేను.

'ఎందుకండి అందరినీ అనడం. మీ ఇంటికి తిండికి చేరినదాన్ని నేనే గనుక నన్నే అనండి' అన్నాను. ఈ కరువుదినాల్లో మనం అన్నమే తింటున్నామో, గంజే తాగుతున్నామో. డబ్బు చిక్కులు యేమేమి పడుతున్నామో అన్నీ స్వయంగా చూస్తూనేయున్నారు కదా? నిన్న బియ్యంబస్తా మీరు తెప్పించింది అరువు తెచ్చానని చెప్పేసరికి నా కెంతో కష్టముగావుందే. తమ కెందుకు తెలియదు? అడగ్గానే డబ్బు యెక్కడ కురుస్తుంది. డబ్బు చిక్కు దినములలో మీరు ఎక్కడ వినుగుకొంటారో యని పిల్లలు చొక్కాలు లేవని యేడుస్తూన్నా–చినిగిపోయిన చొక్కా చూడండి. శంకరం బడిలోకి నే నిక వెళ్లనన్నా, వాడ్ని ఆ చొక్కాతో పంపడానికి ఎంతో మారాంపెట్టాడు. ఏంచెయ్యను. బతిమాలాను, బతిమాలాను చివరకి నాల్గుతికిపంపాను. ఏంచెయ్యను. బడిలో పిల్లలు మాస్టర్లు 'శంకరం! మీ నాన్నగార్కి కరువు వచ్చిందా. చినిగిపోయిన చొక్కాతో వచ్చావు' అని అంటే వాడు చిన్నబోయిన ముఖంతో నాదగ్గర ఏడ్చాడు. కాసేపు నే నేడ్చాను. ఆవిడకూడా యీ సంగతి స్వయంగా చూచేవుంది. ఏమీ మాట్లాడలేదు.

అన్నీ ఎరిగుండి యీమాటలు యేమిటి చెప్పండి. ఆవిడ అడగ్గానే నేను ఇవ్వాలట. మీతో చెప్పగూడదు. తెలియకూడదు. మీరు మంచివారేనట. అబ్బాయి యేంచేస్తాడు. తెచ్చి ఇంట్లోయిస్తే గృహయజమానురాలు నువ్వు. కనుక యిల్లాంటివల్లా నువ్వే చూసుకోవాలి. నీ మూలాన్ని నా కొడుకుఇంటికి పరాయిదాన్ని అయిపోయాను. నా బ్రతుక్కు–సాయం యీ విశాలాక్షి యెందుకుదాపరించిందో. ఇదికూడ చస్తే యీబాధ యేమీలేకుండ సుఖంగా కృష్ణలో దిగిపోదునుకదా!! అని చంటిపిల్లలాగ విలవిల ఏడుస్తూంటారు. ఆ యేడుపుమాస్తే నాకే బాధగా ఉంటోంది. అవిడ యిల్లా క్షోభపడడము బాగుందికాదు. ఇదంతా నాతో వచ్చింది కనుక నేనే విరగడ అయిపోతే వదలుతుందేమో" అని సుబ్బలక్ష్మికూడా ఏడ్పు మొదలుపెట్టింది.

౮

'శేషగిరిరావు' ఇదంతా విని పెద్దనిట్టూర్పు విడిచాడు. ఒకవైపున కన్నతల్లి, రెండవ వైపున కట్టుకొన్న భార్య. వాళ్లిద్దరకు మనస్సులు పొసగకుండడం తన కపరిమిత పరితాపమునకు కారణమగుచున్నది. ఎవరిని అనుటకు వీలుగాలేదు.

"సరే. చాలా బాగాయుంది" అని చిలక్కొయ్యనున్న పట్టుతాపితాకట్టుకొని, కాళ్లు కడుగుకొని భోజనానికి లేచాడు. చిన్నమ్మగారు వడ్డించింది. శేషగిరిరావు తిన్నాడు. ఇది కావాలి, అది కావాలి అని ఈతడు అడుగలేదు. ఆవిడ పలుకరించలేదు. ఎవరు ముందు పలుకరిస్తే యేం గందరగోళం సిద్ధమవుతుందో అని యిద్దరి మనస్సులలో వుంది కాబోలు!

అంతలో సూర్యం తనవచ్చేరాని మాటలతో "నాన్నా, నాన్నా" అని పిలిచి నెమ్మదిగ వీపు మీద వాలి జందెము చేతివ్రేలికి చుట్టుకుంటూ "నాన్నా! బామ్మ మంచిదికాదు" అన్నాడు. ఎందుచేత గాదురా? అన్నాడు శేషగిరిరావు.

'ఎందుకా' అని బామ్మవైపు చూచి 'చెప్పేత్తాలే' అని 'బామ్మేం అమ్మని కొత్తిందని' అని తలవాల్చాడు.

'భడవా! నువ్వు చూశావుట్రా అమ్మని కొట్టడం?'

'కొత్తలేదు, మలి మలి అమ్మగదిలో కొచ్చి ఏడ్చిందేం మలి?'

'యేడుస్తే?'

'బామ్మకొత్తిందేమోని.'

'అమ్మే కొట్టిందట బామ్మని.'

'లేదు నాన్నా బామ్మేం-బామ్మేం. మల్లీ చేతులతో బాదుకొంది తానే నాన్న గబగబా బాదుకొని ఏడ్చింది నాన్నా.'

'ఏడిశావు. నోరు మూయి. నీ కక్కరలేని సంగతులు' అని సూర్యాన్ని అవతలికి పొమ్మని పంపేశాడు శేషగిరిరావు.

చిన్నమ్మగారి ముఖం కొంచెం కోపాన్నే సూచిస్తుం దనాలి. కుఱ్ఱగాడు నాలుగేండ్లు వెధవకే ఇంత కావరమా. తప్పు చిన్నమ్మగారిదే అని భావం తండ్రి దగ్గర తేలేశాడు. తల్లి రాక్షసబుద్ధులే పిల్లలకీనీ, తనని అనవసరంగా బయటపడేస్తోందని ఆవిడే నమ్మకం. తన యాధిక్యత కించెత్తూ గుర్తించటం లేదని అభిప్రాయము. ఇంటిపెత్తనం అంతా తనకే వప్పచెప్పింది కాదని మరోకాంక్ష. తన్నిక యెందుకూ పనికిరాని పరాయిదాన్నిగా చేశేశారని సొంత పెత్తనాలు వీళ్లవి అని అప్పుడప్పుడు అనుకోడం. అందులో ముఖ్యంగా సుబ్బలక్ష్మి తాలూకువాళ్లు. యే తల్లో, అప్పగార్లో, అన్నదమ్ములో, ఎవరో వకరు వచ్చారంటే ఆరోజున వంట సరిగావుండదు సరి కదా, యేమూలో కూర్చుని యేడవడమే. అడిగితే నాఅవస్థ నాది, నీవేమయిన ఆర్చేదానవా, తీర్చేదాననా అనడం. మనం కలుగజేసుకోకూడదని ఊరుకుంటే "చూశావా ఆత్తేరి నేనంటే యెవరికి అక్కరలేదు. యేడ్చి యేడ్చి అదే ఊరుకొంటుందని పలకరించింది కాదు అంటుంది. సూర్యంగాని, గోపిగాని ఎవరు అయినా దగ్గరకు వెళ్లి "బామ్మా! ఎందుకే యేడుస్తున్నావు" అని ఒడియందు చతికిలబడి రెండు చేతులు మెడకు చుట్టువేసి ముఖాన ముఖముంచి అడగొస్తే "ఛీ వెధవల్లారా! మీకుమాత్రం ప్రేమ యేడిసిందిరా. పొండి. అవతలికి పొండి" అని క్రింద దూరంగా కూలవేస్తుంది.

౯

ఇరుగుపొరుగు అమ్మలక్కలంతా గుసగుసలు. ఏముంది. సుబ్బలక్ష్మిది తప్పా, అత్తగారిదా అని. సుబ్బలక్ష్మిది కాకపోతే, అత్తగారు ఇంటిపట్టున యెందుకుండదని సంవత్సరానికి పదకొండు మాసముల యిరవైరోజులు అక్కడా అక్కడా కాలం వెళ్లపోనుకోవడమేమి అని. ఇంటిదగ్గరనున్న పదిదినములైనా కలసి మెలసి సంతోషంగా కనబడదని!

ఇరుగుపొరుగువారు అల్లా అంటే యిక బంధుగుల సంగతో-వాళ్లు అంతే. సుబ్బలక్ష్మి అత్తగార్ని యింటిదగ్గరనుంచి లేవగొట్టింది. ఇద్దరికి ఒక్కగడియ పడదు. సుబ్బలక్ష్మి మాత్రం తక్కువదా అంటారు!

ఇంట్లో మనస్సులు, మనస్సులు కలియనపుడు ప్రతీదీ చెడ్డగానే కనిపిస్తుంది.. ప్రతీదీ అనుమానంగానే తోస్తుంది. సుబ్బలక్ష్మిని గురించి అత్తగారే, 'మంచిదని తన్ను అన్నివిధాలా కనిపెట్టే నడుస్తోం' దని ఆవిడికి సంతోషంగా ఉన్న సమయాల్లో అంటోంటుంది. తనకి కోపం వచ్చినప్పుడుగాని చికాకుగా ఉన్నప్పుడుగాని సుబ్బలక్ష్మి సాధ్యమయినంతవరకు తటస్థంగానే ఉంటుంది. తటస్థంగా ఉంటే "మాశారా, నన్నిల్లా పలకరించనైనా పలకరించింది కాదు" అనడం! ఒకరోజున సుబ్బలక్ష్మి, సూర్యం ఏదో అల్లరిచేస్తూ బామ్మని తగిలినాడు.

"వెధవా! మైలడ్డావురా. మరోబట్టైనా లేదు. ఎల్లా ఏడవను" అని కోపముతో వాడిని రెండు చరుపులు చరిచింది. అమ్మదగ్గరకు వెళ్లి అమ్మచీరకొంగు మొగమున కడ్డము పెట్టుకొని ఏడ్చాడు.

'ఎందుకురా బామ్మని తగలడం' అంది తల్లి.

'ఎవలు దగిలాలూ?' అన్నాడు.

ఛా? నాకూ్కడా కళ్లు లేవనుకున్నావా?

సూర్యం దార్లో చూసుకోవద్దూ అంత తొందరా మరి' అని రెండు బిస్కత్తులు చేతికిచ్చి పంపివేసింది సుబ్బలక్ష్మి.

'అంతలో నాకూ కళ్లు లేవనుకున్నావా' అన్న మాట చెవిలోబడి కాబోలు చిన్నమ్మగారు చరచర వచ్చి,

"నీ కొడుకును కొట్టటం నాదే బుద్ధి తక్కువ. జ్ఞానము వచ్చింది. నేటి కాలానికి నీచేత నాకళ్లు కూడా లేవనిపించుకోవలసివచ్చింది. నాకు కళ్లుంటే యింతమట్టుకు రాక నేపోను. నన్నిల్లా యేడ్పించి బాధపెడుతూన్నందుకు భగవంతుడంటూ ఉంటే మిమ్మల్ని ఒకకంట చూడకుంటాడా. ఈ మిడిసిపాటు యెంతకాలమో చూస్తానులే. నన్ను పెట్టే బాధలన్నీ మీకు తగలకుంటాయా" అని వెక్కి వెక్కి యేడ్వడం మొదలుపెట్టింది.

సుబ్బలక్ష్మి నిర్ఘాంతపోయింది. అత్తగారి బట్ట తగిలిందన్నా తప్పే. ఊరుకున్నా తప్పే. ఏమని సమాధానమిచ్చుటకు తోచలేదు.

"అత్తయ్యా! మిమ్మల్ని నే నల్లాఅంటూనా. సూర్యం మిమ్మల్ని తగల్లేదంటే నాకు కళ్లు లేవా అన్నాను కాని నేను చూడటంలేదా మిమ్మల్ని రానుకుపోవడం. మీ రల్లా ప్రతీదానికి మనస్సు కలతపెట్టుకోవడం బాగాలేదు."

"అమ్మో్య కబుర్ల కేమిలోటు! నీజడ్డ ఎల్లాంటిది. నీకూ నీవాళ్లకీ నా ఉసురు తగులకపోతుందా. నే నిల్లా బతకడంకూడా యిష్టంలేదు. యేదో మిష పెట్టుకొని నాతో దెబ్బలాడుటకు సిద్ధమే. మొగాళ్లని చంపిపుట్టావు. సూర్యాన్ని ముట్టుకోమని నీవే పంపుండాలి. మొన్న అలాగే వాళ్ల నాన్నతోటి బామ్మ అమ్మని కొట్టిందనడానికి వాడికి నీవు అనమని చెప్పియుండకపోతే వాడెల్లా అనగలడు? ఇంత కీ యీదవకులానికి ముసలంలాగ దాపరించావు. నీవో నేనో ఒహళ్లం విరగడవుతేగాని యీ అవస్థలింతే."

"అనవసరంగా అల్లాకోపం తెచ్చుకుంటూరేమిటి? మీకు పిచ్చి ఎక్కువ అవుతోంది. ఏవో పిల్లలను అన్న ముక్కలు మీమీద పెట్టుకొని యిల్లా అనడం మీకు తగినదికాదు. మీ కంత కష్టముగా ఉంటే నేనే విరగడయిపోతాను. మీరు మీ అబ్బాయి కులాసాగాయుండండి. ఇంక నన్ను మీరేమీ అనవద్దు. అనక మీ అబ్బాయిగారు వచ్చాక పిల్లలను ఆయనకు వప్పగించి నే నేదో దారి చూచుకుంటాను లెండి. ఈ సంసారములో నాకేమి."

అంతలో వీధితలుపు తట్టినట్లయ్యెను. శంకరం నాన్నొచ్చాడని గబగబా పరుగెత్తి వీధితలుపుతీసి "నాన్నా-నాన్నా" అన్నాడు.

"అమ్మేం-అమ్మే కాదు నాన్న. బామ్మ-బామ్మేం యేల్చింది నాన్నా. అమ్మని తిత్తింది. అమ్మ పోతానంతోంది నాన్నా" అని వీధిగుమ్మం దగ్గరే ఏకరవుపెట్టాడు.

౬

'నా కదంతా తెలియదు. మీ పిల్లల్ని మీరు జాగ్రత్త పెట్టుకోండి.'

'సంగతి ఏమిటో చెప్పరాదా.'

'యేమీలేదు. యీరోజుతో మీకు నాకూ ఏల యీ లోకంతోటే సరి. నే నింక బ్రతుకలేను.'

'కారణమేమో చెప్పరాదా.'

'ఋణము చెల్లుతే కారణం.'

'పాతకథేనా ?'

'నేను ఈబాధ భరించలేను. నేను విరగడవుతే గాని యీ సంసారము బాగుపడదు గనుక.......'

'ఈ వెధవగోల యెప్పుడు ఇంతేనా.'

'నాకు తెలియదు.'

'అవుతే నీ పిల్లల్ని నీతోటే తీసుకెళ్లు.'

'నా కక్కరలేదు. మీవల్ల కలిగినారు గనుక మీకు బాధ్యత.'

'నీవు కన్నావు గనుక నీదే భారము.'

అంతలో చిన్నమ్మగారు వచ్చి "దీనికంతకు కారణం నేను గనుక నేను యే నల్లమందో మ్రింగి చచ్చిపోతాను. మీరిద్దరు సుఖంగా ఉండండి. చిన్నప్పటినుంచి కష్టములే నాపాటు. కాపురానికి వెళ్లినది లగాయితు కష్టాలే నావంతు. పోనీ నువ్వు పెద్దవాడవయి గడించుచున్నావని సుఖపడే యోగ్యతా నాకు లేదు. యీ బాధలనుండి విముక్తి నాకే అవుసరం గనుక......"

అమ్మా ! నిజముగా నీకు మతిపోతోంది. అనవసరముగా యింట్లో యిద్దరు తగవులాడుతోవుంటే సంసారం యెల్లాగు? యజమానికి కొంచమయినా సుఖముండవలెనా, అక్కరలేదా ? ఇంటికొచ్చేటప్పటికి దాని తన్న అది చస్తాను అంటే నీతన్న నీవు చస్తాను అంటూ యిద్దరూ యెవర్ని బెదరింపు. మధ్యన నాకు చావుగానున్నది. మీ రిద్దరకు దెబ్బలాటలు లేకుండా సంసారం అన్యోన్యంగా దిద్దుకుంటామని ప్రమాణం చేసేవరకు నేను యీ యింటియందు అడుగు పెట్టను.

ఇదే వెళ్లిపోతున్నాను అని చటాలున యిల్లు వదలి ఎక్కడికో వెళ్లిపోయాడు శేషగిరిరావుగారు.

కొంపలో యీవరుస జగడములుంటే యజమాని బ్రతుకేమి కావలయును. అత్తగార్లయిన మహా సాధ్వీమణులారా! కోడండ్రపై చలమువహింప ఫలమా? ముక్తియా? మోక్షమా? మీరుకూడ కొండొకతరి కోడండ్రలై మెలగియుండలేదా. అప్పటి బాధ లేమయిన జ్ఞప్తికి వచ్చుచుండునా మధ్య మధ్య. స్త్రీ తొలుత దండ్రిచేతను వివాహానంతరము భర్తవలనను వృద్ధాప్యమందు తనయులచేతను, రక్షణ పొందుచు వారివారి యనుజ్ఞావర్తఅయియుండుటే విద్యుక్తధర్మమను పెద్దలనుడువుల యెరుంగరా. అటుల వారలకు తాము చేతోడు వాతోడై ఎల్ల కార్యముల సహాయముచేయుచు గృహమును స్వర్గ తుల్యముగ చేయుట మీమీ విధ్యుక్తధర్మము గాదా.

చిన్నమ్మగారును సుబ్బలక్ష్మియు పూర్తిగా రాజీ అయ్యారు. శేషగిరిరావుగారు తిరిగి యింటికి వచ్చాడు. నాటినుండి యింతవరకు మా దేశ్లో కావచ్చింది. ఇంతవరకు యేమీ ఇంటిలో అడావిడులు లేవనే చెప్పాలి !

—:o:—

అవతారపురుషుడు

శ్రీపాద లక్ష్మీనారాయణమూర్తిగారు, బి. ఏ.

సీ. భరతావనీకృత ప్రాక్తన పుణ్యపుంజంబె రూపముగాంచి జన్మమందె
నఖిలహైందవ కృతయజ్ఞ యాగాద్యనుష్ఠాన సత్ఫలమిట్లు సంభవించె
నకలంకశాంతి సత్యప్రేమముఖసర్వ సద్గుణంబులె యిట్లు జన్మమందె
ధర్మసంస్థాపనార్థము పుట్టుచుండునా భగవంతుడే యిట్లు ప్రభవమందె

తే.గీ. ననుచు జనములు కొనియాడ నతిపవిత్ర
మైన భారతవర్షంబునందు బుట్టె
నఖిల జనసౌఖ్య సంపాద నానవరత
దీక్షితాత్ముడు శ్రీగాంధి దేవుడిలను.

రాజారామ మోహనరాయలు

క్రొవ్విడి శేషవేంకట కాశీపతిగారు

ఆత్మనై పునర్దృష్టి యంతరించిననాడు, పురికొల్పిజీవమ్ము బోసినాడు ।
స్త్రీలను జుల్కనజేసి చూచిననాడు, తగదనియడ్డంబు దగిలినాడు ।
భిన్నమైసంఘమ్ము వేరుమాసిననాడు, నల్వురగవకట్టి నడపినాడు ।
అన్యభాషలనేర్వ ననుమానపడునాడు, పలుభాషలనునేర్చి ప్రబలినాడు ।

నవమతస్థాపకుండును నాయకమణి ।
యనుచుభారతజాతికో నతనిగూర్చి ।
తెలియనేరనివారలుగలరె ? తలప ।
నతనితేజమె మనయాత్మలందుగలదు ॥

హైందవసంఘమ్మునం దెవ్వరైనను, నవతేజమునుబొంది నడచిరన్న ।
బరదేశములకేగి భారతమతముల, పరతత్త్వములగూర్చి పలికిరన్న ।
పాలనావిధములోపల గల్గులోపముల్, పార్లమెంటున దేటపఱచిరన్న ।
అన్యభాషలనేర్చి యందుమార్దవమైన మంచికావ్యముల రచించిరన్న ।

యతడుపెట్టినభిక్షయే యనగదగును ।
నతనియాదర్శమే మన కనవరతము ।
వందనీయము సత్యవిశ్వాసయుతము ।
నతనితేజమె మనయాత్మలందుగలదు ॥

బాల్యంబుననె మహాపర్వతంబులదాటి, మేరుధీరుండయి మెఱసినాడు ।
బౌద్ధసన్యాసుల వాదాననోడించి, ప్రకటవాక్ప్రౌఢిమ బఱగినాడు ।
స్వమతవిశ్వాసంబు జాటంగమదినెంచి, ప్రాణంబులనె యొడ్డుబన్నినాడు ।
భక్తిలేకుండిన బ్రదుకు వ్యర్థంబని మించిగొంతెత్తి ఘోషించినాడు ॥

తనసువర్తనమున భావితరతరముల ।
కరయహైరోడ్డుగాజేసి యలరినాడు ।
సర్వతోముఖపాండిత్య సార్వభౌము
డతనితేజమె మనయాత్మలందుగలదు ॥

పారవశ్యము

వారణాసి లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రిగారు

గీ. నవ్యతరమైన సంస్కరణంబుఁగోరి
పూర్వమర్యాదలకు జీవముద్రమైన
ప్రాఁతపత్రాలసంపుటి బారవైచి
సరసకిసలయకుసుమాది సమితితోడ
సకలతరు లత లలరు వసంతవేళ
బహుళపల్లవరాగంబు ప్రబలువేళ
మందమలయానిలములు కమ్మనిసుగంధ
బంధురముమోచుఁ బాంధుల డెందములకు
విందొనర్చుచు హాయిగా వీచువేళ
పగరు పగరైనచిగురుల పసరుచేత
మృదుమధుర కంఠనాదంబు పదును బెట్టి
లీల భృంగీరవంబుతో మేళగించి
దెసల నీవెప్పు డొకకూఁత విసరినావొ
అప్పుడే మచ్చుచల్లినట్లంతరాత్మ
వివశమైనది గడిదాటి పికవధూటి !
బాణకాదంబరీశుక ప్రజ్ఞనెల్ల
నైషధ నృపాలుహంస విశేషమెల్ల
దిగఁదుడిచి సర్వఘుడియలఁ దెలిపియుడక
పలుకుపలుకున నమృతంబు తొలుకునీదు
దివ్యగానమె చెవిలోఁ బ్రతిధ్వనించు
తలఁపులకు మీఱి వాక్కుల కొలఁదిగాక
యలలనలితేఁగు నానంద జలధిలోనఁ
దలమునుకలౌట నిర్వ్యాజ తావిశిష్ట
లలితగానామృతాస్వాద కలితమైన
సహజసౌహార్దమునఁగాక జాతిమాత్ర
సాధ్యమనవచ్చునే ? నీదు సంఘబలము
కలిమి ననవచ్చునే ? వెఱ్ఱి తలఁపులేల !
జాతియేటికి ? నిరుపమ ప్రీతిలేక
చవులఁజెవిఁగ్రుమ్మరించునీ స్వాదుగాన
మానితంబైన కోమల మానసంబు
వివిధవిషయాంతరాసక్తి విముఖమగుచు
స్రుక్కునో లేదొ యనుభవజ్ఞునకెఱుక.

నవీనకళార్థినులు

గాలి బాలసుందరరావుగారు

వదనసౌందర్యాభి వర్ణనమ్మొనరించు లోచనమ్ములకు సులోచనములు,
వాణీపతాకలవలె మందమారుతహతిని గంపించు చేలాంచలములు,
చివురుచేతులలోన జెలువారు, పుస్తకాచ్ఛాదిత పీనవక్షాంతరములు,
నవ్యనాగరికతానంద దేవత కాటపట్టులౌకంచుక ప్రకటరుచులు.

కెరటములవోలు నీలిముంగురులగములు
దనర, సాగరతీర పథాంతరమున
సాగుచున్నారు తమ కళాశాల వీడి
భారతీదేవి మారురూపములువోలె
తీవతనువులతో కళార్థినులు కనుడు !
ఆధునికభారతీయ కాంతాభ్యుదయపు
చిహ్నములు వీరు; వీరి దర్శించి యింక
దోసిలొగ్గి, భయంపడి తొలగిచనుడు
అతివలకు విద్య పనికిరాదనెడువారు.

విమల భారతతరుణ సేవికలువారు;
ఆర్యభారత వీరకన్యకలువారు;
భారతీగృహ భావిదీపములువారు;
వారి కన్నీరు మనయింటి కారుచిచ్చు;
వారి చిరునవ్వు బహువిభవప్రదమ్ము.

బరంపురం ప్రయాణము—అమ్మవారు పండుగలు

తాత. కృష్ణమూర్తిగారు బి. ఏ; యల్. టి.

మదిలో పుట్టెడు ఊహలకంటే
మంటల లేచెడు పొగసుడికంటే
వడివడిగా
దడదడగా
మనపొగబండీ మన రైల్ బండీ
జఫ్ జఫ్ జజజఫ్ జజజజ జజజఫ్
పరుగిడుచున్నది పరుగిడుచున్నది
మరియొక స్టేషన్ వచ్చుచున్నది. 1.

దెబ్బలు తగిలిన దెయ్యము వలెనే
దేవత పంపిన దూతల వలెనే
తరతరగా
బిరబిరగా
చెట్లూ చేమలు చెరువులు పుట్టలు
పల్లూ కొండలు ఊళ్లూ పొలములు
వెనుకకు వరుసగ పరుగిడుచున్నవి
మనమిక చూడగ కనబడకున్నవి. 2.

బూచిని చూచిన పిల్లలవలెనే
ముంగిని చూచిన పాములవలెనే
తొందరగా
సందడిగా
వచ్చుచునుండెడు బండీతత్తర
అగపడినంతనె ఆవులమందలు
బెదరిపోయి నలుదిక్కుల గబగబ
చెదరిపోవుచును పరుగిడుచున్నవి. 3.

మెరసిన మెరపులు కనబడునట్లే
విరిగిన కెరటము పోయినయట్లే
అదిగదిగో
ఇదిగిదిగో
అదిగో వంతెన అగపడుచున్నది
ఇదిగో వంతెన ఇక్కడనున్నది
కనబడదేమీ వచ్చిన వంతెన ?
కనబడునా మరి పోయిన వంతెన ! 4.

—గిడుగు వెంకట సీతాపతి.

నేను జబ్బుపడి లేచిన కొన్నాళ్ళకు ఒకనాడు సాయంత్రం అంగణంలో పట్టెడమంచాలు వేసుకొని, అందరం కూచున్నాం. బావ నొత్తిగిలి ఒక మంచం మీద కూచుంటే, అతనికోసం తమలపాకులు చీలుతూ ఉంది అక్కయ్య. చిన్నన్న, నేను మరొక మంచం మీద కూచున్నాం. గడపలో కూచుని అమ్మ కూర తరుగుతూఉంది. నాన్న అప్పుడే వీధిలోనుంచి వచ్చి, కాళ్ళు కడుగుకుందుకు నూతికి వెళ్లాడు. రాత్రికి ఫలహారంకోసం నాయనమ్మ వంటయింట్లో పొంగరాలు పోసుకుంటూఉంది.

ఆమాట, యీమాట చెప్పుకుంటూ మధ్యమధ్య నవ్వులతోను, హాస్యాలతోను, అందరం సరదాగా మాట్లాడుకుంటున్నాం.

బావ నావేపు తిరిగి, చిరునవ్వుతో, "బావా, చదువుకుందుకు పట్నంవెళ్లి ఊష్ణం తెచ్చుకున్నావటోయి?" అన్నాడు.

నిజంగా అత నా మాట హాస్యానికే అన్నాడు. కాని నాకది నొచ్చింది. చాలా చిన్నతనం వేసింది. సహజంగా కోపంకూడా వచ్చింది. కాని ఎవరి

మీద? నాలో యేదో లోపం ఉన్నదని తలచికదా, బావ ఆమాట అన్నాడు? కోపం, అవమానం, సిగ్గు-అన్నీ ఒక్కమాటే జనించాయి నాలో.

నా ముఖవైఖరి కనిపెట్టి కాబోలు, నవ్వు సమాళించుకొని ఆయన, "బావా, మాతో బరంపురం వస్తావూ?" అన్నాడు.

నామనసు బ్రహ్మానంద పరవశం అయింది. నేనది వరలో యెన్నడూ బరంపురం చూడలేదు. అక్కయ్య అనేకమాట్లు నన్నాఊరు తీసుకొవెళతానని అనేదే కాని, యెప్పుడూ నాప్రయాణం తటస్థించలేదు.

"ఆ ఊళ్లో నన్ను స్కూల్లో ప్రవేశపెడతావా?" అని అడిగాను బావని.

నా భావం తిన్నగా గ్రహించలేక అక్కయ్య, "పోనీలే. నీకు యిష్టం లేకపోతే, బరికి వెళ్లాలని నిర్బంధం యేమీ లేదు." అన్నాది.

"అయితే నేను బరంపురం రానేరాను." అన్నాను మూతి బిగించి.

"ఏం?" అన్నాడు బావ.

"చదువుకుందు కైతేనే వస్తాను బరంపురం! స్కూల్లో నన్ను వెయ్యకపోతే, నాకేం పని మీ ఊరు రావడానికి? పర్లాకిమిడిలో అంటే, ఆ మాస్టరు చాలా చెడ్డవాడు. నిష్కారణంగా కొట్టే వాడు పిల్లల్ని. నేను తిన్న దెబ్బలు యీజన్మలో మరచిపోలేను!"

"నిన్ను కొట్టకుండా నీకు చదువు చేప్పేలాగు యేర్పాటు చేస్తే సరికదా? అట్లా అయితే మాదగ్గిర ఉండి చదువుకుంటావా?" అన్నాడు బావ.

"దెబ్బలు లేకుండా అయితే, యేఊరైనా ఫరవా లేదు. అండమాన్సు ద్వీపాలకు రమ్మన్నా వస్తాను. ఎన్నాళ్ళయినా ఉండి చదువుకుంటాను." అన్నాను ఉత్సాహంతో.

ఇంతట్లో నాన్న పెరట్లోనుండి వచ్చాడు. బావ, నేను మాట్లాడుతూ ఉండడం చూసి, 'ఏమిటి కథ?' అని అడిగినట్లుగా కనుబొమలు పైకెత్తి బావవేపు చూశాడు.

"బావ మాతో బరంపురం వచ్చి, అక్కడ చదువు కుంటానని అంటున్నాడు. మీకేమీ అభ్యంతరం లేదనుకుంటాను? మాతో పంపించండి." అన్నాడు బావ.

'నిజంగా నీకు వెళ్లి చదువుకోవాలని ఉందట్రా?' అని నాన్న నావేపు తిరిగి అడిగినాడు.

"ఊఁ." అని మెల్లగా అన్నాను.

వంటింట్లోనుంచి నాయనమ్మ ఎందుకో వచ్చింది గడపలోకి. ఆమెను చూసి నాన్న, "అమ్మా, వీడు బరంపురం వెళ్లి చదువుకుంటాడట. పంపనా?" అన్నాడు.

"చదువు మిషమీద యిక్కడికి, అక్కడికి పంపకు నాయనా. కొంచెం జ్ఞానం వస్తే వాడే చదువుకుంటాడు. ఇప్పుడు మించిపోయిన దేమీ లేదు. అంతగా వాడికి చదువుమీద అభిలాష ఉంటే, యింటివద్దనే నేర్చుకోవచ్చును. వాళ్ల అమ్మే చెప్పగలదు." అంటూ మళ్లీ లోపలికి వెళ్లి పోయింది నాయనమ్మ.

"నాన్నగారూ, వాడిని పర్లాకిమిడి పంపించడానికీ, మాఊరు పంపించడానికీ వ్యత్యాసం లేదూ? నేను పరాయిదాన్ని కాను కదా? పంపించండి." అన్నాది అక్కయ్య.

"వెళ్ళడానికి వాడికి, తీసికెళ్ళడానికి మీకు ఉద్దేశం ఉన్నప్పుడు అలాగే కావచ్చును." అన్నాడు నాన్న.

మొత్తానికి నేను బరంపురం వెళ్లడం నిశ్చయం అయింది. నా సంతోషానికి అలవిలేదు. చదువుమాట తల్చుకుంటే మాత్రం అప్పుడప్పుడు గుండె ఝల్లు మనేది. 'దెబ్బలు, లేకుండా చదువుకుందువు గాని.' అని బావ చెప్పినమాటలు మళ్ళీ కొంతధైర్యం

యిస్తూ ఉండేవి. ముఖ్యంగా, నాకు బరంపురం చూడాలన్న కుతూహలం యెక్కువయింది. అది గాక, రెయిలుబండి యెక్కవచ్చును కదా అని సంబరం! వెర్రి సంతోషంతో గెంతులాడింది నా హృదయం.

రెయిలుబండీ యెక్కిన తరువాత నా గాథరా చెప్పతరం కాదు. కిటికీకి దగ్గరగా కూచున్నాను, వెనక్కి పరుగెత్తుతూ ఉన్న చెట్లు, చాచులు చూస్తూ. బండి వడిగా పోతూ ఉంది. ఒక విమానంలో కూచుని, బ్రతికి ఉండగానే స్వర్గానికి వెళుతూ ఉంటే యెంత ఆనందంగా ఉంటుందో, ఆ మోస్తరుగా ఉండేను నాకప్పుడు. చెట్లు, కొండలు, యేళ్లు, ఊళ్ళు అతి త్వరగా వెనక్కి పోతున్నాయి.

బండి నడుస్తున్నంతసేపూ గాలి తీవ్రంగా వీచేది. స్టేషన్లవద్ద రెయిలు ఆగగానే జనుల హడావిడి, కోలాహలం బలే తమాషాగా ఉండేవి. వల్లూరాయన గ్రామఫోన్ పాట జ్ఞాపకంవచ్చి నాలో నేను నవ్వుకునే వాడిని. తినుబడి పదార్థాలు, పళ్ళు, కాయలు, పాలు, పెరుగు, ఖిల్లీలు, చుట్టలు, అగ్గిపెట్టెలు మొదలుగా గలవన్నీ విక్రయానికి వచ్చేవి. కొన్ని కొన్ని మిఠాయి దినుసులు బావ నన్ను కొనుక్కోనిచ్చేవాడు కాడు. కాని మొత్తంమీద బరంపురం చేరేదాకా నాదవడ గానుగవలె ఆడుతునే ఉండేది. నిజంగా రెయిలు ప్రయాణం చాలా సరదాగా ఉంటుంది—చిన్నతనంలో.

స్టేషన్లవద్ద ప్రయాణీకులు సామానులతో బండి యెక్కడానికి పడే అవస్థ చూసి తీరాలి! బండి దిగడం కూడా అట్టే సుళువైన పనికాదు. బండి దిగేవాళ్లను యెక్కేవాళ్లు, యెక్కేవాళ్ళను దిగేవాళ్ళు ఒకరినొకరు ఆటంకపరచుకుంటూ, కసరుకుంటూ, తోసుకుంటూరు, నాటికీ నేటికీ కూడా మూడోతరగతి బళ్ళు ఒక్కమాదిరిగానే ఉన్నాయి. ఏపెట్టె చూసినా ప్రయాణీకులతో క్రిక్కిరిసి ఉంటుంది. నానా గోత్రస్యా, అన్ని తరహాల మనుషులూ ఆబండ్లలోనే యెక్కుతారు. ఉక్కిరిబిక్కిరి! ఊపద్రవమైన యిరకటం! అందుకు తోడు ప్రయాణీకుల సామాన్లు కూడా అట్టివే. తట్టలు, బుట్టలు, రంగంపెట్టెలు, చీపురుకట్టలు, కుళ్లు గుడ్డలమూటలు, కూరగాయల గంపలు, ఎండుచేపల జంగెళ్ళు—కలగా పులగం! ఇక ప్రయాణీకులలో నూటికి తొంభైమంది చుట్టలు కాల్చడమో, పొగాకుకాడలు నమిలి బండిలో కూచున్నచోటనే ఉమ్మడమో, యేదో ఒక అసహ్యంపని చేస్తూఉంటారు. రాగం తాళం అసందర్భమైన తగవులు, తెలివితక్కువ చర్చలు, కాష్టవాదాలు—వీటితో కాలక్షేపం! రెయిలు ప్రయాణంచేస్తే మూడోతరగతి బండిలోనే చెయ్యాలి. రకరకాల మనుష్యులు, వాళ్ళవాళ్ల స్వభావాలు, మంచీ, చెడ్డ అన్నీ తెలుస్తాయి. ఉద్యోగస్తులు, అనాగరీకులు, ఆడవాళ్ళు, రోగులు, చంటిపిల్లలు, సాయిబులు, పోలీసులు, దొంగలు, బిచ్చగాళ్లు, టిక్కెట్లు లేనివాళ్ళు, బైరాగులు—అందరూ భుజం కలిసి కూచుంటారు.

ప్రయాణీకులు ఎవరేం మాట్లాడుకుంటున్నారో, యెవరేం చేస్తున్నారో, అన్నీ శ్రద్ధగా కనిపెడుతూ కూచున్నాను నేను. బ్రాహ్మలు రెయిలు బండిలో కూచుని, నానా జాతులవాళ్లు చూస్తూ ఉండగా, తగులుతూఉండగా, మైలగుడ్డలతో, చేతులైనా కడుగుకోకుండా భోజనం చెయ్యడమనేది నాకు చాలా ఆశ్చర్యం కలుగజేసింది. చోర్లంగిలో బ్రాహ్మణ వీధంట నేను మాలమాదికల నెన్నడూ చూసి యెరగను. సంతకి 'కొంద్రాంగోలు' వెళితే, యింటికి వచ్చిన తరువాత గుడ్డలు తడుపుకొని స్నానం చేసేవాడిని. క్షవరం చేసుకుంటే నన్ను స్నానం చెయ్యకుండా యింట్లోకి రానిచ్చేవారు కారు మావాళ్ళు. చద్దన్నం తిన్నప్పుడు పొత్తిగా వంచా కట్టుకుంటే మడేకాని, తడిపి ఆరవేసిన బట్ట కట్టుకోకుంటే అన్నం పెట్టేదికాదు నాయనమ్మ! ఇక శూద్రులు, ముట్టువాళ్ళు చూస్తూ ఉండగా

భోజనం యెన్నడూ లేదు. తుదకు రొట్టెముక్క సహితం వంటింట్లోనే తినమనేవారు మావాళ్ళు. ఎంత రెయిలు ప్రయాణమైనా మడి, నిష్ఠ, ఆచారం అంటే లేకపోవచ్చును కాని, శుచి శుభ్రత అయినా లేకుంటే యెలాగు? పళ్లయినా తోముకోకుండా రెయిల్లో కూచుని కాఫీతాగడం, అడ్డమైనగడ్డీ తిని, ఆచేతులు కడుగుకోకుండా చేతి రుమాలుకు తుడిచేసుకోవడం–ఇట్లాటి అసహ్యాకరమైన పనులన్నీ తణుకూ బెణుకూ లేకుండా చెయ్యడమే నాగరికత కాబోలు!

ఆ ప్రయాణంలో తుదకు మాబావమీద కూడా నాకు కోపం వచ్చింది. స్టేషన్లవద్ద కొళాయినీళ్ళు తాగడానికే నాకు మనసు యెన్నోవిధాల కొట్లాడింది! అట్లాంటిది, ఎవడో సాయిబుచేత సోడా తెప్పించుకొని నిర్భయంగా తాగాడు బావ. ‘పలాస’ స్టేషన్‌లో ఎవరో గడ్డాల దొర కనిపిస్తే, అతన్ని పలకరించి, ముట్టుకొని షేక్‌హాండ్ చేశాడు.

మేం కూచున్నబండిలో కాశీకి వెళుతూవున్న విధవవాళ్ళు కొందరు ఉండిరి. విధవల్ని, అందులో ముసలివాళ్లని చూస్తే నాకొకవిధమైన భక్తి, అభిమానమున్ను. అట్టి వాళ్ళను చూసినప్పుడల్లా మా నాయనమ్మ జ్ఞాపకం వచ్చేది. కాని ‘నిజం నిలకడ పైని కాని తేల’ దన్నట్లు, యీ బోడమ్మల గుట్టు రెయిలు ప్రయాణంలో కాని బయటికి రాదు. వీళ్ల గోవిందనామాలు, ఘుడియఘుడియ స్నానాలు ఉపవాసాలు, తులిశమ్మ ముగ్గులు, లక్షవత్తుల వ్రతాలు–అన్నీ దొంగవేషాలేమో అనిపిస్తుంది ఒక్కొక్కప్పుడు.

ప్రయాణానికి కట్టుకున్న మూటలు విప్పి యీ విధవలందరూ తిండికి సిద్ధపడ్డారు. ఒకతె వరిపిండిలో నీళ్ళుపోసి, బెల్లం కలిపి పిసికి, ముద్దగా చలివిడి చేసింది. ఆముద్ద, అరిశెలు, అరటిపళ్ళు, జంతికలు, అటుకులు, పేలాలు, జీడిపప్పు–ఇవన్నీ తిని, పెరుగు కొనుక్కొని తాగారు. నాకు వొళ్లు ఝుల్లుమన్నది. ఏమిటీ రాక్షసితిండి! విధవవాళ్లకు కలరాభయం లేదు కాబోలు!......

రెయిలు సరదా యేమీ తీరకమునుపే బరంపురం స్టేషన్ వచ్చేసింది. ట్రెయిను ఆగగానే బంట్రోతొకడు వచ్చి, మా సామాన్లు దింపాడు.

వాడితో బావ, “అప్పడూ, బండీవచ్చిందా?” అన్నాడు.

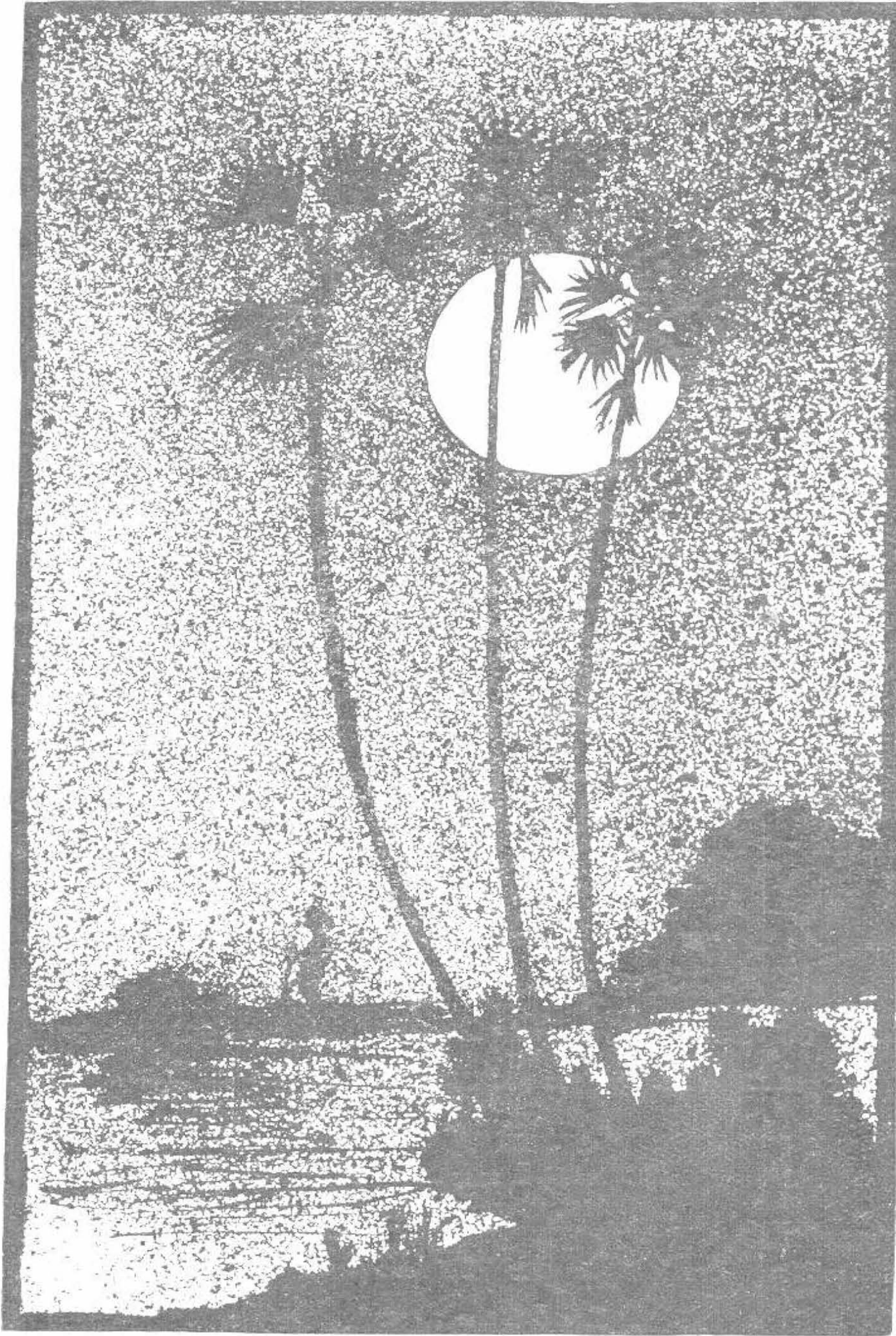
“వొచ్చింది బాబూ.”

గుర్రంబండీయెక్కి పావుగంటలో యిల్లు చేరుకున్నాం. ఇంటికీ, స్టేషనుకూ చాలా దూరం. పెద్ద పెద్ద యిళ్లు, విశాలమైన రోడ్లు, జట్కాబళ్లు, చక్కని చెరువులు, కొళాయిలు–మొత్తంపైని బరంపురం చాలా రమ్యంగా కనిపించింది.

వచ్చిన కొన్నాళ్లదాకా నాకు చదువు గొడవ లేకపోబట్టి, మనసుకు నచ్చింది తిని, తిరగడం తప్ప వేరే వ్యాపకం లేకపోయింది.

బరంపురం పెద్దబస్తీయే అయినా, పల్లెటూళ్ల సౌకర్యం అక్కడ కొంత లేకపోలేదు. పెద్దపెద్ద పట్నాలలోఉండే యిరకటం, కంపులు, దోమలు, రోగాలు, నాగరికత క్రమంగా యిప్పుడిప్పుడు ఆఊరుకు కూడా వ్యాపిస్తున్నాయి. కాని మ్యునిసిపాలిటీవారి పరిశ్రమవలన ఊరికి కొంత అందం, సౌఖ్యం, యిప్పటికైనా లేకపోలేదు. అక్కడ ఆంధ్రులు, ఓఢ్రులు, మహమ్మదీయులు, అరవవాళ్లు, అన్ని జాతులవాళ్లు ఉన్నారు.

అవతల ఒరిస్సా, యివతల ఆంధ్రదేశం కాబట్టి, బరంపురం సగం ఆంధ్రం, సగం ఓఢ్రం అనుకోవచ్చును. అక్కడ తెలుగు, ఉత్కలం రెండు భాషలూ వాడుకలోనివే. చిత్రం యేమిటంటే, ఆఊళ్లో ఆంధ్రులు ఓఢ్రం బాగా మాట్లాడగలరు–నాబోటి ఉభయభాషాప్రవీణులయితే తెలుగు వాళ్లతో ఓఢ్రం, ఓఢ్రులతో తెలుగు మంచిబాగా

'చంద్రోదయం'

చిత్రకారిణి:— శ్రీమతి సంఘం లక్ష్మీబాయమ్మ గారు

" కాగలభాగ్యశాలులు జగచ్చరితామృత పాత్రలందరున్ "

మాట్లాడగలరు. ఈ రెండు భాషలు తెలియని పరాయి జాతివాళ్లతో అయితే, తెలుగు, ఓఢ్రం రెండూ కలగలుపు చేసి, అత్యద్భుతంగా మాట్లాడగలరు!

కాలేజి, జడ్జికోర్టు, జిల్లా ఆసుపత్రి, కోవెలలు, మసీదులు, 'చర్చి'లు సత్రములు, ప్లీడర్లు, డాక్టర్లు, వర్తకులు, వేశ్యలు, కాఫీక్లబ్బులు, ఖిల్లీదుకాణాలు, ఊరు నిజంగా కలకలలాడుతూ ఉంటుంది. 'బరంపురం దేనికి ప్రసిద్ధి?' అని అడిగితే, కొందరు పట్టు బట్టల నేతకనీ, కొందరు ఖారామసాలాకనీ, కొందరు ఓఢ్రమంగలివాళ్లకనీ పరిపరివిధాల చెప్తారు. కాని, నిజంగా ఆఊరు అమ్మవారుసంబరాలకు ప్రసిద్ధని విశదమైంది నాకు.

దేవాంగులందరూ పూనుకొని, ఊళ్లో చందా లెత్తి, డబ్బు ధారాళంగా ఖర్చుపెట్టి, ప్రతీయేటా గొప్ప ఉత్సవం చేస్తారు. ఎక్కడెక్కడివాళ్ళూ చూడడానికి వస్తారు. ఆపదిరోజులు ఊరు చాలా అలికిడిగా ఉంటుంది. మధ్యాహ్నం నాలుగు గంటల మొదలు రాత్రి యేడెనిమిది గంటలవరకు, 'చిన్న బజారురోడ్డు' జనంతో క్రిక్కిరిసి ఉంటుంది. అరుగులు, మేడలు, గోడలు, ఎక్కడ చూసినా జనం. రోడ్డుమీద నడవడానికి వీలుండదు. రథాలు, వాహనాలు, వేషాలు, భజనలు—అన్నీ చూడడానికి రెండు కళ్లు చాలవు. ఆటలు, పాటలు, కేకలు, ఆడవాళ్ళ కబుర్లు, చంటిపిల్లల యేడుపులు, పోలీసువాళ్ళ హడావిడి, ఆజన సమ్మర్దం, ఆకోలాహలం, ఆధూళి ఇవన్నీ చూసి, ఉత్సవంలోకి జొరపడడానికే మొదట నాకు భయం వేసింది.

బరంపురం అమ్మవారు చాలా సత్యంగల దేవతనీ, ప్రత్యక్షప్రభావం గలదనీ, చెప్పుకోగా విన్నాను. సంబరంలో ఘటంమోసే ఆమెకూడా, అమ్మవారును యేదో దగ్గరచుట్టం వలెనే కనిపించింది! పెద్ద యెఱ్ఱని బొట్టు, పసుపుచీర, దానిమీద వసంతంమరకలు, విడిపోయి వ్రేలాడుతూ నీళ్లోడుతూఉన్న జుట్టు, నెత్తిమీద వేపకొమ్మలతోఉన్న వసంతంకుండ, చుట్టూ ధూపాలు, గుగ్గిలంపొగ, రోడ్డుధూళి, డప్పులు, బాజాలు, పోలీసు బెత్తాలు—వీటితో వస్తూ ఉంది ఆ సాహసురాలు! వీరావేశంతో తూలి పోతూ ముందుకు నడుస్తూఉంది—పరుగెత్తుతూఉంది—మధ్యమధ్య ఆగి గిర్రున తిరుగుతూ నాట్యంఆడుతూ ఉంది. చుట్టూఉన్న స్త్రీలు ఆమెను, ఆమె తల మీది కుండను, క్రిందపడి పోనీయకుండా కాపాడు తున్నారు. 'జేయి! జగజ్జననీ! కాళీ! అంబా!' అని కేకలు. ఒకరి నొకరు తోసుకోవడం, పోలీసు బెత్తందెబ్బలు తింటూఉండడం, సంబరం వెనుక పరుగెత్తడం—ఇదీ జనుల వేడుక.

రోడ్డుమీద యీకొసనుండి ఆకొసవరకు జనమే. వేలు, లక్షలు ఉంటారు. ఏదో ఒక సదుపాయమైన చోట నిల్చుని, ఉత్సవం చూసి, చప్పున యింటికి పోదామని ఉంటుందా నాకు? ఈచివరనుండి ఆ చివరవరకు, జనాన్ని తోసుకుంటూ, తోపులు తింటూ, అన్నీ చూస్తూ తిరగాలని ముచ్చట.

మరో ముగ్గురు కుర్రవాళ్లతో జట్టుకలిపి, జేబులో ఉన్న డబ్బులన్నీ ఖర్చుపెట్టి పటాణీలు, కొబ్బరి ఉండలు, వేరుసెనగపప్పు, అన్నీ కొని జేబులో పోసుకొని, వాళ్ళకు కూడా యిచ్చి, మహా ఉత్సాహంగా జొరబడ్డాను సంబరంలోకి. ఒక్కక్షణంలో ఆపాద మస్తక పర్యంతం ఒళ్ళంతా ధూళితో నిండిపోయింది. కట్టుకున్న గుడ్డలు మురికి కావడమే కాక, అక్కడక్కడ చినిగాయి. నాతెల్లని షెరాయిమీద చూసో, చూడకో, యెవడో ఖిల్లీ ఉమ్మినట్లున్నాడు. అసహ్యంగా యెర్రని మరక కట్టింది. నాతోఉన్న కుర్రవాళ్లు కేళిచేస్తూ అది చూపించిన దాకా నేను చూసుకోనేలేదు.

బట్టలు చెడితే నేం కాని, తృప్తితీరా తిరిగాను సంబరంలో. వేషాలు వేసుకుని ధండుకునే వాళ్ళను చాలామందిని చూశాను. 'ఉదరనిమిత్తం బహుకృత వేషం,' అని బిచ్చ మెత్తుకుందుకు వేషాలు వేసేవాళ్లు కొందరు; మొక్కుబడులుండి విధిలేక వేషం వేసుకుని

అమ్మవారుకు సమర్పించడానికి దండుకునేవాళ్ళు కొందరు; కేవలం ముచ్చటకొద్దీ వేషాలు వేసుకొని తిరిగేవాళ్ళు కొందరు. ఎన్నెన్ని వేషాలని? 'చోడీ గజా' వేషాలు, వెధవముండ వేషాలు, దొరసాని వేషాలు, మందులమారి వేషాలు, యెరుకుల వేషాలు, పులివేషాలు, ఆంజనేయ వేషాలు, ఆడ మొగవేషాలు, —ఇంకా ఎన్నో చిత్రవిచిత్రమైన వేషాలు! వెదురు కర్రల శయనంమీద ఓగాయిత్యంగా ఒకడిని కట్టి పడుకోబెట్టి, నలుగురు మోస్తూ కొత్తకుండలో నిప్పులు, పిడకలు, మిరపకాయలు పోసి పట్టుకొని ఒకడు ముందు నడుస్తూ రొమ్ము బాదుకుంటూ లబోమని యేడ్చే వెంటవస్తూ, అడుగడుగుకీ కాన వచ్చేవి శవంవేషాలు! అందువతోడు ఉక్కిరిబిక్కిరిగా ఉన్న ఆజనసమూహంలో, ఆమిరపకాయ పొగలో, మధ్యమధ్య పెద్ద యెద్దుబళ్ళు. అందు, కొన్నిటిమీద వస్తాదువేషాలు,—అంటే, నలుగురైదుగురు కండ పుష్టిగలవాళ్ళు కసరత్తు సామగ్రితో వస్తాదులవలె రొమ్ములు విరుచుకొని రీవిగా ఆబళ్ల మీద నిల్చునేవారు. వాళ్లలో ప్రతీవాడికీ ఒంటి నిండా యెర్రమట్టి పూత, మెడలో ఆంజనేయ విగ్రహంగల చిన్న రాగిరేకు, కాలికో, జెబ్బకో సన్నని వెండితోడా, బిగువుగా కట్టిన కాషాయ లంగోటిన్ని, మరికొన్ని బళ్లమీద సానివేషాలు,— అంటే, ఫిడేలు వాడొకడు, మద్దెల గాడొకడు, హార్మొనీ వాడొకడు, ఆడవేషంలోఉన్న మరో యిద్దరు ముగ్గురు యువకులు, అంతా ఒక బండిమీద ముస్తాబై నిల్చునేవారు. రంగురంగుల జరీచీరలు, వొంటినిండా మాయనగలు, కాళ్ళకు గజ్జలు, మొహానికి రంగుపౌడరు, మొలకు చేతిరుమాలు, నోట్లో ఖారాకిల్లీ, చేతికి రిస్టువాచీ, కొప్పులో పువ్వులు, ముసిముసి నవ్వులు, పాట, ఆట, అభినయం—బలే ఖుషీకరంగా ఉండేవి యీవేషాలు! ఇంకా మరి కొన్ని బళ్లమీద నాటకవేషాలు—అంటే, సీతారామ లక్ష్మణులు, ద్రౌపదీ పాండవులు, చిత్రాంగీ సారంగధరులు, సావిత్రీ సత్యవంతులు మొదలైన వేషాలు.

నడిచే యీబళ్లే కాక, ఉత్సవంలో స్థిరంగా ఒకచోట నిలచిఉన్న ఎన్నో పెద్దపెద్ద రథాలున్నాయి. వాటిమీద చూడ సొంపయిన పెద్ద పెద్ద విగ్రహాలు. ఒక రథంమీద రాముడు విల్లెక్కుబెట్టి బాణం విడుస్తూఉన్నట్లు ప్రతిమ. దానికెదురుగా మరొక రథంమీద పదిబుర్రలతోను, యిరవై చేతులతోను భయంకరమైన రావణాసురుడి విగ్రహం. ఇట్టివే ఇంద్రజిత్తు లక్ష్మణుడు, సుగ్రీవుడు వాలి, కర్ణుడు అర్జునుడు, సత్యభామ నరకాసురుడు, ఒకరితో ఒకరు యుద్ధంచేస్తూఉన్నట్లు చిత్రింపబడిన విగ్రహాలు. ఈ రథాలమీది బొమ్మలు మాత్రం చాలా బాగుండేవి. అందంగా, నేర్పుగా చేసిన విగ్రహాలవి!

ఉత్సవంలో తిరుగుతూఉంటే, యింకా ఎన్నెన్ని తమాషాలో చూడవచ్చు. భజనసంఘాలు, మిఠాయి కొట్లు, ముళ్ళకంపలమీద పడుకొని ముష్టెత్తుకునే బైరాగి మహాత్ములు, పోలీసులన్నా భయములేని జేబుదొంగలు, నెత్తిని దొరటోపీలు పెట్టుకొని కొంచెం వంగి ఊగుతూ విలాసంగా నడిచే ఉద్యోగస్తులు, ముస్తాబై మొగవాళ్ళను రాసుకుంటూ స్వేచ్ఛగా తిరిగే ఆడవాళ్ళు, వయసువచ్చిన స్కూలు విద్యార్థుల పెంకెజట్లు, మాబోటి పుర్రకుంకలు,—యింకా అనేకమైన తమాషాలు! ఒక రోజుకాదు! రెండు రోజులు కాదు; వారం పదిరోజులవరకు జరుగుతుంది, యీ అమ్మవారు పండుగ.

భక్తియోగము

పనుమర్తి కృష్ణమూర్తి గారు

శా॥ దేవా, యాదవవంశవార్థిసితకాంతీ, శ్రీపతీ, సర్వథా।
భావంబందునఁ గొంద ఱర్థిమెయి నిన్ బంధింతు; రవ్యక్తమున్।
భావాతీతము నక్షరంబనుచు సంభావింతు రో కొందఱిం।
దేవారుత్తమ యోగవేదులుకదా? యీ వానలోనే దయన్॥

మ॥ అని సంప్రశ్నముసేయు పార్థునెడఁ దా నత్యాదరం బొప్పఁగా।
ననునంతన్ భగవానుఁ"డో నవును ముఖ్యంబైన దీ మాటయున్।
ననుఁజింతింపుచు శ్రద్ధతోడుత సదా నామేటి వృత్తంబులన్।
విని రక్తుండగు నిత్యయుక్తుడె సుమీ విద్వాంసుఁడో వెండియున్॥

మ॥ సములై సంతత సర్వభూతహితులై, సాధించి చంచద్హృషీ।
కము లవ్యక్త మనంత మవ్యయము, నాకాశం బచింత్యంబు స।
ర్వము, సర్వత్రగమున్ ధ్రువం బచల ముద్యానంబుఁ గూటస్థభా।
వమునై యొప్పుచునున్న యక్షరపరబ్రహ్మంబుపాసించు ధీ।
రమతుల్ సూటిగ నన్నుఁజేరుదురు వీరశ్రేష్ఠ, తథ్యంబుగా॥

శా॥ ఆయుద్యోగము మంచిదే! అయిన నే యాధారమూలేదు_నో।
పాయం బిట్టి యుపాసనాపరత నెవ్వండేన్ సుఖఃబొందునే
ఆయాసంబు నపారదుఃఖముల పెం పాపై రసాభాసమే।
ఆయాసల్గల దేహధారులకుఁ గా కన్యంబు సిద్ధించునే॥

శా॥ ఆపేరాసల నేగి యేటఁబడుటేలా? హాయిగాఁ బ్రేమతో।
నాపైఁజిత్తమునిల్పి తత్పరతతో నన్నే యుపాసించి యే।
వ్యాపారంబులనైనఁగాని మరి నాకర్పించు నాభక్తియో।
గోపాయం బదిరా యనన్యః మిదికాదో నీవయోచింపుమా॥

ఉ॥ నాకిఁక భక్తియోగకలనానముపేతులె యిష్టులౌదు ర
స్తోకమతుల్ యథార్థసుకృతుల్ మరి వారలె; యట్టివారి నే।
నీకొని యీజరామరణ భీకరమౌ భవసాగరంబునే।
నేకద యెల్లవేళలఁ దరింపఁగఁజేయుచునుందుఁ బ్రీతితో॥

మ॥ అనఘా, నీకొకవేళ ఈపని యసాధ్యంబేయగుంగాక సా।
ధనచే సాధ్యముకాని దేదని ప్రయత్నంబెంతయోఁ జేయు;మా।
పనికిం జాలనివాడవేయయిన నోపార్థా, మదర్థంబులే।
యనుకో కర్మల నాచరించునెడ! మోక్షార్హుండవౌ దెట్టులేన్॥

శా॥ పోని మ్మింతయుఁ జేతఁగానిదె యగుంబో యే యపాంబులే।
దోనాయర్జున, కోరఁబోకు ఫలముద్యోగంబునం దెన్నఁడా।
జ్ఞానాభ్యాసములందుఁ బెద్దయగు జ్ఞానం; బైన నాజ్ఞానమున్।
ధ్యానంబొక్కటమించు; దీనికి ఫలత్యాగంబె మీఁదయ్యెడిన్॥

మ॥ అరరే! యెవ్వఁడు, భూతజాతములయం దద్వేషియై సఖ్యమున్।
గరుణన్ బాగుగఁబూని తుల్యసుఖదుఃఖప్రేక్షుఁడై సైరణన్।
నిరహంకారియు నిర్మముండునయి, నన్నే రూఢిగానమ్మి సు।
స్థిరయోగ ప్రతిభావిశిష్టుఁడయి బుద్ధిన్ మానసంబున్ సదా।
మరి నాయందె లయింపఁజేయు యతి; తన్మార్గంబులో నెప్డున్।
బరమానందము నొందువాఁడు ప్రియుఁడున్ భక్తుండు నాకర్జునా॥

ఉ॥ ఎవ్వనివల్ల లోకముకు, ఎవ్వఁడు లోకమువల్ల నెన్నఁడే।
రవ్వయు రట్టులేక యనురాగము మీఱ సుఖించుచుందురో।
ఎవ్వడు హర్షరోషభయహేతు విముక్తుడో వాఁడుగా కయో।
కవ్వడి, యెవ్వడింక మరికల్గును నాకుఁ బ్రియుండు, భక్తుఁడున్॥

చం॥ వలపులెపో మనశ్శుచిని బాడొనరించునటంచు దక్షుఁడై।
మెలకువ దోఁపఁగాఁ బలకు మించినకార్యము లెల్ల మాని, పొం।
తలఁబడుచున్ మనోవ్యథల దగ్ధుఁడుగాక ప్రియంబుబూని యి।
మ్ముల నలరారువాఁడె కడుఁబూజ్యుఁడు నాకు హితుండు భక్తుఁడున్॥

ఉ॥ మేలగువేళ మోదమున మించుట—కీడగువేళ వంతచేఁ।
దూలుట, యిష్టనష్టమున దుఃఖము—వెండియు లేనిదానికై।
గోలయు, నెగ్గులగ్గులకుఁ గ్రుంగుటపొంగుట లెల్లమాని నా।
లోలయుఁడైన భక్తిరసలుబ్ధుఁడు నాకుఁబ్రియుండు పాండవా॥

మ॥ సమచిత్తంబున, శత్రుమిత్రులయెడన్ సర్వత్రమానావమా।
నములన్, గష్టసుఖోష్ణశీతముల శాంతంబొంది నిర్ద్వంద్వుఁడై।
సమనిందాస్తుతిబుద్ధి గల్గి మునియై స్వల్పంబుతోనైన మో।
దము నొందంగలవాఁ, డసంగుఁడు, జగద్ధాముండు, సుస్థైర్యవి।
క్రముఁడౌవాఁడు, మహాత్మకుండు, నిజ[illegible]గ్రేసరుండౌఁ గదా॥

శా॥ విన్నావా యిది భక్తియోగము: సదావేద్యంబు, ధర్మ్యామృతం।
బన్నా, యెవ్వరు దీని సంతతము శ్రద్ధాసక్తులై భక్తితో।
నన్నేనమ్మి యుపాసనల్ సలిపి యానందింతురో వారెపో।
యెన్నండైన మహాత్మకుల్ ప్రియమునెంతేఁ గూర్తునా కన్నిఁటన్॥

వెనుకటి మేనకా వృత్తాంతం జ్ఞాపకానికి వస్తూంది. ఆమె దేవతాకన్య: ఏంచేసినా చేసి ఉంటుంది. కాని భూలోకంలో కూడా ఇలాటి ఉదంతాలు జరుగుతాయా అని పించింది. అయితే వెనుకటి కథకూడా యీ లోకంలోదే! విశ్వామిత్రు డిక్కడివాడేగదా!

'తల్లి' అనగానే ప్రేమచేత ఒళ్ళు గగురు పొడుస్తుంది. కళ్ళు చెమ్మగిల్లుతాయి. మన స్సెంతో నిండుగా ఉంటుంది. కాని దీనికి కారణం ఆమెకు బిడ్డయెడగల ప్రేమే కదూ! ఆప్రేమ తీసే స్తే తల్లికీ నేలపాషాణానికీ ఏమిటి భేదం?

రెండాకులలో చుట్టబెట్టేసి ఆబిడ్డను పొదలోపడేసి యే అంబరవీధికో ఎగసి పోయిందా తల్లి. పాప మా పసికూన మిల మిలా మెరస్తూన్న కళ్ళతో చిటుకాళ్ళు కదపుతూ, చిన్నినోరు సవరించుకొంటూ ఆ ఆకులలో సంచలిస్తూంది.

ఆపొదలోనే అలా దినాలుతోపాటు ఆమె కూడా పెరుగుతూంది. విడిన పూలనుండి రాలిన పూదేనె చినుకు లాహారిస్తూ, మంచు నీటిబొట్లు త్రాగుతూ మెల్లగా ప్రాకి వెళ్లి వెళ్లి క్రిందికి వంగిన కొమ్మలచివురా కందు కొని తింటూ. అక్కడికక్కడే తిరుగుతూ, కొంచెం పెరిగి పెద్దదయిందామె సన్యాసి బ్రతుకు; సాత్త్వికాహారం; స్వచ్ఛంద జీవనం; అలాసాగిపోతే ఎంతబాగుండును! పాడు మన స్సలా నిలబడుతుందా? కొంచెం బాహ్యలోకాన్ని చూచింది. ఆచెట్ల పూలయందం చూచింది. ఆరేకుల సొగసూ వన్నెలూ, చిలుగుపనీ, ఇవన్నీ చూచింది

"అయ్యో! ఈ పువ్వెంత అదృష్టవంతు రాలో! స్వేచ్ఛగా చెట్టుకొమ్మకొన్నను నిల బడి నవ్వు మొగంతో లోకాన్ని చూచి ఆనం దిస్తూంది. నేను కూపస్థమండూకంలాగు ఈ చీకటిలో ఈపొదమాటున జీవిస్తున్నాను. పుట్టు సన్యాసిలాగు బూది పూతెక్కిన ఈ రొమ్మడలితో ముడిచిక్కొన్న యీ మొగంతో నేలనే తిరుగుతూ, ఏలాలిత్యమూ ఎరుగ కుండ ఇలాపడి ఉండలేను. ఇంత మౌనవృత్తి బూని ఆకలమలుదిని జీవితం గడుపుకొంటూ న్నా ఆదైవం నన్ను దయదలచిందికాదు. ఈ మలిన జీవనమే బుచ్చుకొమ్మని గట్టిగ నుదుట వ్రాసిపడేసింది నన్నీలోకంలోను: అయ్యో! అంత విశాలమయిన ఆకాశాన అన్నిపిట్టలు సంచరిస్తూన్నాయే! జగత్తంతా చూస్తు న్నాయే! ఆచిత్రాలూ, ఆజిలుగుపనులూ, ఆవన్నెలూ, ఆవైభవాలూ, అన్నీచూచి ఆనందిస్తున్నాయే! నాకెందుకు కూడదూ ఆ అవకాశం? ..ఏదీ?... లేదు! ఎవరిస్తారు? నిర్భాగ్యపు పుట్టువుపుట్టిన నాకు నిలువనీడే నిధానమయిపోయిందే! ఏంచెయ్యడం? ఆ దేవదేవునెలా సందర్శించడం? నాకెలా స్వాధీనుడవుతా డతడు! ఛీ! ఈ జీవనం పయిని విరక్తిగలుగుతూంది నాకు! బైరాగి నైపోతా. నిద్రాహారాలు మానేసి నిలువు గాళ్లమీద తపస్సు చేస్తా!! చూస్తా దేవుడు నాకు ప్రత్యక్ష్యం కాక ఏంచేస్తాడో."

అనుకొని ఆమె ఆపాదమొదట మాన ముద్ర వేసికొని పాదు కదలకుండ అహోరాత్రాలు జపం చేయడం మొదలుపెట్టింది. కొన్నాళ్ళయేసరికి పూర్వం వాల్మీకిమీద పెద్దపుట్టలు పోసేసినట్లు, ఆమె కనబడకుండా ఆమెమట్టూ, పట్టులూ, పుట్టలూ, కూడా అల్లేశాయి. ఆమె నిర్విఘ్నతపస్సమాధిలో నిలిచిపోయింది.

ఇదంతా ఎందుకు? లోక సౌందర్యానిని అనుభవించడానికట! అనంతములయిప్రాకే ఈ సృష్టిసౌందర్యపరంపరలన్నీ ఎవరికి గోచరిస్తాయి! ఎవరు వానినన్నిటినీ స్వేచ్ఛగా అనుభవింపగలరు? మీరు మిక్కిలి అంద గలరు? కాని లోకంమాత్రం అలా ఊరు కుంటుందా? వెఱ్ఱిజీవులను ఇలాటివింత లతో ఆడిస్తుంది. రంభాపరిరంభణంకోసం యజ్ఞాదివ్రతనియమాలతో కాలంగడిపే ముసలిసోమయాజికంటె వెఱ్ఱిదా మన కథానాయిక?

ఏమో, ఆమే చెబుతుంది తరువాతి వృత్తాంతమంతానూ, ఆపుట్టలో, ఆపట్టులో, ఏంజరిగిందో మనకేం తెలుస్తుంది.?

"నేనలా తపస్సమాధిలో తదేకధ్యానం తో కన్నులు మూసికొని, లోకాన్ని మరచి పోయి నిశ్చలనై నిర్జీవమైనట్టు పాషాణ ప్రాయంగా అలాపడిఉన్నాను. అలా గెన్నా ళ్లున్నానో, ఏలా గున్నానో, తలుచుకుంటే, నాకే ఆశ్చర్యం వేస్తూంది. ఆశ్చర్యంరాదూ ఆభగవంతునిచేతా? ఏది ఎలాజరిగిందో ఎవడు చెప్పగలడు?

ఒకనాడంతట యోగ నిద్రనుండి నేను త్రుళ్ళిపడి మేల్కొన్నాను. అంధకారమయ మయిన నా ఆవరణలో నొకవింత వెలుగు పొడమింది. ఆఁ! ఇది దివ్యకాంతి! నాతప మును మెచ్చికొని దైవం నాకు ప్రత్యక్షమౌ తూంది. సరే! ఈ అమూల్యావకాశాన్ని విడువకుండా నాకు కావలసిన వరాలిచ్చి మరీ వెళ్లుమంటా నాదేవుడ్ని!! ఊరకే మొగం చూపించి పారిపోతే ఒప్పుకోను!! నాతపో మహిమచేత వానిని మొలకొంగున పట్టుకొని ముంగిట నిలబెట్టి మరీ అడుగుతాను: నేనడి గిన వరాలిచ్చేదాకా వదలను!! రానీ! ఆ ముఖారవిందం నాకంటబడితే అప్పుడుంది. ఇప్పుడేలా! అదుగో! ఆపట్టుచించుకొని మరీ వస్తున్నాడు. రమ్మను నాతో హాస్యాలు కాదు!!

ఆతడు వచ్చేడు. నాఒడలు మెల్లగ తన చేత్తో నిమిరేడు. కొన వ్రేళ్ళతో దువ్వేడు "బిడ్డా! నీతపము మెచ్చికొన్నాను. నీకు కావలసిన వరములడుగు"మని నాచెవిలో చెప్పినట్లయింది, నేను 'స్వేచ్ఛ సౌందర్యం' అన్నాను తొందర తొందరగా "సరే ఇచ్చేను పొందు"మన్నాడు. నేను కళ్ళు విప్పేను. అంతా అంధకారం! అయ్యో! అప్పుడే ఇంత లోనే ఆతడు పారిపోయాడు. ఆముఖ మొక పరిచూచానుకాను. ఆసౌందర్యం ఒక్కసారి అనుభవించానుకాను. ఆపాదాలొకతూరి స్పృశించలేకపోయాను. ఏవో అడుగుతే ఆత డిచ్చానంటే అంతే చాలుననుకొన్నాను. ఏమిచ్చేడు? ఏమో! ఆ అంధకారంలో

నాకేం తెలియలేదు. పైకేలాగయినా ప్రాకిపోయి ఆదేవుడు నాకేమిచ్చేడో చూడాలన్న తొందర హెచ్చయిపోయింది. మెల్లగా ఆ పుట్ట పగిలించుకొని ఆపట్టు చీల్చుకొని పైకి త్రోవ చేసికొనుటకు ప్రయత్నించేను. ఎవరో తెరచినట్టు వింతగా ఆత్రోవ విడింది. పైకి వెడలేను. ఒడలు తేలికగా ఉంది. శరీరమంతా విరుస్తూంది. విప్పేను; కనులు మిరుమిట్లు గొన్నాయి పూవు రేకులలాగుంది నాశరీర సౌందర్యం. ఆహా! అవన్నెలు ఆజిలుగు ఆ చిత్రరచన ఏపువ్వులో ఉంది?

అయింది పూలగర్వం అడగింది ఆకొమ్మకొనను నిలబడి అదియేమి గర్వించింది! దాని కంటె ఎక్కువ అందం నాకువచ్చింది... అన్నట్టు స్వేచ్ఛకోరుకొన్నానే.... పైకెగసి చూస్తాను. కుప్పించియెగిరేను గాలిలో విమానంలాగు తేలిపోయాను. అంతరాళాన రంగుల కాగితాల గాలిపటంలా ఎగసేను. ఆ పువ్వు దగ్గరకుపోయి దాని గర్వం ఇప్పుడు పరీక్షించుకున్నాను. అది నారెక్కకొననయి నా పోలలేకపోయింది. నేను కొంతసేపలా నిలబడేసరికి అది నాఅందంచూచి ఓర్వలేక నారెక్కలనిండా తన కేసరాల ధూళి చల్లేసింది. నాకు కొంచెం కోపంవచ్చి ఆ ప్రక్కనున్న చిగురుదగ్గరకుపోయి నిలచాను. నాకప్పుడాలోచనమీద నాలోచన పొరలి వస్తూంది. ఆశ్రొన్ననవైపే కొరకొరా చూస్తూ నిలచిపోయాను. ఏమిటి దీని యెక్కువ! నాకంటె దీనికేమి విశేషాలున్నాయి. వాసన మధువు; మార్దవం; ఇవి నాలో లేవు. అందుచేతనే తుమ్మెద నాతో మంతనాలాడదు; నన్ను ప్రేమతో కౌగిలించికోదు. ఈపూవును చూచి పరవశమున పాడుతూ అది దాని పొత్తువిడువదు; నన్ను అది కన్నెత్తి చూడనయినా చూడదు. కాంతాలోకాని కీపూలమీద నెంతప్రేమ! ఎంతగౌరవం! వాళ్ళు నాటిని తలమీద పెట్టుకుంటారు! నన్నెవరలా గౌరవిస్తారు. నేనిలా యీఅడవిలో పేరూ ప్రతిష్ఠాలేకుండా సమసిపోవడమే కాబోల్సు ఏమో! ఆదైవము ముఖాముఖి నాకడ నిలచినపుడు కావలసినవన్నీ అడుగక ఇప్పుడన్నీ కావాలంటే యెలా వస్తాయి?

ఇదే నాకడసారికోర్కె:—పూవువలె నేను కూడా కాంతాలోకంలో గౌరవంపొందాలి.’

ఇప్పుడాకోర్కె సఫలీకృతమౌతూందేమో! పట్టుపేలికలతో ఆకుచిలుక ఆకృతిని రచించి రెక్కలమీద చెమ్కీపనులుచేసి సింగారవతులు జడలమీద పొందుపరచుకుంటున్నారు. అది చూచి సీతాకోక చిలుక ఆనందించదూ?

తపోమహిమ

—•••••—

'భారతి'

శ్రీమతి కే. యన్. మూర్తిబాయిగారు

"భారతీ" యని పిలిచెను బ్రహ్మానందరావు.

"ఊఁ. వస్తూన్నాను" అని అంటూ స్యాండేల్సు చప్పుడు చేసుకొంటూ వచ్చినది భారతి.

బ్ర:—నాకు కాలేజీ టయిమయినది. సూటు మడతది తీసియివ్వుము."

మడతసూటు యిచ్చినది భారతి. సూటు ధరించుతూ,

బ్ర:—నేడు యింగ్లీషువిద్య నేర్పెదను. నేర్చుకొనవలెను. "రెడీ"గా యుండుము.

భారతి:—"అబ్బా. నాకు రాదు. యిష్టమునూ లేదు. మరియొక రోజున జూచెదము లెండి."

బ్రహ్మానందరావునకు పట్టరాని కోపము వచ్చి, మొహము ఎఱ్ఱబార, తన ద్విచక్రిపై కాలేజీకి రివ్వుమని వెడలిపోయెను. పాపము ముగ్ధయగు భారతి యిందలి భావమును గ్రహించలేకపోయెను.

బ్రహ్మానందరావుయొక్క నివాసస్థలము చెన్నపట్టణము. ప్రస్తుతము 'బి. యల్.' క్లాసు, 'లా' కాలేజీలో చదువుచుండెను. 'సిటీ' వాస్తవ్యుడగుటచే, 'సిటీ పోలిషు', సిటీ యెడ్యుకేషను', 'సినీమా ఫేషను'లయందతనికి యభిరుచి మెండు. యిక భారతియో—పల్లెటూరిపిల్ల. తన తల్లి చిఱుతప్రాయముననే చనిపోవుటచేత తన మాతామహుల యింట నొక కుగ్రామములో పెరిగెను. మరియు తల్లిలేని పిల్ల గనుక, నల్లారుముద్దుగా పెరిగెను. తాతగారు తన మనుమరాలికి తెనుగు, సంస్కృతము ఒక పండితునిచే నేర్పించెను. భారతి యిప్పుడు కవనము నల్లును. ఈ రెండు భాషలలోను చాలా పాండిత్యము సంపాదించెను. భారతికి యుక్తవయస్సు రాగానే, అనగా శారదాబిల్లు అమలులోనికి రాకమునుపే, భారతిని బ్రహ్మానందరావునకు యిచ్చి పెండ్లిజేసెను. బ్రహ్మానందరావు బి. యల్. క్లాసులో చదువుచున్నప్పుడు భారతి కాపురమునకు వచ్చినదాది 'సిటీపోలీష్', 'సినీమా ఫేషన్'లను ఎట్లనో కష్టపడి కొంతవరకు నేర్చుకొనెను. కాని 'సిటీ యెడ్యుకేషను'కు మాత్రము దూరమయ్యెను. సిటీలో ప్రతీ 'జట్కా-వాలా'కు వచ్చిన యింగ్లీషు, భారతికి రాదయ్యెను. నేర్చుకోవలెనని శ్రద్ధయూ లేదు. బ్రహ్మానందరావునకు సిటీలో యుండుటచేతనూ, అందులో 'బి. యల్.' క్లాసు చదువుచుండుటచేతనూ యింగ్లీషుయందభిమానము ఎక్కువ. తన భారతికూడ యింగ్లీషు చదువుకొని మీటింగులలోనేమి, యింటికి వచ్చిన 'గెస్టు'తోనేమి, యింగ్లీషుతో అనర్గళముగా మాట్లాడవలెనని యాతనికి కుతూహలము. కాని యింగ్లీషువద్ద భార్యా భర్త లిద్దరకు వాదప్రతివాదములు తరచూ జరుగుచుండెను. భారతికి ప్రస్తుతము దేశీయవిద్యయగు 'హింది' నేర్చుకొనవలెనని యత్నము. మర్యాదకు భంగము రాకుండుటకున్నూ, గౌరవము పెంపొందుటకున్నూ రాజవిద్యయగు 'యింగ్లీషు' రావలెనని బ్రహ్మానందునకు ఆశయము. అందుచే యింగ్లీషు నేర్చుకొనుమని భారతికి పలుమారులు జెప్పెను. బ్రతిమాలెను. కసరెను. భారతి వీటిని చెవిపెట్టక, ఎప్పటికప్పుడు వాయిదాలు వేయుచుండెను. ఒకనాడు బ్రహ్మానందరావునకు ఒడలు మండి, పైజెప్పిన రీతి కోపముగా కాలేజీకి వెడలిపోయెను. భారతి యిది కోపము అనుకొనలేదు. కాని మామూలు పరిపాటు కాదనిమాత్రము గ్రహించెను— ఆతను మధ్యాహ్నం కాఫీకి రాకపోవడము చేత. బ్రహ్మానందరావు కాలేజీనుంచి సాయంకాలము గృహమునకు వచ్చెను. తన సూటు విప్పుటకు సహాయార్థమై తన యర్థాంగిని పిలువలేదు. పలుకరించనూలేదు. టెన్నీసుఆట నిమిత్తమై దుస్తులను ధరించి, బ్యాటును జేతపుచ్చుకొని క్లబ్బునకు వెళ్లెను. భారతి వెలవెలబోయెను. రాగము స్మృతిమించిన దనుకొనెను.

రోజులు గడచెను. కాలచక్రము తిరుగుచుండెను. భారతికి మనోవ్యాధి పుట్టెను. బ్రహ్మానందరావునకు మనోనిశ్చయము పట్టెను. ఆతని దృష్టి తన కాలేజీలో చదువుచున్న కమలపై బారెను. ఒకరినొకరు కలియునప్పుడెల్ల చూడడము, చిరునవ్వు నవ్వడము, పలుకరించడము, క్రమేపి, ఒకవిధమయిన పరిచయములోనికి మారెను. కొన్ని దినములకే పరిచయము స్నేహముగ పరిణమించినది. ఈడూ జోడూ వారగుటచే ఈ స్నేహము అన్యోన్యరాగముతోను, మోహముతోను మిళితమైయున్నది. ఒకరోజు కలయకయుండినచో నెంతో భారముగనుండెను. బ్రహ్మానందరావునకు సర్వము కమల. మయమే. అగ్నిముఖముగా పెండ్లాడిన భారతి, ఆంగ్లవిద్యరాని భారతి యిప్పుడు స్ఫురణరాదయ్యెను.

*   *   *   *

భానుమతి, భారతికి మేనత్తకూతురు. చెన్నపురిలోనే మెడికల్ కాలేజీలో చదువుకొనుచుండెను. ఒకనాడు భారతిని జూడనేగెను. భారతివల్ల బ్రహ్మానందరావుయొక్క చర్యయంతయు విని దిగ్భ్రమజెందెను. తనకు సావకాశము చిక్కినప్పుడు తప్పక యింగ్లీషు నేర్పెదననియు, యింతవరకు యింగ్లీషు నేర్చుకొననందులకు తన కాపురమునకు ముప్పు వాటిల్లినదనియు, భర్తను సంతోషపెట్టు మార్గమే యవలంబింపవలయుననియు నొక్కి పక్కాణించెను.

*   *   *   *

బ్రహ్మానందరావునకు యిప్పుడు కమల యన యెక్కువ ప్రేమ. భారతి యన యెక్కువ నసహ్యము. ఒకనాటి సాయంకాలము కాలేజీ వదిలినతోడనే టెన్నీసుయాట మాని, కమలతో విహారార్థమై యేగెను. కొంతదూర మేగుసరికి, ఒక యినుకతిప్ప కాన్పించెను. అచ్చట కూర్చొనిరి. సూర్యు డప్పుడే యస్తమించెను. మలయమారుతము వీచుచుండెను. బ్రహ్మానందరావు కమల తొడపై తన శిరమునుంచి పండుకొని, యిష్టాగోష్టిని మాట్లాడుకొనుచుండిరి.

బ్ర:—కమలా! నీకన్న నా కెవ్వరూ యీ ప్రపంచకములో యాప్తు లెవ్వరూలేరు.

క:—భారతి లేదా.

బ్ర:—భారతిని నేను ప్రేమించుటలేదు. వంటకు పనికి వచ్చునని యామెను నింటనుంచితిని.

క:—ప్రియా! దానికొరకా వుంచితిరి.? ఒక వంటదానిని కుదిర్చెదను. భారతిని తన పుట్టినింటికి వెళ్లమనుము. మన స్వేచ్ఛకు యాటంకముండదు. నేను మీ యింటికి నిరభ్యంతరముగ, నిరాటంకముగ వచ్చుచుండెదను. మన ప్రేమకు, సుఖమునకు యిక భారతి యడ్డుండదు.

బ్ర:—ప్రేయసీ! అంతకన్న ఉన్నదా. యిప్పుడే భారతిని త్రోలివేసెదను' అనుచూ మరియొకసారి కమలను బిగియార కౌగలించుకొని, తనివితీర ముద్దులిడి, యిద్దరూలేచి గృహాభిముఖులై వెడలిరి.

బ్రహ్మానందరావు భారతిని తన పుట్టినింటికి వెళ్లమని యాజ్ఞయిచ్చెను. కారణము జెప్పలేదు. తలవనీ తలంపుగ, అకారణముగ, భర్తృగృహమును వీడి వెళ్లమను వార్త పిడుగువలె పడెను. భారతి యాతని పాదములపైబడి, తన యింట తుద కొక దాసిగానైన నుంచమని వేడెను. తనను క్షమింపమనెను. కాని, బ్రహ్మానందరావు మూర్ఖపట్టు పట్టెను. కమలానురాగముచే యది ద్విగుణమయ్యెను. కన్నీరు మున్నీరై కాలువగట్ట భారతి ఏడ్చెను. కాని బ్రహ్మానందము మనస్సు కరుగలేదు. అవును. ఎందుకు కరుగును? కమలాలోలుడై, యామె మోహపాశములచే బంధితుడైయుండుటచే, భారతియొక్క యార్తనాదము, దీనాలాపములు వినబడునా? మనస్సున కెక్కునా? భారతి ఎచ్చటకో నేగెను. బ్రహ్మానందమునకు స్వేచ్ఛ యెక్కువయ్యెను. ఆటంకము పెట్టెడువా రెవ్వరునూ లేరు. భోజనముకూడ క్రమేపి ఇంగ్లీషు స్టైలులోనికి మారినది. యిదివరకు వెండిపళ్లెములో క్రిందనే కూర్చొని భుజించెడివాడు యిప్పుడో, 'టేబిల్ మీల్సు' అనగా మేజాబల్ల

మీద కత్తులముళ్ల సహాయముతో భోజనం. ఈ 'ఫర్కు'లో భోజన మారగించుట నవనాగరికత లక్షణము! కాదు-ఎక్కువ గౌరవము!! తనస్నేహితులను యప్పుడప్పుడు విందులకు బిలుచుచూ, యింగ్లీషుస్టైలులో జరిపించుచుండెను. కమలకు యీ సమయములలో చురుకుతనము హెచ్చై ...లోటుపాటులను దీయుచుండెను. విందనంతరము, 'సిగరెట్సు' కాల్చడము, పలురకములయిన 'డ్రింక్సు' త్రాగడము, డబ్బుపెట్టి బ్రిడ్జి, ఎత్తుల్లు మొదలగు పేకాటలు ఆడడము జరుగుచుండెను. యిదంతయు గౌరవార్థమునకే; లేనిచో 'సొసైటీయెటికెట్టు'నకు భంగకరమని.

ఒకనాడు సాయంకాలము 'స్పెషల్ లెక్చరర్సు' యుండుటచేత బ్రహ్మానందము యింటికి ఆలస్యముగ వచ్చెను. కమల తనకొరకై వేచియుండక మరియొక స్నేహితునితో షికారున కేగెను. బ్రహ్మానందము తన దుస్తులను మార్చి కమలను గలయుటకై యేగెను. కొంత దవ్వేగినప్పటికి చేరువనున్న యొక మామిడి తోపులో, బిన్నగున్న మామిడిచెట్టు క్రింద ఎవ్వరో యిద్దరు యువకులు సంభాషించుకొనుచున్నట్లు ఆతనికి గోచరమయ్యెను. దగ్గరకు వెళ్లిచూడ, ఎవ్వరు తనను నిండారప్రేమించెనని యనుకొనెనో, ఎవ్వరి స్నేహమువల్ల భారతిని పోగొట్టెనో, యట్టి కమల, టక్కులమారి, తన సహాధ్యాయుడైన రామారావుని బాహువల్లికలోనుండి మోహావేశపరవశులై, ప్రపంచకమును మైమరచినట్లుండిరి. బ్రహ్మానందరావు నిశ్చేష్టుడయ్యెను. ఆశ్చర్యము, కోపము, విచారము అన్నియు నాతని నావాహించెను. భారతియొక్క నిష్కళంకప్రేమయు పతిభక్తియు, కమలయొక్క కపటప్రేమయు విషపునవ్వులు, తేనెలొలుకు మాటలు, బుజ్జగింపులు-నాతని మనమున కెక్కెను. ఈచిత్రమంతేయు, కలయా, కల్లయా. యని భ్రమించెను. ధైర్యము దెచ్చుకొని

బ్ర:—యిది నీకు తగునా కమలా యని గద్గద స్వరముతో ననెను.

కమల:—యిదియూ ఒకవిధమయిన "సొసయిటీ ఏటికెటే" నీవేమి జేసుకొన్నభర్తవా, నన్ను యీాజ్ఞ పెట్టుటకు?

ఇక బ్రహ్మానందరావు ఒక్క నిముష మచ్చట యుండక గృహమున కేగెను. మనస్సు కలవరమొందెను. భోజన మారగించలేదు. నిద్దురపోలేదు. ఏమో యాలోచనలలో మునిగెను. ఒకవైపున కమలయొక్క దుష్ప్రవర్తన, తన యందలి నిరసన భావము, మరియొకవైపున భారతియొక్క నిష్కళంక ప్రేమయూ, దీనాలాపములు, అన్నియు జ్ఞప్తికివచ్చి మనస్సును బాధించెను. కమలయొక్క యింగ్లీషు విద్యయే యింతముప్పు వాటిల్లెనని యనుకొనెను. స్త్రీలకు యింగ్లీషువిద్య నేర్పించ కూడదనియు, యింగ్లీషు వచ్చుటచే గదా మగ, ఆడ, సొసైటీలలో విచ్చలవిడిగ తిరుగుట, క్లబ్బులోను పాల్గొనుట, మగవారితో స్వేచ్ఛగా విహరించుట మొదలగునవి సంభవించును గదా యని కమలను నిందించెను. మరియొకసారి యిట్లు తలపోసెను. యింగ్లీషు విద్యను నేర్చుకొనుటలో తప్పేమియు లేదు. అన్నింటికి, మన మనస్సే ప్రధానము. మన బంగారము బాగుండిన, కంసాలివానిని నేల నిందింపవలయు. మనోనిబ్బరము, హృదయపూర్వకప్రేమ, మంచి నడవడి యుండినచో జాలును. ఇంగ్లీషువారు తమ స్త్రీలకు స్వేచ్ఛావిహారము యిద్దుపెట్టరు. వారికి మనస్సే ప్రధానము. నిష్కళంకమయిన మనస్సుతో స్త్రీలను జూచెదరు, కలసిమెలసి తిరుగుదురు. యిక మనవారిలోనో, యట్లుకాదు. సమాన వయస్కురాలగు వనితను జూడగనే, చెడు తలంపులు పుట్టును. అందుకనే, మన స్త్రీలకు స్వాతంత్రము నివ్వక, సొసైటీలలో తిరుగనిచ్చుటకు జంకెదరు. అంతియ కాని వేరుకాదు. యింగ్లీషు విద్యలో నేవిధమయిన జబ్బులేదు. మనలోను మన స్త్రీలలోను యుండు

కొను చెడు తలంపులే, దుష్ప్రవర్తనకు గారణమని నిర్ధారణ జేసుకొనెను. తన యశుంగు భారతిని, తొందరపడి గృహమునుండి వెడల గొట్టినందులకు చింతాక్రాంతుడయ్యె యాపె యెడల జూపిన నిరాదరణకు తగిన ప్రాయశ్చిత్తముకొరకై యాలోచించుచూ, గాఢనిద్రబోయెను.

తెల్లవారెను. సూర్యభగవానుడు ఈశాన్యదిక్కునుండి బయలుదేరెను. గడియారము 8 గంటలు కొట్టెను. కాని బ్రహ్మానందరావునకు మెలకువ రాలేదు. మరి కొంతసేపటికి, గవాక్షము లోనుంచి, సూర్యకిరణములు జొచ్చి, తక్షణముగ నాతని మోము పైబడ, మెలకువగాంచెను. కాలకృత్యములను దీర్చుకొని, ప్రాతఃకాలపు అల్పహారమారగించి, కాఫీ సేవించి, తనః యీజీచైరులో కూర్చుండెను. ఒక చేతితో పుస్తకము జూచుచూ, మరొక జేతితో, సిగరెట్టును పీల్చుచుండెను. పుస్తకము జదువవలెనని యత్నమేగాని, కలవరమొందిన మనస్సు యగుటచే, ఆలోచనలతో నిండెను. సిగరెట్టు దమ్ము ఏమీ సహాయము జేయలేదు. ఆతని ఆలోచనలు అన్నియు, కమల చేష్టలతోను, భారతి ముగ్ధత్వముతోను నిండుకొనెను. ఆసమయములో, పోస్టల్ జమాను ఒక ఉత్తరమతనికి నందజేసెను పైవిలాసము యిగ్లీషుతో వ్రాసియుండెను. లోని సంగతులునూ యింగ్లీషుతోనే వ్రాసియుండెను. దానిలోని సంగతులు ఏమో కాని, ఒక పెద్దనిట్టూర్పు విడిచి, 'భారతీ' నన్ను క్షమింపవా యనెను. ఇది భారతి యింగ్లీషుతో వ్రాసిన క్షమాపణ ఉత్తరము. ఒకసారి, రెండుసార్లు-జదివెను. దృప్తి నొందలేదు. మరియొకసారి జదువుకొనెను. వెంటనే లేచి దుస్తులను ధరించి, యింటికేగెను, అచ్చట భారతిని జూచి

"నేను తొందరపడితిని. అపరాధిని. క్షమింపుము." అనెను మెల్లగ.

భారతి:—క్షమించుట కేమున్నది. యింగ్లీషు నేర్చుకొనక పోవుటచేత వచ్చినది యిదంతయు.

బ్ర:—యింత కొద్దికాలములో యింగ్లీషులో ఉత్తరము వ్రాయగల పాండిత్య మెట్లు సంపాదించితివి?

భారతి:—భామమతి వదిన చలవ.

బ్ర:—యింగ్లీషువిద్య నేర్చుకొని, ఆచారములలోనూ, సొసైటీలలో తిరుగుటయందు, యింగ్లీషువారితో తులతూగవలెనన్న యాశయమే తప్ప వారికుండు మనోనిబ్బరము మంచి తలంపులు, తమ యీడుజోడు స్త్రీలను చూచినప్పుడు, కలిసినప్పుడు మనవారిలో యుండకపోవుటచే కలిగిన యనర్థకముల జవివి చూచితిని. అనుభవించితిని. ప్రాయశ్చిత్తమునకై నీకొరకై వచ్చితిని. క్షమించి నన్నాదరింపుము.

భానుమతి:—యిందెవ్వరి తప్పును లేదు. విధి యిట్లు వ్రాసియున్నది. యీరోజున మాయింట విందారగించి మరి వెళ్ళవలయును.

విందనంతరము, భారత బ్రహ్మానందములు తమ గృహమునకేగి, సంతోషముతో కాలముగడిపిరి.

తీతువా !

అష్టావధాని వడ్డాది సీతారామాంజనేయులుగారు

ఉ॥ ఘోరదరిద్రతానిశను గుంది కృశించుచు నుండువారి, భూ
ధారులమంచుఁ గ్రొవ్వున సదా కనుగానని వారి నొక్కటే
తీరున "వల్లకాటికినిఁ దీసుకపోయెద రండురం"డటం
చూరక పిల్తువీవు వినుఁగొందవు కందవు పాడుఁదీతువా !

ఉ॥ ఎట్టివకీలు బాబయిన నిస్సిరో ! నీవలెఁదాను గీలుఁగ
న్పట్టి పరిష్కరింపఁదగు నేర్పుగలాఁడె ? దివాణమేని నీ
గట్టి యెలుంగువిన్న యెడఁ గంపమునొందదె ? మిత్తికొల్వులోఁ
బట్టము నీకుఁగట్టి రశుభప్రవళయారవ ! పాడుఁదీతువా !

ఉ॥ మిత్తికిరాయబారి, వలమిన్నను కోర్టుననిల్చి వ్యాజ్యపున్
వృత్తిఁబరిష్కరించు నెడ బిట్టుగవేసెడు నీదు కేక తె
క్కెత్తివిదల్చు నీపొగరి'హీ'యని పండ్లిగిలింపఁజేయదే ?
కుత్తుకనీకుఁబెన్ విసపుఁగుప్పియె యున్నదొగాక ! తీతువా !

ఉ॥ ఏదెస నీవు పాఱెదవొ యెంచఁగఁ దత్ప్రతిపక్షమే జయం
బూఁదుట గల్గుచుండునఁట ! యేమిచమత్కృతి ! యెట్టిదిట్ట వీ
వౌదొ ! వహవ్వ ! నిన్ను సలహాయొనరింపఁగవచ్చు జన్మ మ
ర్యాద తొలంగినప్పుడె సుమా జనసంఘము పాడుఁదీతువా !

ఉ॥ తీతువు, తీతువీ వుసురుఁదీతువటంచు జనమ్మునీదు సం
గీతమువిన్న యత్తఱినెకృభ్రపు భీతిని నిశ్చయింపదే ?
పూతచరిత్రునాశ్రమము పొంతను వాంతిని దింట కింతయున్
రోఁతవహింపకున్నపుడు రోసెను నీవిధమద్దితీతువా !

ఉ॥ దక్షిణదిక్కునేలు భయదంబగు మూర్తికి మాఱుమూర్తివై
రాక్షసవృత్తిజీవనికరమ్మును బొట్టను బెట్టుకొంచు, నీ
పక్షమువాఁదూఱు పురవాసులపైఁబగఁ గొంటివంట ! ని
న్నీక్షణమాత్ర మృత్యుహరు డీల్గఁ గఁ జేయఁడె? పాడుఁదీతువా !

ఉ॥ అల్లరిచేసి "ఛీవెధవ!" యంచునుదిట్టి, "గొడారివాఁడు ని
న్నల్లనఁగోయు"నంచుఁదెగనాడి, మహోఘము మమ్ము వీడ, రే
పల్లెను గృష్ణునిన్ మదినిఁబల్మఱుఁజింతన సేయుదాఁక నీ
ప్రల్లదమంతరించునొకొ ? రక్కసతాలువ ! పాడుఁదీతువా.

పిచ్చి ఎవరిది?

శ్రీమతి కృష్ణకుమారిగారు

ఒక పెరడు. అది వీధివైపునవున్నది. దానికి రెండే గుమ్మాలున్నాయి. అది రెండుగజాల వెడల్పున నలుచదరంగా ఉంది. ఆ పెరడు ఒకగోడమీదనుం డెవరో తొంగి చూస్తున్నారు. దొడ్లో 6 ఏళ్ల అబ్బాయి ఆడుకుంటున్నాడు. ఆ అబ్బాయిచేతిలో తెల్లగా ఒకరూపాయి ఉంది. సాయంతనము గోధూళికాసమయారంభము.

మామూలుగా పిల్ల లేది చేస్తూంటారో దానిలోనే మునిగిపోతారు. వాళ్ళ కితర చింత లేవీ మనస్సులోనే ఉండవు. తన్మయుండైన కవికి తనఊహే ప్రకృతి నంతా కమ్ముకొని కనఁబడినట్లు ఆటలధ్యానంలో ఉన్న పిల్లలకి తమఆటే కాని యింకొకటి వాళ్ల కళ్ళకే కనబడదు.

ఆ అబ్బాయి బొట్టనవ్రేలితో క్రింద నేలంతా గీరి వింతముగ్గులు పెడుతున్నాఁడు. చేతిలో ఉన్న రూపాయి ఎగురవేస్తున్నాడు. క్రిందబడ్డ రూపాయిని మళ్ళీ తీసికొంటున్నాడు. ఏమిటో అస్పష్టంగా గొణుగుతున్నాడు. పైకేమీ వినబడ్డం లేదు. కాని పెదవులు మాత్రం ఒక్కనిముష మైనా మూతలుబడ్డంలేదు.

ఇల్లాగ ఒకగంట గడచింది. అబ్బాయి ఇంకా ముగ్గులు పెడుతున్నాడు. అలాగే రూపాయితో ఆడుకుంటున్నాడు. అలాగే ఇంకా ఇంకా గొణుగుతున్నాడు.

ఇపుడు వా పిల్లడిగొంతు హెచ్చింది— "ఓయ్ సూర్యుడూ, నీ కిదిగో రూపాయి యిస్తాను;తీసుకో!! నీలాగే నేనూ రూపాయీ కూడా తెల్లగా ఉన్నాం. మేము నీ దగ్గఱకు వస్తే ఇంకా ఎంత తెల్లబడతామో! .."

తొంగిచూస్తూన్న పెద్దమనిషి కిదేం బోధపడలేదు. ఆ అబ్బాయికి పిచ్చెత్తిందేమో అనుకొన్నాడు. గభాలుమని ఆ పెరడులోకి దుమికాడు ఆ పెద్దమనిషిగంతు ఆ అబ్బాయికి తెలియనే తెలియదు. "ఏమిటబ్బాయి, అల్లా చేస్తున్నావు?" అని మెల్లిగా భుజమ్మీద తట్టి అబ్బాయి నడిగాడు పెద్దమనిషి.

ఉన్మత్తు డులికిపడినట్లు ఎక్కడో తనభావనాప్రపంచంలో, తన చిన్నతనపుటాటల్లో, తన అవ్యక్తఆనందంలో లోతుగా మునిగిపోయి మనుష్యులతో స్నేహం వదిలేశాడేమో అన్నట్లు సూర్యునితో మాట్లాడుతూ ఆట్లాడుకుంటూన్న ఆ అబ్బాయి ఒక్కసారి ఈ పిలుపు విని చకితుడై పోయాడు. ఏమీ తెలియని ఆ చిన్నిహృదయం పరిచయం లేని కంఠం తన్ను తన లోకంలోంచి లేపఁగానే బెదరిపోయింది.

ఆ అబ్బాయిమొహం అరక్తమైపోయి పెద్దభయాన్ని తెలియజేస్తూంది.

వెంటనే ఆ అబ్బాయి వెఱ్ఱిచూపులు చూస్తో ఆ పెద్దమనిషి చేతుల్లోనే వాలిపోయాడు.

ఈ అబ్బాయిప్రతిబింబ మేమో అనేటట్టు సూర్యుడు కూడా ఎఱ్ఱబడి అంధతమస్సులోకి వాలిపోయాడు.

నిజంగా పిచ్చి ఎవరిది?

"నారదుఁడు"

శ్రీమతి ఆచంట సత్యవతమ్మగారు

నారదుడంటే బ్రహ్మ మానసపుత్రుడు దేవఋషి యన్నారు దేవతలు. శూద్రవనితాసూను డన్నారు పౌరాణికులు. కలహాశనుడు, అగ్గిపెట్టి అన్నారు మానవులు. అంతేకాని అతనివలనను, అతను పెట్టే జగడాల పర్యవసానమును మొత్తం ఫలితము కీడా మేలా అని ఆలోచించరు కదా! ఇంద్రాణీ నందన వనమునుండి పారిజాతపుష్ప మొకటి తెచ్చి కృష్ణుని కిచ్చి రుక్మిణీ సత్యభామలకు కయ్యంపెట్టాడన్నారు సులభంగా. దాని ఫలితం సత్యభామకు పారిజాత వృక్షం ప్రాప్తిన్ని, రుక్మిణీతోపాటు భూలోకంలో పారిజాతపుష్పాలప్రాప్తి మనకున్ను కలిగింది. ఇంద్రుడికి శ్రీకృష్ణుని ప్రతిభ బోధపడింది. సత్యభామ ఇంద్రలోకప్రయాణం మూలకంగా స్త్రీ శక్తి పురుషులకు బోధపడింది.

ఇక రెండవది "తులాభారము". ఆనాటినుండి భర్తను తిరస్కరించిన సత్యభామ గర్వమణచు సదుద్దేశంతోనే నారదుఁడు మరల వారింటే ప్రత్యక్షమైనాడు. భర్తృదానవ్రత ముపదేశించాడు. అష్టభార్యాపరివృతుఁడును, భక్తమానసబంధితుఁడునునగు కృష్ణపరమాత్మను, అహంభావ ధన మదాంధయగు సత్య, తనదేయైనట్లు దానమివ్వ సాహసించిన యామె స్వాంతగర్వ మడిపి, తుచ్ఛ ధనములకంటె భక్తి తృణములకు తులతూగు భగవంతుని భక్తవత్సలతను నిరూపింపజేసినాడు. రుక్మిణీ సతియొక్క పతిభక్తిని సాత్విక నిర్మలవర్తనమును జగమున బ్రకాశింపజేసినాడు. సత్యా గర్వభంగ మొనరింపజేసి, ఎందరో మహానుభావులు తనకంటె కలరన్న వినయప్రవర్తనకు కుదురు చేసినాడు. శ్రీ కృష్ణతత్వ ముపదేశించాడు. ప్రాకృతినకులమగు మనకు ఈమె యెంతటిది! కలహభోక్తకానిదే ఇట్టి లోకోపకారపనులు నిర్వహించుట కష్టము. నిజమాడిన నిష్ఠూర్యము కాని హృదయపరివర్తనము కావాలంటే నిజమాడియే తప్పులు దిద్దాలి. అంతే నారదుని అవస్థ. జగతియున్న లోపా లెంచి చూపిస్తాడు. అందుచేత అంటించడాని కగ్గిపెట్టన్నారు. అగ్గిపెట్టె మందుతే అనేక పదార్థము లుడుకుతాయి అనుభవిస్తామన్న మాటలేదు.

మరి మూడోది గయోపాఖ్యానంలో అర్జునుడికి శరణాగతత్రాణబిరు దంటకట్టి దలఁచి, గయునకు శరణు దొరకు దారి చూపినాడు. పగ వహించిన కృష్ణుని కివ్వార్త దెల్పి, నరనారాయణాంశసంభూతులగు భావమరదులను రణోద్దేశుల జేసినాడు. ఇరువురి అస్త్రజ్వాలలను సహింపని జగద్రక్షణకొఱకై శంకరుని బంపించినాడు. చివరకందరికి ఐకమత్యం కుదిర్చినాఁడు. భగవంతుని లీలావతారఘట్టముల ప్రదర్శింపజేసి, అర్జునుని భక్తి నినుమడింపజేసినాఁడు. పంచపాండవులయొక్క ధర్మదీక్షను లోకాదర్శ మొనరింపజేసినాఁడు శివ కేశవ భేదములు లేవని నిరూపించినాడు. అద్వైత మతోద్ధారకుడగు మన ఆదిగురువగు శ్రీ శంకరులవారికి మూలగురువైనాడు. గయుని ప్రాణరక్షణ మొనరింపజేసి సర్వేజానాః సుఖినోభవంతు అన్నాడు. నారాయణ స్మరణామృతపానుఁడై, త్రిలోకసంచారియై, ముల్లోకములతప్పులను గమనించి విమర్శింపుచు ఆదిని అహంకారులుగాఁ జేరినవారి నంతమున ఆనందాబ్ధిని ముంచుచున్నాడు. గ్రహించినవారికి మేలే!!

నారదుడంటే భక్తకోటిశిరోనివాసు. హిరణ్యకసిపుని భార్య లీలావతీదేవికి తత్వ ముపదేశించుట వలననే ప్రథమభక్తుఁడగు ప్రహ్లాదుఁ డుద్భవించెను. "గురువు శిష్యుడాయె" నన్న న్యాయమున పరమ భాగవతులలో తా నుపదేశించిన శిష్యుడు, ప్రహ్లాదుడు ప్రథముడును, నారదుడు రెండవవాడుగను, స్మరణార్హులైనారు. అయితే ప్రపంచ ప్రకటనలైతే చాలునన్న మాబోటివారిలాంటి స్వార్థపరుడు

గనుకనా? అంతా త్యాగమే. తనవలన పరులు తరించుటే చాలునన్న ఆత్మత్యాగి. "పరోపకారార్థమిదంశరీర" మ్మను నార్యవచనానుసారి, నిష్కామయోగియే నారదుడు. అట్టి స్వార్థత్యాగియే మన గాంధిమహాత్ముండు. అట్టి చెప్పుటకన్న ఆదర్శముగా ఆచరించువా రధికులు కదా !! అందుకనే వారిని మహాత్మ లన్నారు.

భూలోకప్రజలు పరమనాస్తికులై కలియుగ మాయల జిక్కి పాపపుణ్యవిచక్షణాశూన్యులై, ఆర్థికలోభులై "పూర్వజన్మకృతం పాపం రోగరూపేణశిక్షితం" అన్నట్లు, పలురోగములకు జిక్కి తంటాలుపడుచున్న సమయమున మన బాధలకు జాలివహించి శ్రీమహావిష్ణు నాజ్ఞాభూతుడై మనల నుద్ధరించ భక్తి, జ్ఞాన, వైరాగ్య, ధర్మమార్గముల బోధించు పురాణముల సృష్టింపజేసి వ్రతవిధుల నుపదేశించి పుణ్యాత్ములుగా జేయుచున్న మహనీయుడు నారదుడే !! నారదాజ్ఞాబద్ధుడయ్యే శ్రీ వ్యాసమునీంద్రు డీ పురాణములను భాగవత సద్గ్రంథమును లోకోపకారార్థమై రచియించెను.

సవతితల్లి చేసిన అవమానభరంబున కోర్వలేక ధ్రువకుమారు డడవులబట్టి వెడలుచుండ భక్తిపథగామింజేసి, విష్ణు సాక్షాత్కార మొనరింపజేసి పంచవర్షబాలుని పరమభక్తాగ్రేసరునిగా గావించి, విమల పదవియగు ధ్రువక్షితి యను ఘనస్థాయిగా నొనరింపజేసిన యుపకృతి మన నారదమహనీయుని నిర్మల హృదయంబుననే కదా కలిగెను! ఒక్క నారదహితోపదేశముతో పతి నిరాదరణావమానాగ్నికిం జిక్కిన సునీతి, భర్తృ స్నేహభాగ్యము పొందగలిగెను. బహుపత్నీత్వ బాధలు తెలిసి, యుత్తానపాదుడు పత్నీహితవంతుడయ్యెను. మత్సరగ్రస్తురాలగు సురుచి తన తప్పును తెలిసికొని సన్మార్గవర్తనురాలయ్యెను. ఇక ధ్రువునిమాట వేర చెప్పవలయునా. ఇట్లే సర్వాంతర్యామియగు శ్రీవిష్ణునివలె నారదుడు లేని పౌరాణిక రూపకములే లేవు. అంతటా నిండి, అందరిని విమర్శించి, చివరకందరికి నైకమత్యమిచ్చి, ఆనందమిచ్చుటే నారదుని కృత్యము. ఇట్టి నారదుని కనేక లోపములు పెట్టే మహానుభావులము మనమే !! అసూయాగుణముగలచాడీకోర్లను మనము నారదునితో పోల్చుదుము. ఎంత తప్పు ! సమానత్వ మొనరించు నారదుని దేవత్వము మనలో లేదు కాని మన తప్పులు కప్పిపుచ్చి ఎదుటివారి తప్పులెన్ను రాక్షసత్వము మనకు గల దింతే.

మన తప్పులు వీపుమీదుండునట. అందుచే కనబడవు. ఒక భాగ్యశాలి పెద్దమేడ కడతాడు. తనయింట్లోయుండే కల్మషజలము బైటకుబోవు గొట్టములు భూమట్టుకు బెట్టక పైకే వదిలేసును. ఆ మురికినీరు దారి పోవువారిపై బడుచుండును. అది అలాగాదని తెల్పితే వానికి కోపము. ఆ తప్పు లేకుండగనే గొట్టాలు భూమికంట యెందుకు పెట్టకూడదు? ఆ తప్పు తనకు తెలియదు. ఒకరు తన్ను విమర్శించడ మెందుకంటాడు. ఇంతలోనే యుంది ఐకమత్యం, విమర్శనజ్ఞానం. యజమాని చేసిన తప్పు సేవకుడు చేయకూడదు. భర్త చేసిన తప్పు భార్య చేస్తే అమాంతంగా నరికేస్తాడు. అందుకనే "అత్త పోగొట్టింది అడుగోటికుండ, కోడలు పోగొట్టింది క్రొత్తకుండా" అన్నారు. సామెత లనుభవశాలుల యుపదేశరత్నములు.

ఆధునికులే పూర్వం విద్యలేని స్త్రీలు ఊబుసుపోకకు గెచ్చకాయలు, గవ్వలు ఆడుకుంటు జ్ఞానాభివృద్ధి గాంచక, విలువయైన తమ కాలమును వ్యర్థముగా గడిపేవారు. ఇప్పుడో అధిక విద్యాధికులనిపించుకొనే (హూణవిద్యాపారంగతులు) వారు స్త్రీలుకూడా పుస్తకాలు మూలబడవైచి, ఆటలు మొదలెట్టారు (క్యారమ్స్) మొదలైనవి. ఇవన్ని భక్తికి దారా? ముక్తికి దారా? జ్ఞానాభివృద్ధికి దారా? ఏదీకాదు. గవ్వల కాలక్షేపమెంతో, క్యారమ్స్ కాలక్షేపము స్త్రీల కింతే. దుర్యోధనుడు తెలియని మూర్ఖుడు. రావణుడు తెలిసిన మూర్ఖుడు. ఇరువురు భగవద్విరోధులే. వ్యర్థకాలక్షేపానికి గవ్వలెంతో, క్యారమ్స్ అంతే. ఇది మంచి పని కాదని విమర్శిస్తేనే నారదు డంటారు. అంతే.

గ్రంథపఠనము

శ్రీమతి పరసా సీతారామమ్మగారు

గ్రంథపఠనము హృదయంబునకు పరమానందమును, ప్రఖ్యాతిని, సామర్థ్యమును జేకూర్చును. దాని పరిశోధనంబువలన నొంటరిపట్టుననుండు ప్రతివ్యక్తికిని హృదయానందమును, నొకనితో భాషించునపుడు ప్రఖ్యాతియు, వ్యవహారంబుల జక్కగ జరిపించుటయందును దానింగూర్చి సరియైన యభిప్రాయంబుల గలిగించుకొనుటయందును, శక్తిసామర్థ్యంబులు గలుగును. ఏదో యొక వ్యవహారశాఖయందు ననుభవము గలవారు తమయధికారులొసంగు నుత్తరువుల ననుసరించి వారుచెప్పిన బనులుసేయుచు వాని యందలి వివిధాంశంబుల నొకటివెంబడి నొకటిగా విచారించుచుందురే గాని యిది యిట్లేల జేసితివనిన వాటికి సమాధానంబులు జెప్పనేరరు. వ్యవహారముయొక్క యన్ని శాఖలలోతుపాతులను చక్కగ నెఱింగినవారు బరిపూర్ణములగు నేర్పాటుల గావించుటయు నూతన పద్ధతులను గనిపెట్టుటయు, వివిధాంశంబుల క్రమానుసారంబుగ సవరించి యొక సంపూర్ణమైన యేర్పాటు గావించుటయు గలుగును. ఏదో యుద్దేశ్యము నెఱవేర్చుకొనుటకు సాధనముగను, జీవితకాలమున తనకుగల విధాయకకృత్యముల నొనర్పదగియుండుటకును నొకడు విద్యా సంపాదనము గావింపవలయునేగాని తనకవశ్య కర్తవ్యములగు లౌకికవ్యవహారములనెల్ల నుజ్జగించి యెల్లకాలము విద్యాభ్యాసముననే యుండజనదు. అయ్యది సోమరితనము. అయది వాని నిజస్థితిని బయలుపఱచి వానికి మానభంగమును గావించును.

గావున విద్యావిధుల ననుసరించి విషయ విచారణముచేయుట పండితునిమతము. అయ్యవిప్రకృతిని జక్కబఱచును. అనుభవము వలన జక్కబఱుపబడును. వంచకులు విద్యాసంపాదనమును దూషింతురు. బేలలు దానిని మెచ్చుకొందురు. బుద్ధిమంతులు దానిని వాడుకకు తెత్తురు. ఒకడు అన్నివిద్యల బూర్ణముగ నభ్యసించి యుండవచ్చును. అయిన తా నభ్యసించిన వానిని వాడుకలోనికి దేవకపోవచ్చును. కావున తా నభ్యసించినవానిని నాచరణలోనికి దెచ్చుటకు వేఱొకవిధమైన బుద్ధికావలయును. యుక్తాయుక్తజ్ఞానము అలవఱచుకొనవలయుననియే గ్రంథంబుల పఠించవలయునుగాని, గ్రంథకర్త యగునన్నదానిని గాదనుటయు, గ్రంథకర్త యగునన్నదాని నగునని గ్రుడ్డినమ్మకము గలిగించుకొనుటకును, ప్రసంగించుటకు విషయ సంపాదనము సేయుటకును జదువరాదు.

కొన్నిపుస్తకము లూరక రుచి చూడదగినవి. కొన్ని నమలిమ్రింగి వర్ణించుకొనదగినవి. సంపూర్ణముగ జదువతగినవి కాని శ్రద్ధతో చదువ నక్కఱలేనివి. కొన్ని మిక్కిలి శ్రద్ధతో పఠించదగినవి. మఱియు కొన్నిగ్రంథము లొకనిచే జదివించుచు నొకనిచే ముఖ్యభాగముల నెత్తి వ్రాయించి దామూరక వినుచుండదగినవి. కాని యంతగ ప్రాముఖ్యము వహింపని విషయములను గూర్చియు సాధారణ గ్రంథముల గూర్చియు నిట్లు చేయవలయును. అట్లు సేయనిచో

శ్రీగాంధి సేవాసేన. గాంధిజయంత్యుత్సవము సలుపుచున్న బాలికలు.

"సహోదర సౌభాగ్యం"

గాచి వడియబోసిన యనగా నొకటి రెండు తూరులు చదివిన పుస్తకములు కాచి వడియ బోసిన యుదకమువలెనె మరల చదువుటకు రుచిహీనములుగ నుండును. చదువుటవలన విషయపరిజ్ఞానము గలుగును. సంభాషించుట వలన సమయస్ఫూర్తి యలవడును. వ్రాయు చుండుటవలన నిశ్చితాభిప్రాయములు గలుగును. కావున కొంచెముకొంచెముగా వ్రాయువానికి ఎక్కువ జ్ఞాపకశక్తి యుండ వలయును. కొంచెముగ చదువువానికి దనకు దెలియనిది దెలిసినట్లు నటించుశక్తి యెక్కుడుగ నుండును. చరిత్రపఠనమువలన బుద్ధిమంతుడగును. కావ్యపఠనము బుద్ధి కుశలత గలిగించును. గణితశాస్త్రము బుద్ధి సూక్ష్మతను గలిగించును. నీతివిద్య గాంభీర్యమును గలిగించును. తర్కాలంకార శాస్త్రములు వాదనైపుణ్య మలవఱచును. అభ్యాసము కాలక్రమమున సహజమగును. తగిన పరిశ్రమమువలన దొలగించుకొన నసువుపడని రుజలు శరీరమున లేనట్లు యుక్తపఠనమువలన దొలగించుకొన నసువుపడని యాటంకములు ఎవ్వియు జ్ఞానేంద్రియమునందు లేవు.

ఒకనిబుద్ధి నిలుకడగలది కాని యెడల నట్టివాడు గణితశాస్త్ర మభ్యసింప వలయును. ఏలయన నా గణితసిద్ధాంతముల యందు వాని మనసు నిలుకడ గలిగియుండును. అటు నిలువనిచో సిద్ధాంత మేర్పడదు. మరల నారంభింపవలసివచ్చును. ఒకని బుద్ధి విషయతారతమ్యము గనుగొననేరని దైనచో నాతడు పాఠశాలలో యుపాధ్యాయుల జూచి నేర్చుకొననగును. ఒకనిబుద్ధి నొకవిషయమునుండి వేఱొక విషయమునకు శీఘ్రముగ బోవు చురుకుదనమును, నొక విషయమును సిద్ధాంతీకరించుటకు వేఱొక విషయమును నిదర్శనముగ నుదహరించు చురుకుదనము లేనిచో నాతడు న్యాయవాదులతో సాంగత్యము సేయుజనును. కావున నొక్కొక్క మనోదౌర్బల్యమును జక్కబఱచుటకు తదనుకూలమయిన యొక్కొక్క దివ్యౌషధము తప్పక యుండును.

—:o:—

జిగీష

ఉభయభాషాప్రవీణ కొమ్మనమంచి జోగయ్యశర్మగారు

ఆహవంబున మీరలలసిన ముంగొంగు వీవనన్మెల్లఁగావీచుదాన
ఎదిరిసేనల సంహరించు చుండెడివేళ హితవాక్యముల బ్రోత్సహించుదాన
శత్రునిర్దళన దీక్షాఖండవగువేళ నేర్పుతోనమ్ము లందించుదాన
ప్రధనరంగమున సారథిడస్సియున్న పగ్గముబట్టి రథమునేఁగడుపుదాన

వలయుచో నొకవేళ కృపాణమూని
యరికులంబులనెల్లఁ జెండాడుదాన
నాడుదాననటంచు నన్నపహసింప
కాహవమునకు నన్గొనియఱుఁగునాథ !

తానాజీ

తటవర్తి సూర్యనారాయణమూర్తిగారు

శివాజీజనని జిజీబాయి రాయగడపు కోటలోనుండి యెవరికోటకో నిరీక్షించుచుండెను. నాల్గువైపుల దృష్టి సారించుచు నేదియో ఆలోచించుచునుండ హఠాత్తుగ నామెకొక యూహతట్టెను. పెద్ద పెద్దకోటలు శివాజి చాల గడించెను. అయినను సింహగడము వశీకృతముకాలేదు. వెంటనే శివాజీ కడకరుదెంచి—శివా! చదరంగ మాడుకొందము రమ్మని పిలచెను.

చదరంగము తల్లియు సుతుఁడును నాడదొడఁగిరి. తల్లి, తనతో ఆడి ఓడి పోవలయునని శివాజీ తలంచుటయేలేదు. చివరకాతఁడే యోడిపోయెను.—జననీ నేనే యోడితిని. నీవేమి కోరుచుంటివని అడిగెను.

జిజీ:—"నేనొక దుర్గ మపేక్షించుచుంటిని."

శివాజీ:—"ఏకోట కోరుచుంటివి?"

జిజీ:—"నాకేమియువలదు. సింహగడము కావలయును.

సింహగడము పేరు వినుటతోడనే శివాజీ ముఖము మ్లానమయ్యెను—"తల్లీ! నీకోరిక చాలపెద్దది. ఇట్టి దుర్గమువలె దుర్భేద్యమగునది మరియేకోటయు నీ సహ్యాద్రిపై కానరాదు. అందుపై ఉదయభానుఁడను రాజ పుత్రుఁడు విస్తారమగు నిజసేనతో దానిని గాచుచున్నాఁడు. అట్టిదుర్గము మన కెట్లు లలవడును?" అనెను.

జిజీబాయియు ప్రేమకటాక్షపాత మొనరించి "నాకింకేమియు దెలియదు. నాకీ దుర్గమవశ్యము కావలయును" అనెను.

విచారాధీన మనస్కుఁడై కొద్దిసేపటివఱకు శివాజీ నిరుత్తరుఁడై పిదప మెల్లగ నిట్లనియె—"మంచిది. అట్లేకాగలదు. కొంత ఆవశ్యక కార్యమగ్నుడనగుటచే నేను జనక, నాసర్వశ్రేష్ఠ సేనాపతియగు తానాజీని యాపనికై నియోగించెదను. అతఁడు తిరిగి రాగలుగునో లేఁడో చెప్పజాలను."

జిజీ:—"కుమారా! భయపడకుము. తల్లియగు భవాని యాతనికి విజయ మాపాదించును."

శివాజి యొక దూతనుబిలిచి వానిద్వారా మాతృకామనా పూర్ణభారము తానాజీపైననే గలదని కబురు పంపించెను.

రాజాజ్ఞగొని దూత తానాజీగృహము చేరునప్పటికి తానాజీ తనకుమారుని వివాహప్రయత్నములో మగ్నుడైయుండెను. బహుకాలమువఱకు యుద్ధకార్యములందు వ్యస్తుఁడైయున్న యాతనికి బాపమిప్పుడే కొంతతీరిక గలిగెను. ఆ తీరికసమయములో కుమారునికి పెండ్లిచేసి ఆవేడుకలలో హాయిగ దినములు గడుప నిశ్చయించెను. ఇంతలోనే మఱల యుద్ధప్రయత్నమా? అందులో సాధారణమైన యుద్ధముకూడ కాదు. సింహగడ దుర్గమును స్వాధీనముచేసికొనుట!! వీరహృదయముకూడ నొక్కసారి కంపించిపోయెను.

అయినప్పటికి క్షణమైన విలంబమొనర్పక తానాజీ శివాజీ ముందు కరిగెను. శివాజీ సమీపమునకుజేరి ప్రణామమొనర్చి "మహారాజా! చాల పెద్దసమయములో ప్రభువారీ దాసుని బిలిపించితిరి. పుత్రుని వివాహమునకై వస్తుభండార మంతయు సిద్ధమైయున్నది" అని పలికెను.

ఉదాసీనమనస్కుఁడై శివాజీ "సోదరా! ఈసారి నిన్ను నే బిలువనంపియుండలేదు. నీజననియే నిన్ను స్మరించినది." అనియెను.

జిజీబాయియు నచ్చటనే యుండెను. "తానాజీ! నీవు నాచిన్నికుమారుఁడవు. జననీయాశీర్వాదముచే నీవింకను గౌరవపాత్రుఁడవు కాగలుగుదువు. నీవంటి వీరుఁడున్నను నేఁడు మహారాష్ట్రుల దుర్గముపై మొగలు పతాకయెగురుచుండుటగాంచ నత్యంతాశ్చర్యము గలుగుచున్నది" అనెను.

తానాజీ చేతులుజోడించి-"తల్లీ! నా ప్రార్థన యొకటిగలదు. దుర్భాగ్యవశమున యిదియే నా అంతిమసంగరమగుచో బాలకుఁడగు 'రామనా'ను తమ పాదపద్మములయందు తా వొకింత యొసంగుదురుగాక"అనెను.

రాజాజ్ఞచే తానాజీ మొదలగు వేయి సిపాయిలకు ప్రేమపూర్వకముగ విందు జరిగెను. ప్రతి సిపాయికిని దుస్తులును, ధనము కూడ నొసంగబడెను. అప్పు డట్లు జరిగిన పిదప ప్రసన్నహృదయులై యందఱు యుద్ధమున కఱుఁగ సన్నద్ధులైరి. ఎనుబది యేండ్ల వృద్ధుడగు శేలారుమామయు సూర్యాజీ అను పేరుగల చిన్నిసోదరుని వెంటగొని తానాజీ రణరంగమునకై బయలుదేరెను.

రాత్రిసమయమున సిపాయిలు దాగుటకై కోట వద్ద నొక రహస్యస్థాన మేర్పరచి తానాజీ కృషీవల వేషముబూని దుర్గసింహద్వారమును జేరెను. అచ్చట గావలిగాయుచున్న భటులతో "సోదరులారా, నే నొక కృషికుఁడను సొమ్ము చెల్లించుటకై పునహా అరిగి రాత్రి తిరిగివచ్చుటలో దారి మఱచితిని. దయ యుంచి ఈ రాత్రి వసించుట కేదైన తావు జూపకుందురేని యీఘోర వ్యాఘ్రాది క్రూరసత్వముల కాహారుఁడనగుదును." అని పలికెను

ఇట్లు పలికి యాతఁడు తన సంచినుండి మంచి మంచి తినుబడిపదార్థములు వెలికిదీసెను. రాత్రుల వేళ నెవ్వరిని యెట్టి పరిస్థితులయందు గూడ లోనికి రానీయరాదని ఉదయభానుఁడు గట్టిగ కట్టడి చేసి యుంచెను. గాని తానాజీ తీసిన ఖాద్యపదార్థములు జూచుటతోడనే వారికి నోరూరుటచే తానాజీ కచ్చట నుండుటకై యనుజ్ఞ లభించెను. పిదప నాతఁడు దుర్గముయొక్క గుప్తవిషయము లెరింగి ఏదో మిషపై అచ్చటినుంచి మెల్లమెల్లగా ఆవలకు జారెను. అతఁ డొసఁగిన ఖాద్యపదార్థములతో మత్తుద్రవ్యములు గలిసి యుండుటచే భటులు వాటిని దినిన కొలఁదిసేపటిలో నే, చేతనావిహీనులై నిద్రించిరి.

కాని సింహగఢపు ఎత్తైన నున్నని గోడ దాటుట అంత సుకరమైన పనిగాదు. తానాజీవద్ద సుశిక్షితమైన యొక ఉడుముగలదు. అది యనాయాసముగ నెంతటి యెత్తుగల గోడలయినను ఎక్కి మఱల ఎవరు విడిపరచ వీలు లేనట్లు దాని నంటుకొనియుండును. దాని నడుమున కొకత్రాడు కట్టబడెను. అది గోడపైకి యెక్కుటతోడనే ఆత్రాడును బట్టికొని మరాఠీ వీరులు పైకెక్కసాగిరి.

ఈమహారాష్ట్రులే మొదట బందిపోటు దొంగలు. కాని శివాజీ వారిని సిపాయిలుగ నొనర్చెను. ఇందుచేతనే వారు శత్రులయందలి ఆక్రమణలందు నద్వితీయులు. రాత్రియం దాక్రమణను చేయుటకన్న మరి యొండుపాయమే, లేకుండెను.

తానాజీగూడ మూఁడువందల సైనికులు గఢముపైకి చేరిరో లేదో ఇంతలో ఆఉడుమునకు కట్టబడిన పగ్గము తెగిపోయెను. అందుచే దుర్గరక్షకులకు జాడ తెలిసి తానాజీ మొదలగు వారితో దలపడిరి. రాజపుత్రులు మహారాష్ట్రులు నారాత్రి యుద్ధములో నొకరినొకరు ఆత్మపరవివక్షత లేకుండా తెగ నఱికికొనసాగిరి. సంఖ్యను మహారాష్ట్రుల సేనకంటె రాజపుత్ర సైనికులే యెక్కువగానుండిరి గాని మరాఠులకుగల చుఱుకుదనము, ఖడ్గచాలనా కుశలత్వము చూచి మ్రాన్పడిపోయిరి. చూచుచుండగనే రాజపుత్ర సైనికులనేకులు భూమిపై చిర నిద్రకై యొరిగిరి. ఇచట మరాఠులుగూడ కొద్దిగనే యుండిరి. గాని తానాజీ వారికి ఉత్సాహము గలుగజేయుచు రణమును మానకుండ సాగించుచుండెను. మరాఠులు ప్రాణములను సైతము గణియింపక పోరుచుండిరి. ఇంతలో మహారాష్ట్రవీరుఁడగు తానాజీ ఖడ్గముచే నాహతుఁడై భూమిపై బడిపోయెను. వృద్ధుఁడగు శేలారుమామయు నాయుద్ధమున యుక్తోచితముగు వీరత్వమును బ్రదర్శించి వీరగతిబొందెను. ఉదయభానుఁడును వానినే యనుసరించెను.

అచ్చట వీలుజూచుకొని తానాజీ తమ్ముఁడగు సూర్యాజీ మిగిలిన యోధులను వెంటబెట్టుకొని దుర్గము ప్రవేశించెను. క్రొత్తసేన వచ్చుటతోడనే రాజపుత్రుల ధైర్యము సడలెను. కోట పూర్తిగా మహారాష్ట్రుల వశమయ్యెను.

సింహగడము జయించినవార్త వినుటతోడనే శివాజీ మహారాజు నేత్రము లశ్రుపూరితములయ్యెను.

బాష్పరుద్ధ కంఠస్వరముతో—"గఢము స్వాధీన మైనదికాని సింహము మాత్రము పోయెను" అని పలికెను.

జిజీబాయి "కుమారా! నేడు మనము బోగొట్టుకొనిన యట్టి అమూల్యరత్నము తిరిగి లభింపదు. తత్తుల్యము మరేదియు లేదు మఱి యింక యిప్పుడు విచారింపవలసిన అవసరము లేదు. నేను నాపుత్రుని అంతిమేచ్ఛపూర్ణ మొనరింతును. తానాజీ 'రాయబా' వివాహమునకు సర్వము సిద్ధపఱిచెను. నడుపుము. అతని ఉత్తరక్రియ లైనపిదప వివాహకార్యము నుసంపన్న మొనర్తము." అనియెను.

తానాజీ తనపుత్రుని వివాహమును మాత్రము జూడజాలకపోయెను గాని తన నామమును చరిత్రప్రసిద్ధ మొనర్చుకొనెను. ఇట్లనుటలో సందేహ మేమియు లేదు. వీరుల బలిదానముల చేతనే జాతులు తమ మస్తక మున్నత మొనరించుకొనుచున్నవి. నేఁడు మహారాష్ట్ర సామ్రాజ్యము లేకపోయినను తానాజీ వంటి మహారాష్ట్రులు మహారాష్ట్రజాతి కమరత్వ మాపాదించిరని చెప్పవచ్చును.

—:o—

సాంధ్యగీతి

బొడ్డు బాపిరాజుగారు

చెదరిన ముంగురుల్ చెమట చిత్తడి చెక్కులనంట, మట్టియల్
మృదుల రవమ్ములన్ జెవుల నింపులు నింపగ పచ్చగడ్డినిం
గుదురుగ మోపుగట్టి తలకుం బరువైన పొలాలగట్ల నె
మ్మదిచను కాపుచిన్నది సుమాళపు పల్లెపదాలు పాడుచున్.
అలమినసంజ నింటిమొగమై చనుదెంచెడి యాలమంద త్రొ
క్కులబడి లేచుదుమ్ము మెరుగుల్ గొను నల్లని మేనిచాయ నిం
పలరగ గొల్లబోయ డొక డల్లన నేగెడి క్రొత్త కిట్టు చె
ప్పులసడి విన్న తల్పుకడ పొంచి కనుంగొను నాలి నెంచుచున్.
పడమటికొండ నెత్తములపై చిలికించిన కుంకుమంబు లా
గడపలు పిల్లగాలితరగల్ విరజిమ్మ పచారుసేయు సం
దడి మొనమొన్న భూమి జననమ్మును గొన్నకురంగశాబకం
బడరిన సంతసమ్ము మెయినారయ మోమెగనెత్తి వింతగా.
తళుకుల సంతరించుచు లతాలలితాంగు లొసంగు పూలతె
ప్పల వలపుల్ గుబుల్కొన త్రపావతివోలె ప్రశాంతవృత్తి కొం
డల యడుగంటి చిన్నికెరటాల గమించు నదీమతల్లి లో
పల ప్రతిబింబముల్ గని నభమ్మున మబ్బులు నవ్వులాడెడిన్.

ప్రకృతి సకలమ్ము నానంద పరతనున్న
ఆశుభక్షణమందు నిష్ఠాత్ము డగుచు
అరయుచున్నాడు దేనినో తరుణుడొకడు
జ్ఞానియో లేక సత్కవీశాను డగునొ!

ప్రేమఫలము

భమిడిపాటి చినయజ్ఞనారాయణ శర్మగారు

అది విశాలమైన కొండవాగు. తన కళాపాండిత్యము చూపించి ఏ మహానుభావుడూ దానిని నిర్మించి ఉండలేదు సరే కదా, దానికి వన్నెలు పెట్టడానికికూడా ప్రయత్నముచేసి ఉండలేదు. తరుచుగా మనుష్యులు వెళ్లడానికి అవకాశములేని కొండ ఇరుకులలో ఆవాగు ఉంది. ఆ కారణముచేత నవీన సంస్కారాలేమీ దానిని ఎంగిలి చేయలేదు. అమృతోపమానమైన చక్కని నీళ్లతో ఎప్పుడూ అది నిండి ఉంటుంది. ఆ నీళ్లు చాలా తేలిక, నిర్మలమైనవి. కాసారంకూడా చాలా లోతుకలది. బండరాళ్లమీదనుండీ, చిన్న గులకరాళ్ల మీదనుండీ, గలగల ధ్వనులు చేసుకుంటూ ప్రవహిస్తూ ఉంటాయి ఆ చెరువులోకి మంచినీళ్ల ఊటలు. ఆగ్నేయమూలగా ఉన్న ఒక చిన్నకాలువనుంచి ఎక్కువైన నీరు పొర్లి పారుతూ ఉంటుంది ఒక కోనలోకి.

౨

పెద్ద చాపరాళ్లు, పళ్లచెట్లు, చెరువు చుట్టూ అక్కడక్కడ ఉన్నాయి అందంగా. రకరకాలపిట్టలు ఆ చెట్లమీద తమ నివాసాలు కట్టుకుని, హాయిగా నివసిస్తూ ఉన్నాయి. ఎండవేళప్పుడు ఆ కొండలమీద ఉన్న వన్యమృగాలు దాహోపశాంతికోసం ఆ జలాశయానికి వచ్చి దప్పి తీర్చుకుని, చెట్లనీడని పిట్టలపాటలు వింటూ అరమోడ్పుకళ్లతో విశ్రాంతి తీసుకుంటాయి. గాలికుర్రాడు చెరువునీళ్లతోనూ, అందులో ఉన్న పద్మాలతోనూ, ఒడ్డున పొడుగాటి పచ్చికతోనూ నిత్యము ఆడుకుంటూ ఉంటాడు. వసంతకాలంనాటి ఆదృశ్యం తనివితీరా చూడవలసిందే! చూచి అనుభవించవలసిందే!

౩

కొన్ని వికసించినవీ, కొన్ని వికసించనివీ, కొన్ని అప్పుడప్పుడే విడుతూ ఉన్నవీ పద్మాలు. ఆ సాయంకాలపు ఎండకాంతులలో, తమ కాంతులు లీనంచేసి, జలాశయాన్నంతా వెలిగించి వేస్తున్నాయి. పిల్లగాలి గిలిగింతలికి ఇటూ అటూ ఒరిగిపోతూ, సిగ్గు ప్రకటిస్తున్నాయి ఆ కన్నెతామరలు. ప్రకృతిశృంగారమంతా అక్కడ మూర్తీభవించిపోయింది.

౪

సాయంకాలపు చల్లగాలిలో విహరించి వత్తామని, ఝుమ్మ్యారపుగీతాలు పాడుకుంటూ మిలమిలా మెరసిపోతూ బయలుదేరాడు ఆ అడవిలోనుంచి ఒక తేటికుర్రాడు. దారిలో కన్నెఉమ్మెత్తలు, సన్నజాజులు, మాలతులు, కొండమల్లెలు, బండిగురివెందలు, ఎన్నో లేతపువ్వులు, వలపువాసనలు కురిపిస్తూ భృంగకుమారునికి స్వాగతమిచ్చాయి; ఆహ్వానించాయి. స్వాగతమంగీకరించాడు; ఆహ్వానం మన్నించాడు. ఆ పుష్పాలలో తనకు కావలసిన మధువు ఏమీ చిక్కలేదు. తుదకు నిస్సారమనిపించింది.

౫

భావగీతాలు పాడుకుంటూ, ఆ మనోహర కాసారపరిసరాలకు వచ్చాడు తేటిబొట్టెడు. ఈలాంటి దృశ్యం ఎన్నడూ అతను చూచి ఉండకపోవడముచేత ఒక్కసారిగా ముగ్ధుడయిపోయాడు. ఆ చెరువునడుమ ఆడుకుంటూ, తేలిపోతూ ఉన్న పద్మాలని చూసి, వాటితో ఆడుకోడానికి అక్కడకు వెళ్లాడు. బొగడలనడుమ అప్పుడే వికసిస్తూ ఉన్న ఒక పద్మము అతనిని ఆకర్షించింది. ప్రణయగీతాలు పాడుకుంటూ, ఆమె చుట్టూ ప్రదక్షిణం చేయడం ప్రారంభించాడు. అన్యజాతి పురుగునుకూడా గీతామాధుర్యంచేత తన జాతిలోకి మార్చుకోగలిగిన శక్తి సామర్థ్యంగల భృంగరాజు ఈ కోమలకుసుమాన్ని ఏమి చెయ్యలేదు! ఆ ప్రణయగీతాలతో కాసారాన్నంతా ముంచివేశాడు. ఆ కొండకోనంతా ప్రణయమయిపోయింది. అక్కడి గాలి, పిట్టలు, చెరువునీరు, వృక్షాలు అన్నీకూడా ఆ ప్రణయమూర్తి పాడుతూఉన్న ప్రేమపల్లవిని అందిపుచ్చుకుని, కొత్త కళలతో పాడుతున్నాయి. ఆ సంగీతంలో ఏకీభవించిపోతున్నాయి.

౬

ప్రణయమధువు పూర్తిగా క్రోలడముచేత పద్మిని తన్మయయై అచేతనురాలయిపోయింది. తానుకూడా ఒక ప్రణయమూర్తిగా మారిపోయి, ఆయాసంగా, కొనకొనగంటిచూపుతో ప్రణయగీతి ఆలాపిస్తూ ఉన్న తుమ్మెదబిడ్డడికేసి చూసింది. అదే సమయానికి అతడుకూడా పద్మినిని చూచాడు. ఒకరి చూపులోనుంచి రెండోవారి చూపు దూసుకుపోయి హృదయాల్లోకి చొచ్చింది. దానితో ఒకరి హృదయం ఒకరికి తెలిసిపోయింది. తేటికుమారుడు ఒయ్యారంగా పద్మిని కరం గ్రహించబోయాడు. పద్మిని శరీరం గగుర్పొడిచి రెక్కలు కదిలాయి. * * * *

పద్మిని తన మృదుకరాల్తో తేటికుమారుణ్ని కౌగలించుకుంది. ఆరాత్రి పద్మిని ఇంటనే ఉండిపోయాడు తేటిబొట్టెడు.

౭

పరిశుభ్రత లేకపోవడానికి, మోటుతనానికి పేరుపడ్డది దున్నపోతుజాతి. వాటిగోల తక్క వెనుకనుంచి తమమీదికి దూకివచ్చేవాటినికూడా అవి గమనించవు. "ఇనపసరుకు" అని ముద్దుపేరు పెట్టింది ప్రపంచకం ఆ జాతికంతా! అందుచేత కారు దున్నపోతుల సంగతి ఆలోచించుకోవలసినదే. క్రౌర్యంకూడా వాటికి ఎక్కువ... ......అది నూనవయస్సులో ఉన్న అడవి దున్న. ఆకలిబాధ ఎక్కువగా ఉన్నా ఎండకి జడిసి ఆలాగే ఒక చెట్టునీడను పడి ఉంది. మేతలేకపోవడానికి తోడు, ఆ యెండ గాడుపులకి నాలిక తడి ఆర్చుకుపోయింది. పిపాస తీర్చుకోవడానికైనా కదలలేదు. ఆలాగే ఎండంత కాలము చెట్టునీడను ఉంది. సాయంకాలము నాలుగు గంటల తరవాత బయలువెడలి తిన్నగా ఈకాసారం చేరుకుంది. నీటితో తొడుకుతూ ఉన్న ఆకాసారంలోకి వికారంగా రంకెలు వేసు

కుంటూ ఒక్కసారిగా ఉరికింది. ఓ! దాని స్వేచ్ఛ: ఆవాగంతా అల్లకల్లోలంచేసి, నానా భీభత్సంచేసింది. దాని హడావిడికి, నీటిపైని మనోహరంగా తేలి ఆడుకుంటున్న జలవిహంగాలు ఎగిరిపోయాయి. జలచరాలు బొరియలలో దూరిపోయాయి. ఆ దున్న తిన్నగా పద్మవనములో ప్రవేశించి, చిత్తానుసారంగా కలచివెయ్యడము ప్రారంభించింది. ఆ విహారవిలాసాల్లో, తామరతూం డ్లన్నీ చికిబికిగా తెగిపోయాయి. పువ్వులు, మొగ్గలు, ఆకులు, నలిగిపోయి, చినిగిపోయి చిందరవందర అయిపోయాయి. ఆ సరోవరమంతా కలిగి పంకిలమయిపోయింది. రంభారావణ చరిత్రాన్ని తలపింపచేస్తూంది ఆ సరస్సు దృశ్యం. మహిషమూర్తి తన లీల చాలించి అడవిలోకి తిరుగా వెళ్లిపోయాడు.

౯

ఈ దృశ్యము చూడడముచేత, సూర్యభగవానుడు తన కోపారుణిత నేత్రాలతో సాయంసంధ్యాకిరణాలు కురిపిస్తున్నాడు. అల్లకల్లోలమయి భీభత్సపురూపు తాల్చిన కోనేరు ఇంకా తేరుకోలేదు. పెళ్లికొడుకులాగు ముస్తాబై, మునపటికంటె ఎక్కువ ప్రణయం కురిపిస్తూ, ఎప్పటిమల్లే వచ్చాడు ఆ తుమ్మెదకుర్రాడు పాటపాడుకుంటూను. మామూలు చోటికి వెళ్లిచూస్తే అక్కడి తామరవనమంతా చిందరవందరగా ఉంది. ఒక్క పువ్వు, ఒక్క మొగ్గ, ఒక్క ఆకు కూడా చినిగిపోకుండా ఉండలేదు. ♦ ♦

౬

తెల్లవారింది. కర్మసాక్షి నవ్వుకుంటూ తూరుపుకొండమీదికి వచ్చాడు. ఆవాగులో నీళ్లు కొంచెము తేరిఉన్నాయి. ఒక మూల చినిగిపోయి, కొన్ని రేకులు రాలిపోయిన పద్మము ఆ నీటిమీద తేలి జాలిగా ఉంది. ఆ చెంగటనే తుమ్మెదకుమారుని భౌతికశరీరం ఆ రేకులతో ఆడుకుంటూంది.

౧౦

పద్మం చితికిపోయినా, తుమ్మెద చచ్చిపోయినా ప్రకృతిమాత్రం మార్పులేకుండా నడుస్తూవుంది. —ప్రభావతి జ్ఞప్తి.

తెలుఁగునాడు

కర్లపాలెం కృష్ణరావుగారు

తెలుఁగునాడును గొల్వరా! తమ్ముడా! తెలుగుగాలిని బీల్చరా!
తెలివిగలవాళ్లంత—తెలుఁగువారేనోయి! తమ్ముడా!
తెలుఁగు మాటలునేర్చి, తెలుఁగు పంటల మెక్కి,
తెలుఁగు భూముల నిక్కి, ధీరత్వమునుజూప, తమ్ముడా! దేశ-
దేశాల కెక్కరా! తమ్ముడా!.........॥తెలుగు॥
దివ్యతేజమునిచ్చె తెలుఁగు సోదరులందు,
తెలుగంటే యేమిటో—తెలుసుకొంటేచాలు:
తెలుఁగునాడును గొల్వరా! తమ్ముడా!.........

స్త్రీ విద్య

జొన్నలగడ్డ సత్యనారాయణమూర్తిగారు, ఎం.ఏ; బి.యల్.

హక్కులును, బాధ్యతలును (Rights and Duties) అవినాభావ సంబంధము కలవి. వీనిదెస పెడ మొగముపెట్టి, వానిని పిడికిట బట్టుట ఎవ్వరికిని సాధ్యముకాదు. బాధ్యతలకు బలాదూరని హక్కులను అక్కున జేర్చుకొనజూచువారు ధర్మప్రవర్తనమునకు దూరమైయుందురు.

ప్రస్తుత భారతపరిస్థితులు అధోగతిపాలైయున్నవి. అవ్వలినుండి దాడి వెడలు దురాచారములకు మన యిండ్లయందు రెకెత్తు అత్యాచారములు భుజ మొడ్డుచున్నవి. దుర్గతియందు కూలబడు దేశమును లేవనెత్తుటకు స్త్రీ పురుషుల బాధ్యత సమమైయున్నది. ఈ బాధ్యత నివ్వటిల్లిననాడు ప్రస్ఫుటితకుసుమములట్లు స్వత్వములు ఆనందముగూర్చుచు మన చేతుల జిక్కును. ఈ బాధ్యతను నిర్వహించుట పవిత్రమైన సేవాధర్మమును నిర్వర్తించుట.

అధునాతనయుగమున సేవాధర్మము విశేషప్రశస్తినందినది. వ్యక్తిగతవృద్ధికంటె మానవసంఘాభివృద్ధియందే ఉత్తమాశయసిద్ధి పొడగాంచనగునని గెటే (Goethe) మనీషి పలికిననాటనుండి ప్రతీచీఖండమున నీ యాశయము అధికాదరమందినది. ఈ యాశయము ప్రాచీనయుగమునకు క్రొత్తదికాదు. గెటేకవి పల్కులు పల్వుర హృదయతంత్రులను మీటి భావసుధావర్షమును గురిపించినవి. లోకమాన్య తిలకు ఈ భావమును విశేషముగ మనన మొనరించినాడు. గీతకు భాష్యము వ్రాయుచు, ఆ యుద్గ్రంథమున ఉల్లేఖింపబడిన నిత్యకర్మవిధానమునకు సేవాధర్మమని అర్థము చెప్పినాడు తిలకు కేసరి. ఇతడు సాహసమునకు రెండవ పేరు, స్వాతంత్ర్యమునకు మాఱుపేరు. సేవాధర్మమును నెఱపుపట్ల మాండలే చెరసాలయందు ఆఱేండ్లు బంధితుడై గీతకు భాష్యము వ్రాయుటకు ఈతఁడు కలమును పట్టినాడు. అర్ధాంగిని కోల్పోయి విషాదయోగమున గూలబడక కర్తవ్యముపై కలము సాగించినాడు. గీతలోని ఒక్కొక్క శబ్దమున కేడునూఱు అర్థములు చెప్పజాలుదునని ప్రజ్ఞానిధియగు పూరీ శంకరాచార్యు లనినాడు. మూలగ్రంథము బహుళభావశాఖలుకల సంస్కృతమైనపుడు,—అందును, గ్రంథములకు రాజైన గ్రంథమైనపుడు, లోకమాన్యునిబోలు అద్వితీయ పండితుడు భాష్యకారుడైనపుడు మినుకులీనుతలపు లెన్నెన్ని సభ్యప్రపంచమున నుదయింపవు!! తిలకు వాక్కులు విని ఎందఱెందఱు దేశసేవకులును, దేశసేవికలును ముందంజ వేయలేదు? సేవను భారతీయులకు తారకమును చేసిన తొలుతటి ఉపదేశకర్త లోకమాన్యుడు కాక మఱెవ్వరు?

సేవాధర్మమును గుర్తించుటకు తోడుపడు విజ్ఞానమును ప్రతీచీ నాగరికత ఒసగునంతదనుక అది ఆదరణీయమైనది. వీనికి మించి అందు నేడు గోచరించు విచ్చలవిడి నడవడి, ధనారాధనము, స్వార్థకాంక్ష మనలను చేరరాదు. ప్రతీచీ భూవలయమున నెగయు విషవాయువులును, తుపాకిపొగలును, దుర్వృత్తులును దురాచారములును మనదరిఁ జేరరాదు. ఇట్లని నేటి యువకులకును, యువతీమణులకును మఱిమఱి చెప్పుట అవసరము. అభివృద్ధి యను పేరిట పాశ్చాత్య జీవనవిధానమును సంపూర్ణముగ అనుకరింప వీ రాతురపడుచున్నారు. మృష్టాన్నమని భ్రమసి, విషాన్నము నొక ముద్దగ దిగమ్రింగవలెనని వీరు ముక్కువపడుచున్నారు. పాలనుండి అంచవలె నీరును వేఱుచేయు నెఱుగక అంతయు దుగ్ధమని వీ రపోహపడుచున్నారు. దురదృష్టవశాత్తూ, పాశ్చాత్త్యులందలి మేళ్లదెస కన్నెత్తక, వారి దొసగులదెస (అవి దొసగులని గుర్తింపక) దృష్టిపాతించి, తమ జీవనముల కవి యొరవల్లు కావలెనని ఆశపడుచున్నారు. ఱెప్పవాల్పక చూచి, ప్రతీచీ సభ్యత

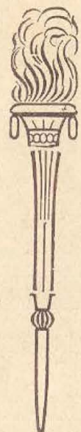
శ్రీమతి యం. మరకతవల్లి

కరైక్కుడి మున్సిపల్ సంఘమున నెన్నుకొనబడిన సభ్యురాలు.

శ్రీమతి మిస్. అనసూయా బాయ్.

నాగపూర్ కాంగ్రెస్ సంస్థకు జెందిన సుప్రసిద్ధ యువతి.
శాసనసభా సభ్యురాలై యీమె వాసికెక్కెను. సి. పి.
కాంగ్రెస్ కమిటీయందీమె యొక సభ్యురాలు.

శ్రీమతి యమ్. యస్. శ్రేష్ఠ.

మంగుళూరు మున్సిపల్ సంఘసభ్యురాలై
మహిళాలోకమునకై పాటుపడుచున్న
యుత్సాహవంతురాలు.

యందలి ఉచితాంశములనే కైకొనుడని తెలుపు తటె దురభిప్రాయమునకు చోటిచ్చి, "మా స్వాతంత్ర్యమునకు, మా సమత్వభావమునకు, మా పురోభివృద్ధికి, మా యుత్థానమునకు అడ్డుగట్టులు నిలుపుచున్నారు" లని ఎదుటివారిని కొల్వురు దూషించుచున్నారు. పాశ్చాత్య నాగరికతమీది వీరి వ్యామోహము అధికమగు కొలది పూర్వసభ్యత దెసగల వీరి దృష్టి మందకించుచున్నది. ఒడుదొడుకు పరుగులాటను సంస్కారణమనియు, అభివృద్ధిపథమందలి సమధికగమనమనియు యోజించుచు, సనాతనధర్మముపై కన్నుబున్నులను, కాలుకూతలను ప్రయోగించుచున్నారు. సనాతనులమని పేరు పెట్టుకొను కొందఱు దురాచారములను రేకెత్తించు (అపరాధమును కేవలము వారి తలకే కట్టరాదు) చున్నారని, సనాతనమతమంతయు వెంటపోగనియు, దానిని తుడిచివేసి, పాశ్చాత్య సభ్యతనుండి ఇంత రొట్టదెచ్చి, క్రొత్త పందిళ్లకు గట్టి అందు మేళము సాగింపవలెనని వీరభిప్రాయపడుచున్నారు. ఒకపరి ప్రతీచీ సీమల కరిగి, వీ రచటి మనీషుల పుస్తకభాండాగారములను తెఱచిరేని, ప్రాచీన భారతవిజ్ఞానమును వ్యక్తపఱచు మహాగ్రంథము లందు కొల్లలుగనున్నవనియు, దివ్యాదర్శములకై వెమకు అచటి మహనీయులు భారతసీమ దెసకే దృష్టి సారించుచున్నారనియు వీరు గుర్తింపకపోరు. ఉత్తమాశయఖనియైన సనాతనమతమునెడల,—అద్భుతభావవిలసితమైన ప్రాచీన విజ్ఞానముపట్ల పొడసూపు జుగుప్స అచిరములో తుదముట్టినగాని, ఘోరవిధ్వంసమునుండి భారతనాగరికత విడివడనేరదు. అంధానుకరణమునకు నీరు వదలినగాని మన యువకులును, యువతులును అభివృద్ధిని కనజాలరు.

మహత్తర సేవాధర్మమును నెఱపుపట్ల స్త్రీకిగల శక్తి పురుషునకు లేదు. కళోపాసనమున స్త్రీకి సహజసామర్థ్య మున్నట్లు, సేవాజీవనమున నామెకు సహజశక్తి కలదు. కారణము?—కళకును సేవకును వలసినది హృదయసంపద.

స్త్రీహృదయము నందనము. అందు పుష్పించు సుందరాశయములు ముండ్లులేని గులాబులు. స్వార్థమునకు గాని, దుర్భావమునకు గాని అందు చోటు లేదు. దయనీయమైన దృశ్యమును చూచి,—కష్టభూయిష్టమైన సంఘటనము గాంచి, కనులనీరు నించని స్త్రీ లేదు. సెగలు సెగలను చిమ్ముచుండ, అగ్నిప్రవేశ మొనరించి నిప్పులను చారుపల్లవములు చేయగలుగునది స్త్రీ! ప్రాణరక్షణమునకును, మాన సంరక్షణమునకును, ఆత్మబలిదానముచేయ ముందుల కుఱుకునది స్త్రీ!! ఎదుటివ్యక్తి సుడిగుండమున మునుగుచుండ తన గతి ఏమగునోయని యోజించి, చేయి అందించుట కూడునో కూడదోయని పురుషుడు వితర్కించుచుండునేమో కాని స్త్రీకాదు. ఈమె దేవీవ్రతము సల్పుచుండును. సేవాధర్మ నిర్వహణమందును, త్యాగజీవనమందును స్త్రీ ఆదిపీఠము నధిష్ఠించియున్నది. అగ్రస్థానమున నాసీనయై యున్నది. దేశచరిత్రలను, సాహితీవ్యాఖ్యానములను ధర్మగ్రంథములను, ప్రత్యక్ష ప్రపంచ మహాగ్రంథమును పరికింపుడు. ఎన్నెని దృష్టాంతములను పొడగాంతురు.

ఇట్టివారి సహజశక్తులను త్రుప్పుపట్టనీకుండ, బాహిరమున శిరమెత్తజేయుట విద్య పని. మనసున గల శక్తులకు అడ్డుగట్టులు నిలుపక, వాని గమనమునకు చక్కని రహదారులు దీయుట విద్యయొక్క ఆశయము. స్త్రీయందుగల సహజశక్తులను ప్రకాశింపజేయునదై యుండవలెను స్త్రీవిద్య.

మోతియా

గోనెల నరసింగరావుగారు, బీ. ఏ.

తలదాఁచుకొన సులేమా।నల మోతియతోఁడ జకితుఁడై యౌరంగ్జే
బాలయించు మాయ గడపఁగ।బలాయనమొనర్చె ఘోరవనసీమలకున్.
భూరుహచ్ఛాయ నొకచోట బొలఁతిఁగూడి। యతఁడు స్వవిషాదగాథలా
యమకుఁ దెలుపఁ బ్రకృతియే వేఁడికన్నీరు రాల్చుచుండ।
నెవఁడు కలుఁగఁబోఁ డొక వజ్రహృదయి దక్క.

"ఈదురదృష్ట కష్టమతి నీ నిహితాశుని వీడకిట్లు నీ
వాదుక మేటి సోయగము నంతయు వమ్మొనరింతువేమి భ
ద్రోదయమిందు నీ వరసితో? మఱి యెక్కడకేఁగి పొందఁగా
రాదె సుఖమ్ము, నీకచట రాశిగఁ జేకుఱునేమొ నెచ్చెలీ!"

అనుచుఁ గన్నీరు గురియించు నతఁనిఁగాంచి చేలచెఱఁగున నొత్తుచుఁ జిత్తభరము
నల్లనల్లన డింపఁగ నామె యమృత మొలుకు పలుకుల నిట్లని పలికెనపుడు.

"సతికిన్ నాథునితోడిదే జగము; నీసఖ్యంబె యర్థింతు సం
తతమున్; సౌఖ్యమరీచికానుగమనార్థత్వంబు నాకేల? సు
స్థితి నీకే యొనగూడెనేని; యదియే చేకూర్చు సర్వంబు దీ
నతఁబోనాడి స్వకార్యదీక్ష జయమొందన్ లెమ్ము జీవేశ్వరా!"

చేరువపల్లెలోన నొకచిన్న కుటీరమునందుదాఁగి హృ
ద్భారము దీర్చుకోఁబఱచు పట్టున నొక్కచెనంటి యాజమీం
దారుఁడు దారుణమ్మగు విధమ్మున వారినిబట్టి ఢిల్లిభూ
దారున కొప్పగించె; గలదా యిల ద్రోహికి సౌహృదం బెటన్?

పదిలంబొందఁగఁ దల్లడిల్లు సఖులన్ బందీలఁగావింపఁగా
నదనంచున్ దనచారులన్ బనిచినాఁ డౌరంగజే; బన్నసం
పదగానైనఁ దలంపు లోఁ గొనక, సామ్రాజ్యైక తృష్ణాసమో
న్మదుఁడై వారలఁబట్టి "గ్వాలియరు"లోనన్ జంపఁ దీక్షన్ గొనెన్.
మదశుండాలము మార్గమధ్యమున సంరంభించి యౌరంగజే
బదయుండై తనుఁబంపు గోరికను జేయంగా సులేమానునిన్

బదఘాతంబుల నొవ్వఁజేయునెడలన్ వారింప నీవేఁగ నిన్
జదిపెన్, సీ, మృదుభావరక్తి పశుబృందంబారయన్ జాలునే ?

*   *   *   *

భువనాదర్శము నీదుశీలము; గుణాంభోరాశివై నైజరా
గవిరాజద్భవదీయ మానసమహః కాశాగ్రసీమన్ ద్వదా
త్మవిభున్ భాస్వరమూర్తి నెల్లపుడు నుద్భాసింపఁగాఁ బూనినా
వవకుంఠమ్ము పతివ్రతానిచయ మాహాత్మ్యం బహో! మోతియా.

స్నేహితురాలవై విభుని జీవములన్ గొనుచున్న రాజవి
ద్రోహిని నిల్వరించుచు నెదుర్కొని పోరి కృతార్థవైతి; వు
త్సాహము, సాహసమ్ము, పటుశౌర్యము, ధైర్యము, నస్థిరాంగని
ర్మోహము, జ్ఞానదోహదము రూపగు సొమ్ములు నీకు మోతియా!

పవరంబందునఁ బూరుషాకృతిని నశ్వారూఢవై మించి శా
త్రవసందోహ విపాటనోద్భట భుజావష్టంభ సంరంభవై
భవ ముద్దీప్తమొనర్చి భాసిలుచు దుర్వారోద్ధతిన్ జాటితీ
వవనీనాథ కుమారకాను గమయోగ్య ప్రక్రియన్ మోతియా!

పశుభవేళ మీామనము లేకముగా భవదీయదృక్ప్రభా
పేశల పుష్పదోళికలఁ బెంపుగనూఁగినవో సులేమనో
ర్వీశవతంస! ధన్యుఁడ వహీనముదంబున మీాతయామనో
ధీశుఁడవైతి వామెయు శయించెను హాయిగ నీమవస్థలిన్.

అని సంయుక్తయె; రాజ్యపాలనమునం దారాణి రుద్రాంబయే
ఘనసాశీల్యమునందుఁ బద్మినియె; యోగస్ఫూర్తి మీారాసతీ
మణియే; యీవినుతాత్మ మోతియను నీ విస్సీ, విధీ! మ్రింగి తే
మసఁగానేర్తునినున్: జడాత్మునకు యుక్తాయుక్తముల్ గల్గునే?

గోరియేయుగు నిద్దరన్ విభునితో గూఢానుషంగానుమో
దారూఢిన్ గృహలక్ష్మివై వెలయుభాగ్యం బొందకున్నన్; దివిన్
ధీరోదాత్తుని, నీసులేమను సఖున్ దీపారులేనవ్వు లిం
పారన్ జల్లుచు హర్షవారినిధినోలాడంగదే మోతియా!

మిస్. స్లేడ్-మీరాబాయి

25 సంవత్సరముల క్రిందట మిస్ స్లేడుకన్య ఒక బ్రిటిషు ఉన్నతోద్యోగి పుత్రికయై ముద్దుగ పెరుగుచుండెను. గాని నేడామె యొక భారతవనితగా నన్నివిషయములందును మారిపోయినది. నీలమైన నేత్రములు మధురమైన గాత్రము మీరాను భారత స్త్రీలోకమున కలుపుచున్నవి

ఆమె మొన్నమొన్న భారతదేశమును వీడి భోగలాలసముల కనువైన లండను నగరము చేరి హైడుపార్కు సమీపమునందున్న యొక హోటలులో చిన్నగదిని తీసుకొనినది. పాశ్చాత్య స్త్రీలవలె పొడవైన పాదరక్షలు వేసుకొని, 'టక్కు-టిక్కు' మని సందడిచేయుచు తిరుగాడక యామె భారతనారీమణివలె నేలపైననే కూర్చొనియుండును ఆమె నొక విలేఖరి చూడబోయినపుడు నేలపైననే కూర్చొనియున్నది. సన్యాసినిబోలి కురుచగా కత్తిరింపబడిన శిరోజములుగల తలపైనుండి భారతదేశపు బీదరైతుచే నేయబడిన ఖద్దరువస్త్రముచు ముసుగు వైచికొనియుండును. ఆమె నివసించు గదియందు విలువయైనదేదియు లేదు. కొన్ని గుడ్డముక్కలున్నవి. వాటి నామె యప్పుడే యుతికి ఆరవేసుకొనెను. కాగితములతో నిండియున్న కాయచౌక సూటుకేసొకటియున్నది. విలాసయుతమగు ఆ హోటలుగది నామె సన్యాసాశ్రమముగ మార్చివేసినది. ఆమె యిటుల తెలిపెను.

పది సంవత్సరముల క్రిందట నేను గాంధి ఆశ్రమున చేరితిని. ఈ పదిసంవత్సరములలో నొక్కక్షణమైనను నేనందులకు విచారపడలేదు.

నేను అచట ప్రవేశించిన దాదిగ స్వగృహము వలెనేయున్నది. ఆ ప్రజలే నిజముగ నా కాప్తులు.

నేను ఏకారణము చేతనో పాశ్చాత్యుల గర్భమున పుట్టినను భారతదేశమునందే పుట్టియుండుటవలన నా శరీరము భారతదేశమునకు చెందినదే. సామాన్యముగ నేను మరణించిన పిమ్మట భారతదేశమున పునర్జన్మ మెత్తియుండవలసినది. గాని గాంధిమహాత్ముని మహత్తువలన అంతవర కవసరము లేకపోయినది

నా చరిత్రను ఇంచుక తెలియపరచెదను వినుడు నా తండ్రి యొక యున్నతసైనికోద్యోగి. అతడు మూడు సంవత్సరములు భారతదేశమున నుద్యోగముచేసెను. నేనపుడు మా తండ్రిగారితో నుంటిని. నేను తిరుగ ఇంగ్లాండు వచ్చునప్పటికి భారతదేశమునుగూర్చి నాకేమియు తెలియదు.

నేను ఇంగ్లాండు చేరినతోడనే యుద్ధము సంభవించెను. పాశ్చాత్యజీవితముపై నాకు రోత జనించినది. అప్పటినుండి యేమి చేయవలయునో తెలియక వికలతజెంద జొచ్చితిని. రక్తపాతము నా కిష్టము లేనందున ఆ యుద్ధసంబంధములయందు నేను పాల్గొనలేదు.

నే నొకదినమున ఫ్రెంచి కవీశ్వరుడగు రోలాండుగారి గ్రంథము చదివితిని. వెంటనే యా కవీశ్వరుని కలుసుకొనవలయునని తలంచి వారి కొక లేఖ వ్రాసితిని. మాయిరువురము కలుసుకొనినపుడు అతడు గాంధినిగూర్చి తెలిపెను. గాంధి రెండవ క్రీస్తని బోధించెను గాంధిగారిని గురించి యొక గ్రంథము వ్రాసియుంటినని తెలిపెను. నా తపము సిద్ధించినదని తలచి గాంధిమహాత్ముని కలసుకొనుటకై భారతదేశమునకు ప్రయాణము కట్టితిని. గాని వెంటనే వారితో కలుసుకొను టెట్లు సంభవించును? నే నొక సంవత్సరమువరకు ఆశ్రమభోజన పద్ధతుల నలవాటుజేసుకొంటిని. ఈలోపల మహాత్మునకు నా యభిప్రాయమును లేఖ మూలకముగ తెలియజేయుచుండెడిదానను. నేను ఆశ్రమ భోజనపద్ధతుల కలవాటుపడిన పిమ్మట మరల మహాత్మునకు లేఖ వ్రాసితిని. వారు నా రాకకు సమ్మతించిరి.

నేను 1925-వ సంవత్సరం అక్టోబరు 25-వ తేదీని భారతదేశము చేరితిని. ఇపుడు జైలునుండి విడుదలబడిన ప్రసిద్ధ భారతనాయకుడగు వల్లభాయి పటేలుగారు నన్ను ప్రథమమున కలుసుకొనిరి. నేను వారి నెపుడుచూచినను ఆదినము జ్ఞాపకమునకు వచ్చుచుండును.

వల్లభాయిగారితో నేను మహాత్ముని దర్శించితిని. 'నీవు నా పుత్రికగానుండుము' అని మహాత్ముడు నన్ను పరామర్శించి, తిన్నగా వంటయింటనున్న కస్తూరీబాయివద్దకు గొంపోయెను. అప్పటి కామె వంటచేయుచుండెను. ఆనాటినుండియు ఆయింటికి నేను పుత్రికనైతిని.

ఆశ్రమములో పనులన్నియు మేమే చేసుకొనుచుందుము. గ్రామీణులకు సహాయపడుటకు తయారగుచుందుము. నేను నేతపనిని, పశు సంరక్షణను హిందీ మాట్లాడుటను అచట నేర్చుకొంటిని.

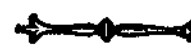
సబర్మతీనదీతీరమున నా కొక చిన్న గృహ మొసగబడినది. సోమరితనమన నెట్టిదో యెరుంగక యా కుటీరమున కాలము గడుపుచుండెడిదానను.

ఒక సంవత్సరము గడచినపిమ్మట మహాత్ముడు నన్ను బ్రహ్మచర్య ప్రతినను గైకొనజేసెను. ప్రపంచ విలాస విషయలంపటములనుండి నన్ను వేరుజేసెను. నా తలను మహాత్ముడే స్వయముగ క్షౌరముజేసెను.

గాంధిపక్షమునజేరి బ్రిటిషు పాలనమునకు వ్యతిరేకముగనుండుటచే నన్ను జైలులోవేసిరి. మా కెవరియందును ద్వేషములేదు.

ఇంగ్లాండులో నేను చేయవలసిన పనియున్నదని నాకు ఆకస్మికముగ తోచుటవలన మహాత్ముని యాశీర్వాదమును గైకొని వచ్చియున్నాను.

నే నిపుడు ఇంగ్లాండు, వేల్సు, స్కాట్లాండు దేశములందు పర్యటనమొనర్చి, సత్యసందేశమును చాటెదను. నే నెచటకు వెడలినను, భారతీయ సమస్యనుగూర్చి యెల్లరును అభిమానమును చూపుచున్నారు. గాని వీరి కింకను సంపూర్ణముగ సత్యము తెలియదు. అది తెలిసినచో సంపూర్ణముగ పని చేయుదురు. "ఐరావతి"

అశోకవనవాసిని

వాడపల్లి గంగాధరశాస్త్రిగారు

శా॥ అమ్మా! సీతమ! నీదు దుఃఖముల కిం కంతంబు లేదెమొకో!
యమ్మా! కోమలివీవు, కాననమునం దైనన్ గనన్ లేదు క
ష్టమ్మన్నట్టిది యెట్టిదో ధవుని సత్సాంగత్యముఁ బ్రేమముఁ
సమ్మానంబున, నేఁ డశోకవని కష్టంబెట్లు నీవోర్తువో!

సీ॥ మింటికన్నెలవంటి మెఱపుబోడులఁ జూచి
రాకాసిమూఁకనే పోకఁగందొ
సరససుందరసుమశయ్య మేనునువాల్చి
ప్రకఠోరభువి నెట్లు పవ్వళింతొ
కేకీశుకాది పక్షీరవంబుల విని
భీతిదధ్వనుల నే రీతివిందొ
షడ్రసోపేతాన్న సారంబుఁ జవిగాంచి
కటికోపవాసంబు లెటులసేతొ

తే॥ గీ॥ అగణితామూల్య నిర్మలానందదాయి సద్దుకూలాభరణముల దిద్దిమేనఁ
బొంను సంకలితంబగు వస్త్రమెట్లు మేనదాల్చగఁ గల్గితో జానకమ్మ!

శారదలేఖలు

సౌభాగ్యవతి కల్పలతకు:—

నెచ్చెలీ! 24–10–34 తేదీని మనశారద లేఖకు ప్రత్యుత్తరముగా నాంధ్రపత్రికలో వ్రాయబడిన వసంతలేఖను నేనుగూడ చూచితిని. అందు అసందర్భముగను, పూర్వాపరసందర్భ రహితముగను మన శారదలేఖ యున్నదని నేరమారోపింపబడుటయుగమనించితిని. మనవిమర్శకు పాత్రమైన యాప్రథమ వసంతలేఖయు, దానిపై వ్రాయబడిన మన శారదలేఖయు నొక్కమాఱుగానే యేపత్రిక యందైన ప్రచురింపబడినచో నందలి నిజానిజముల నెల్లరు తెలిసికొనియుందురు. ప్రయత్నించినచో నామాత్రపు పని జరిగించుట కష్టముకాదు గాని ఒక్కతల్లిబిడ్డలవలె పరస్పర సౌహార్ద్రగౌరవములతో మెలంగవలసిన వసంత శారదలేఖలలో వైమనస్యములు పెంచుట నామతముగాదు కావున నావిషయ మింక మఱచిపోవుదము.

ఎవరో వినోదినీ మెహతా యనునామె, యార్గురు బిడ్డలును భార్యయుగల యొక విద్యాధికుని, పెండ్లాడెననియు, ఆవర్తమానమును విని మహాత్ముడు మిగుల చింతించెననియు, నిజముగా నీ విషయము నాకు మిగుల విషాదాశ్చర్యముల గొల్పెననియు వ్రాసితివి. కల్పలతా! నీ వే రాష్ట్రముచందో జరిగిన విషయమునకు విస్మయ విచారములకు లోనగుచున్నావు. కాని యిటీవల మన తెలుగుదేశమున నిట్టి యక్రమ వివాహము లెన్ని జరిగినవో నీవెఱుగనటులున్నది. వితంతూద్ధరణకని కొందఱు, ప్రౌఢవివాహవ్యాప్తికని కొందఱు, అంతర్వర్ణ్యవివాహ ప్రచారమునకని కొందరు, భార్యలుగలవారు, పునర్వివాహములు చేసికొనుచున్నారు. ఆలోచించి చూచినచో నిక్కముగా నిట్టి సంస్కరణవివాహములను వ్యాప్తిలోనికి తేవలసినవారు అవివాహితులగు యువజనులుగాని జీవత్కళత్రులా! యువజనులు కట్నముల కాశించియు, తల్లిదండ్రుల నిర్బంధములకు లొంగియు, ధైర్యసాహసములు లేకయు, శారదాయాక్టునకు వెఱచి చాటుమాటు బాల్యవివాహములు చేసికొనుచుండ ననహాయశూరులగు నీ వృద్ధవరులు, అగ్నిసాక్షిగా పెండ్లాడిన నిల్లాలిని గోలుగోలున నేడ్పించి మఱియొక ప్రౌఢవనితను పెండ్లాడుచున్నారు. వీరి యనుచితసాహసము నేమనవలయును?

ఇట్టివారెవరో యెక్కడనోయని దూరమాలోచింపబనిలేదు. సాక్షాత్తు మాపిన తల్లియల్లుడే మొన్న మొన్న నిట్టివివాహము చేసికొనినాడు. మాబావ చిన్నవాడుకాడు! నలుబదేండ్లున్నవి. అవిద్యావంతుడుగాడు; ఆనర్సు బి ఏ. పరీక్షయిచ్చినాడు!! నిరుద్యోగిగాడు; నెలకు రెండువందలు సంపాదించుచున్నాడు. మఱి యీ యకృత్యమేమి? భార్య పిచ్చిదా వ్యాధిగ్రస్తయా చదువుకొనినది కాదా శీలవతి గాదా యనిన నామె పిచ్చిదియు గాదు; వ్యాధిగ్రస్తయుగాదు; చదువుకొనసిదియు కాదు; దుశ్శీలయుగాదు. మాయక్కయని నే నతిశయోక్తులు వర్ణించుచుంటినని భావింపవేని నేను చూచినంతలో

నామెవంటి పత్యనురాగయు క్షమావతియు, సుగుణశీలయుగానరాదు ఏలననగా తమ్మత్యంతానురాగముతో ప్రేమించెడి పతులపై గాఢానురాగమును జూపెడియిల్లాండ్రెందరైన లోకములో గలరు. కాని అదిసామాన్య విషయము. అట్లు ప్రేమింపకుండుట యిహపరములకు దూరమైన కృత్యమనియు చెప్పుటకు సందియము లేదు. కాని భర్తృగృహము ప్రవేశించినదాది యొక్కమారైన భర్తయొక్క ప్రేమభరితమగు దృష్టికి పాత్రముగాకుండియు నాతనియందే బద్ధానురాగమైయుండెడి నారీరత్నము లోకములో నుండుట యరుదుగదా!! జగత్పూజ్యలగునట్టి యరుదగు పతివ్రతామతల్లులలో మా యక్కయు నొకతె. ఆమెకు భర్త దన్ను ప్రేమింపనక్కరలేదు. ఆయన నివసించెడి గృహములో నివసింపనిచ్చిన చాలును. ఆయన ముఖసందర్శన మప్పుడప్పుడగుచుండిన చాలును. ఆమె చెంబుతో పెట్టియుంచిన నీటి నాతడు పొరబాటుననైన పాదప్రక్షాళనము చేసికొనిన చాలును. ఛీ అవతలకు పొమ్మనెడి ఛీత్కారవచనమైనను నాతని నోటినుండి వెలువడినచాలును. అంతియే గాదు. ఆత నెవరితోనో భాషించెడి సడియైనను నామెకు శ్రుతిగోచరమైన చాలును. ఆమె కేదియో సంతోషము! ఏదియో సంతుష్టి! ఏదియో మహాఫలప్రాప్తి! ఇక భర్త్రానుగ్రహముకొఱ కామెచిత్త మెంతయుత్తలపడుచున్నదో! ఆయన సందర్శనముకొఱ కామెనయనము లెంతయుబలాటపడుచున్నవో! ఆయన వాక్కు వినుట కామె చెవు లెంతనిక్కబొడుచుకొనియున్నవో! ఆయనతో భాషించుట కాజిహ్వ యెంత పరితపించుచున్నదో! వేయేల? ఆ పతిదైవముకొఱ కామె సర్వావయవములు, సర్వేంద్రియము లెట్లు పరితప్తము లగుచున్నవో యెవరు వర్ణింపగలరు? ఇట్లు పతియే గతియని నమ్మి కొలిచెడి యిల్లాలి నల్లాడబెట్టి యే రాజవీధియందో, ఏ సినీమా ఆవరణమునందో, ఏ కలాశాలవాకిటనో, ఏ సభాంగణముననో సవిలాసముగా సందర్శనమిచ్చి యాకర్షించెడి వన్నెలాడిని పరిణయమాడనుంకించెడి విద్యాధికుల వివేకమేమని చెప్పవలయును? నిజసతియొక్క ప్రేమభరితహృదయమునందలి స్వారస్యమును గ్రహింపజాలనిభర్త భర్త్రాభిధేయమున కర్హుడగునా? నిజముగా నిట్టిపతులు మాణిక్యమును విడచి మసిబొగ్గుల నేరుకొనుటకాశించెడి వెఱ్ఱివారలలో చేర్పదగుదురు గదా!! మంచిముత్యమేదో మైనపుముత్యమేదో, జాతిరత్నమేదో గాజురాయియేదో, పసిడిశలాకయేదోయిత్తడిముక్కయేదో గ్రహింపజాలని వారి విద్యాధిక్యత యేమిచేయును?

మా బావగారు మరల వివాహమాడిన వృత్తాంతమును విని మనస్సుండబట్టక మా అక్కను చూచుటకు మా పిన్నిగారి యింటికి వెళ్లితిని. నిర్వికారాకృతితో మూర్తీభవించిన దురదృష్టదేవతవలెనున్న మా యక్కను చూచుటతోడనే నాకు పుట్టెడు దుఃఖము వచ్చెను. నే నామె నాలింగనమొనర్చుకొని బావురుమంటిని. మా అక్క తనుకొలుకులనుండి యొక్క కన్నీటిచుక్క

మైనను వెలువడలేదు. ఆమె చిత్తమున నూరకప్రజ్వలించుచుండెడి సంతాపవహ్ని యామెనయనయుగళినుండెడి జలస్రావి కలనుగూడ శోషిల్లజేసెనో లేక అపార పారావారజలము నగ్నిస్తవమహర్షి తనలో నిముడ్చుకొనినట్లు తన శోకసముద్రమును తనలో నిముడ్చుకొనినదో యేమో! నా కేమియు తెలియదు. నే నామెనుగాంచి నివ్వెఱజెందితిని. ఇంతలో మా పిన్నియు నామె యత్తగారును వచ్చి మా బావను కసిదీర దిట్టిరి. అట్టి సమయమునగూడ మా యక్క తన సహజమగు యోరిమిని సౌజన్యతను కోలుపోవక తన పాతివ్రత్యధర్మము మెఱుగెక్కునట్లుగా నిట్లనెను. "ఇదియంతయు నా పురాకృత కర్మఫలము. ఇందు వారినేర మేమియులేదు. వారి నక్రమముగా దూషింపవలదు. నావలన వారికి కుటుంబ సౌఖ్యము లేనేలేకపోయినది. ఈ ద్వితీయ కళత్రమువల్లనైన వారు సర్వసుఖము లను భవింపుచు చిరంజీవులై వర్ధిల్లుదురుగాక" ఎట్టి యుదారహృదయ! ఎట్టి సహనశీల! ఎట్టి వినమ్రభావ! ఆ దివ్యవాక్కు లామె నోటినుండి వెలువడగనే నా తనువు పులకరించినది. నే నొక దేవీసన్నిధానమున నుంటినా యేమి యనిపించినది. మఱియు ముమ్మా రామె చుట్టు ప్రదక్షిణించి యామెకు నమస్కరింపవలయునని బుద్ధి పొడమినది. కాని మాయసిగ్గు నన్నా పనిని ప్రత్యక్షముగా జేయనిచ్చినదికాదు గాని, భక్తిభరితమైన నా చిత్తము మానసికముగా నామెచుట్టు నెన్నిమారులు వలగొని నమస్కరించినదో చెప్పజాలను.

ఇట్లు నిండారుభక్తితో ననిర్వచనీయమగు ప్రేమతో శ్రద్ధామతులై వినయంబున తమ్ము సేవించెడి యిల్లాండ్ర హృదయ మనోజ్ఞతను గ్రహింపజాలక కొందఱు పురుషులు, తామే భయభక్తులతో సేవింపవలసిన స్త్రీలను చేపట్టి తమ ద్రవ్యమునంతయు వారికి కొల్లబెట్టుచు, భయభక్తులతో వారి యాజ్ఞలను నిర్వర్తించుచు భృత్యానుభృత్యులై వారి కనుసన్నల మెలగుచుందురు. ఇది యేమి వెడగుతనమో, యెట్టి విధివ్రాతయో తెలియరాదు. శౌర్య గాంభీర్య సాహసౌదార్యపౌరుషాది ప్రజ్ఞావిశేషంబుల కునికిపట్టులై నిజసతికే చిత్తమీయని పురుషహృదయములలో ఆగంతుకముగా తెచ్చుకొనిన కట్టుకొనిన స్త్రీలయెడ నిట్టి లఘుభావమున మెలగెడి దుస్థితి నేల పొందుపఱచెనో ఆ పరమేశ్వరునకే యెఱుక. మా బావగారి పునర్వివాహ సమాచారమును విని మా బంధువులలో నాతనికడ మిక్కిలి చనువుగలవారు వెళ్లి యిది యేమి యక్రమమని యడిగిరట. నే నేమి చేయుదును? ఆమెయందు నాకు ప్రేమలేదు. ఎంతకాలమని నే నామెకొఱకు యొంటరిజీవనము జేయుదును. నా కిష్టము గల యువతిని నే చేపట్టితిని అనెనట. మఱి యీామెగతి యేమన నామెయు వేరొకని వివాహమాడ నెంచినచో నా యభ్యంతర మేమియు లేదనెనట. మా యుభయుల తల్లి దండ్రులు మా యనుమతి లేకుండజేసిన

పరిణయమున కిది తగిన ప్రాయశ్చిత్త మనెనట. ఏమి సలహా యిది! కాలిమీఁది పుండుకు చేతికి కట్టుకట్టుమన్నటులున్నది! తండ్రిచేసిన నేరమునకు బిడ్డకా యావజ్జీవ శిక్షయా! తండ్రి తప్పు జేసినచో తండ్రినే శిక్షింపనగును లేకున్న తాను తండ్రియైనపుడిట్టితప్పు జేయక నాదర్శముగా మెలంగ దగునుగాని యందుకొఱకు భార్యను హింసించుట యేమి న్యాయము? మఱియొక సూచన యేమనగా తనవలెనే యామెగూడ పెండ్లాడవలయునట. చిన్ననాడు చేసికొనిన తా నింతతిన్నగా చూచెను గదా ఇక ముదిమిని చేసికొనిన యామ నెంత ముద్దుగా చూచునో! అయినను మహాతపస్వినియగు మా యక్కవిషయములో నట్టి విషయము స్మరింపరానిది గదా. లోకమంతయు నొక్కటై మేము నిన్నేమియు ననము. నీవు తప్పక పునర్వివాహము చేసికొనుమని ప్రార్థించినను నామె యొప్పుకొనునా! శీలమర్యాదలశ్రేష్ఠత నెరిగిన నారీరత్నము లు తుచ్ఛసుఖములకొఱకు తమ వినిర్మలజీవితమునకు కళంక మాపాదించుకొందురా! త్రాగుబోతగు భర్త యెన్ని ఎన్ని విధముల చెప్పినను, తన వృత్తి మాననందుకు కోపించి నీరిమ్మ కుదురుస్త్రానుండుమని భార్యగూడా కల్లు త్రాగుట కారంభించినచో నది భర్తృకృతికి ప్రతీకారమగునా లేక యామెగూడ చెడుట యగునా?

కల్పలతా! ఉత్తమ[illegible]తలియొక్క హృదయము, సుందరవస్త్రముల గోరదు. అమూల్యాలంకారముల గోరదు. సుగంధపుష్పముల గోరదు, సుఖశయ్యల గోరదు. ధనధాన్యంబుల గోరదు. ప్రేమభరితమగు భర్తయొక్క యాదరణను మాత్రమే కోరును. ఆతని ప్రేమైకదృష్టిని మాత్రమే కాంక్షించును. ఈవిధముగా తన ప్రేమభిక్షకై సర్వదా నిరీక్షించును, తానొసగెడి యత్యల్ప గౌరవమునైన మహాప్రసాదముగా గ్రహించి యమృతోపమానముగా భావించి యాప్యాయతతో నాస్వాదించి దానికి వేయిరెట్లధికముగా తన ప్రేమను చూఁబెట్టెడి ఇల్లాలిని కాదని, తా నేమి యర్పించినను ఎట్లు సేవించినను ఎంతగా ప్రేమించినను తృప్తిలేక, సంతోషములేక, కృతజ్ఞతలేక, తిరస్కారభావముతోనుండెడి స్త్రీలను చెట్టబట్టి వారిపై నెనలేని మోహముగలిగి వర్తించుచు వారి చిఱ్ఱుబుస్సులే చీత్కారములే మహాప్రసాదమని భావించెడివారి స్థితి నిజముగా జాలికరముగదా.

సద్వర్తనాశీలలగు నా సాధ్వీమణుల కేమి? ప్రాణేశునాదరము బడసినను బడయకున్నను వారి జీవితము తేజోవంతమే యగును. కాని యిట్టి సతీమణులను విడనాడినవారిదో............!!

౧-౧౧-౩౮, భావపురి.

ఇట్లు,
శారద.

స్త్రీసంఘ ప్రార్థనగీతిక — రవికొండల వేంకటరావుగారు

అబలలము హక్కులిచ్చి ఆదరింపుమా।
ప్రభు! మాయెడ ప్రభనుగొలిపి ప్రజ్ఞనిలుపుమా।

మహామదను, క్రిస్టియను, హైందవసతుల
సహవాసవతులసేసి సంఘమునమువు. (అబ)

జవ్వనమున పెండ్లిసేసి చక్కనసాకు
పువ్వుంబోండ్లను నిండ్లముక్కగనీకు. (అబ)

విద్యనిచ్చి విభవమిచ్చి బుద్ధినిచ్చి-మ
మ్ముద్ధరింపుమో యీశా! ముగ్ధలమనకు. (అబ)

సత్యశాంతిశౌచములొగి జరుపుకొనుచును
నిత్యమునీపదసేవను నియతినుందుమోయ్! (అబ)

పాట — కొంపెల్ల జనార్దనరావుగారు

బేహాగ్ రాగం

హృదయపయోజ భ్రమణ రమణ
మృదులవిలాసాయత లాస్యరతా. హృ

విస్మృమర గానకలాదికలా
విపశవిమూఢ ప్రకృతిప్రణయా. హృ

భావభవసుధా పులకితహృదయ
ప్రసరిత సర్గప్రళయా. హృ

కేసరీభాత్ చేయువిధము

ఒకశేరు సన్నబియ్యము తీసుకువచ్చి పరిశుభ్రముగా కడిగి ఒక తెల్లని పొడిగుడ్డమీద ఆరపోయవలెను. తరువాత వకశేరు లేక మూడు తవ్వల నీళ్లు కళపెళలాడునట్లు మరిగించి యుంచుకొనవలెను. శేరు బియ్యమునకు అరతులము కుంకుమపువ్వు తెచ్చి మరగించియుంచిన ఒకతులమునీళ్లలో నానవేయవలెను. ఒకసోలెడు ముక్కజీడిపప్పు వేయించినవి నాలుగుతులములు కిసమిసపండ్లు, రెండు తులముల సీమబాదంపలుకులు బాగుచేసి యుంచుకొనవలెను. తరువాత పొయ్యిమీద గిన్నె కాలవేసి, గిన్నె కాలినతరువాత వకతులము నెయ్యి ఆ గిన్నెలో వేయవలెను. నెయ్యి సలసల మరగిన పిమ్మట పావుతులము లవంగాలు ఆ నేతిలోవేసి అట్లకాడతో దోరగా వేయించవలెను. అటుల వేగినతరువాత ఆరపోసియుంచిన బియ్యము ఆ గిన్నెలోపోసి గుప్పెడితో పట్టుకొనిన చుర్రుమనువఱకు మాడకుండ వేగించవలెను. అట్లు వేగినతరువాత కాచివుంచిన నీరు అత్తెసరుగా సరిపోవునట్లు ఆ బియ్యములో పోయవలెను. ఎక్కువనీరు పోసిన పాడైపోవును గనుక కొంచెము తక్కువపోసి చాలనియెడల పైన కొంచెము నీరు చల్లవచ్చును అట్లుపోసి నానవేసి యుంచిన కుంకుమపువ్వు కాశికల్వములో మెత్తగా నూరి ఆ బియ్యములోపోసి అంతటా అంటునట్లు బాగుగ కలుపవలెను. తరువాత ఒకపళ్లెము దానిపై మూతబెట్టి అత్తెసరగునట్లు సన్ననిమంటమీద యుడుకబెట్టవలెను. అన్నము బాగా యుడికిన తరువాత పసుపు పచ్చని రంగుగానుండును. అప్పుడు వీశెడు పంచదార ఆ అన్నములోపోసి అట్లకాడతో కలుపవలెను. అప్పుడది నీరువచ్చి కతకుత వుడుకును. కొంచెము ముద్దగ అగువరకు అడుగంటకుండ కలుపవలెను. తరువాత బాగుచేసియుంచిన ముక్కజీడిపప్పు మొదలగునవి అందువేసి కలుపవలెను. తరువాత పావుశేరు నెయ్యి అందుపోసి కలిపి పొయ్యిమీద నుంచి దింపవలెను. అట్లు దింపి 10 నిమిషములవరకు మూతదీసి యుంచినయెడల, అది బిగుసుకొని పొడిపొడిలాడుతూ బాగుగనుండును. అప్పుడది తినినయెడల బహురుచికరముగా నుండును. యీప్రకారమే బియ్యమునుపట్టి అందు పైచెప్పిన దినుసులు వేయవలెను.

—ఎమ్. రామలక్ష్మి దేవి.

బియ్య పప్పడములు

ఒకపడి బియ్యము నీటిలోపోసి కడిగి బాగా రెండుమార్లు, 4 ఘంటలసేపైనానక బుట్టలో వడియపోసి, పిండికొట్టి జల్లించి ఆపిండి ఘట్టిగా కలియపెట్టి ఒకపాత్రలో వుంచేది. మరుసటిరోజు ప్రొద్దున్నే రోటవేసి ఆముద్ద రెండు రుబ్బులు రుబ్బి తగిన ఉప్పువేసి దోసెపిండివలె కలిపి, దానిని అప్పుడే కాని, మరుసటిరోజు కాని యిడ్లీపాత్రలో నీళ్లుపోసి ప్రొయ్యిమీద మరగనిచ్చి అరటిఆకులలో కాని బాదం ఆకులలో కాని ఈ పిండి మిళ్లెడు లేక రెండు మిళ్లలు అప్పళంవలె రాసి, ఇడ్లీపాత్ర తట్ట బోర్లవేసి దానిపైన ఈ ఆకువుంచి మూతపెట్టి రెండు నిముషాల కొకతూరి ఆకులుతీసి వేరే పెడుతూ అది వుడికేలోపల దీనిని వొలిచివేసి, అన్నీ అయినానక ఎండపెట్టి చమురు బాగా కాగనిచ్చి వేయించి భుజించిన బహురుచి. నిప్పులో కాల్చి భుజించిన పత్యకారి.

—కంకిపాటి రుక్మిణమ్మ.

ఆరోగ్యబోధిని

ఉష్ణమానము

ఎస్. శేషగిరిరావుగారు

ఉష్ణం ఎంతవుందో చూచారా అనడం మనం యెన్నోమార్లు వినియుంటాము. జ్వరంతో బాధ పడుతూవున్న వాళ్లను చూచినప్పుడు హితబంధు వర్గము యీ ఉష్ణాధిక్యతా వివరములను తెలుసుకొన అడుగుతారు.

ఉష్ణాన్ని చూడడమంటే జ్వరము తీవ్రముగా వుందా సాధారణంగావుందా అంటూ జ్వరము దాని చిహ్నమైన వేడిమిని కొలవడమన్న మాట.

ఈ జ్వరమును-అంటే ఉష్ణమును కొలవడమును అంతా తెలిసికొనవలసిందే. ఇదేమీ తల పగుల గొట్టుకొనవలసిన బంధవిద్య కాదు. థెర్మామీటరును చూడగలవారు వేడిమిని చూస్తున్నప్పుడు రెండు మూడు మారులు చూచిన అదే తెలియగలదు.

అపాయకరమైన జబ్బులలో యీరోగి శరీరములోని శీతోష్ణములు దినమునకు ఏ రెండుమార్లో గాక గంట గంటకును చూడవలసివుంటుంది. ఇలా చూడమని, గుర్తుచేయమని వైద్యులు చెప్తారు. ఈలా చూచునపుడు కొన్ని విషయాలు జ్ఞాపకముంచుకోవడం ముఖ్యం. ఈవిషయాలు అందరికీ తెలియవు. ముఖ్యంగా స్త్రీలకు.

ఈ ఉష్ణము సాధారణంగా ఆరోగ్యంగావుండేటప్పుడు 98, 99 డిగ్రీల మధ్య వుంటుంది. సాయంత్రాల్లో హెచ్చుగాను, తెల్లవారుజామున తక్కువగాను వుంటుంది. భోజనం చేసినా, పరిశ్రమించినా, కత్తరపాటుతోవున్నా కొద్దిగా వేడిమి ఎక్కువగాను, జీర్ణకాలంలో, నిద్రలో, చలిలో వేడిమి తక్కువగాను వుంటుంది ఉష్ణము చూడటానికి నాలుకక్రిందనే థెర్మామీటర్ పెట్టవలెననే నిర్ణయంలేదు. అటుల ఎల్లపుడు చూచుటకూ వలను పడదు. నాలుకక్రింద, చంకలో, మలాశయంలో ఎక్కడైన పెట్టిచూడొచ్చు. ఇలా చూడటంలో కొంచెం భేదముంటుంది. నాలుకక్రింద చూచిన దానికంటె అర్ధడిగ్రి తక్కువగా వుంటుంది గజ్జలో చంకలో ఉష్ణము. మలాశయంలో వేడిమి పేర్కొనినదానికన్న అర్ధడిగ్రి హెచ్చుగా వుంటు.

అసలు థెర్మామీటరు పెట్టుటకు ముందు పాదరసము 96 దగ్గరవున్నదో లేదో చూడవలె. లేకపోతే విదలించాలి. శీతోష్ణస్థితిని కొలిచిన తర్వాత 96-కు విదిలించి తుడిచి భద్రపరుపవలెను. థెర్మామీటరు రోగులకు అందులో ముఖ్యంగా పిల్లలకు చేతికి యివ్వకూడదు. థెర్మామీటరు నుపయోగించునప్పుడు రోగిని మాటలాడనియ్యరాదు. ఇట్లు పరిశీలించినపుడు గొట్టములోని పాదరసము ఎన్ని డిగ్రీల వరకు పెరుగునో అన్ని డిగ్రీల వేడిమి శరీరములో ఉన్నదని తెలిసికొనాలి. ఉష్ణము అధికముగా వున్నా, ఉండవలసిన ఉష్ణము లేక చాల తక్కువగావున్నా, త్వరితగతిని హెచ్చు తక్కువలు కలిగినా వెంటనే వైద్యునికి కబురుచేయాలి

నాలుకక్రింద థెర్మామీటరు వుంచి చూచేటప్పుడు పెదవులు మూసివుంచవలెను. పెదవులు ఎండివుండిన వాటిని తడుపవలెను. పిల్లల్లో, సన్నిపాతంలో, మూర్ఛలో, అప్పుడే శీతోష్ణాహారములు తీసుకొన్నవారిలో యీ నాలుకక్రింద ఉష్ణము చూడటం ఏం ప్రయోజనంలేదు.

పిల్లలకు ఉష్ణము చంకల్లో గజ్జల్లో సులభంగా చూడవచ్చు. థెర్మామీటరును ఉపయోగించుటకు ముందు చక్కగా చెమట తుడిచిపెట్టి రొమ్ముమీదికిగాని పొట్టమీదికిగాని వంచవలయును చేతిని తొడను థెర్మామీటరు జారకుండ. మలాశయంలో చూడటం శ్రేష్ఠం కాని అయితే ఇది అంత అనువుకాదు

ఈమాత్రం గమనిస్తే పక్కింటి అబ్బాయినిగాని పరులనుగాని దేబరించనక్కరలేదు యీ ఉష్ణం చూడటానికని. ఏమి బ్రహ్మవిద్య కాదు ఇంతకూ.

మనోరమ

ద్వితీయ ప్రసంగము *

'రాజకుమారి'

చ. పరమవివేక సౌరభవిభాసిత సద్గుణపుంజ
వారిజో। త్కరరుచిరంబులై సకలగమ్య
సుతీర్థములై మహామనో। హర సుచరిత్ర
పావనపయః పరిపూర్ణములైన సత్సభాం।
తర సరసీవనంబుల ముదంబొనరం గొని
యాడి వేడుకన్.

—నన్నపార్యుఁడు.

మే మయిదుగుర మొక సంఘముగా నేర్పడిన ఆ ప్రథమదివసమునందే మా యుత్సాహమును కార్యరూపమునకు గొనిరావలయునను ముఖ్యోద్దేశముతో మా సభాభవనమున సమావేశమయితిమి.

ఆహా! ప్రముఖు లన్నియెడలను సభావేదికలపై సాంఘిక రాజకీయ వాఙ్మయ రంగములలో సింహఘోషమున నుపన్యసించుచు తమతమ వివేకసౌరభముల నెల్లదిక్కులకును బ్రసరింపజేయుచుండగ అబలాలోకమున నయిదుగుర మొకచోటచేరి ఆంధ్రమహిళావళికెల్ల మోదావహముగ మహదాశయములనుగూర్చి ప్రసంగింప సమకట్టిన మా యుద్యమముపట్ల స్త్రీజనహితైషులగు నుత్తమస్వాంతుల యాశీర్వాదములు మాకుఁ జేరకుండనుండవు గద! మేమును "సంఘం శరణం గచ్ఛామి" యను మహాపవిత్రమగు బౌద్ధధర్మ సాంప్రదాయము ననుసరించి అప్రమేయ గుణపూజ్యమైన సత్సభావళులకు నమస్కారము చేసి కర్తవ్య నిర్ణయమొనర్ప నిశ్చయించితిమి. అపుడు కళావతి మహాభారతసంహితరచనాసందర్భమున ప్రథమాచార్యుఁడగు నన్నయభట్టారకుఁడు గూడ నేతద్విధమగు సభావందనము చేసినాఁడని మాకు జ్ఞప్తికి తెచ్చినది. అందువలన నన్నపార్యుని సభాస్తోత్రమును నూతనోద్యమ సంభరితోత్సాహులగు వారికి స్మృతిపథముననుండుటకై దాని నీ ప్రసంగమున దొలుదొల్త నుదహరించితిని.

మాలో బుద్ధిబలమున విద్యాబలమున ప్రథమగణ్యయగు ప్రియంవదయే ముందు మా సమాజవిషయికమగు కార్యప్రణాళికను నిర్దేశింపవలయునని మే మేకగ్రీవముగా గోరుకొంటిమి. ఒక్క ప్రథమోపన్యాసమే కాదు, అన్ని సమావేశముల నామెయే మా సభారంగమున సూత్రధారిణియైయుండి మా యందఱిచేతను ఉత్తమమైన కథాకలాపములను నిర్వర్తింప జేయవలయునని నేనంటిని.

ప్రియంవద యిట్లు పలికెను:

సఖీమణులారా! సమస్త సత్ప్రయత్నములలోను జయమిచ్చునది యుత్సాహము. మన యుత్సాహపరిణామమునుబట్టియే మన కార్యకలాపముల సఫలతయు మనకు లభించుచుండును. ఆరంభమున మన యందుండు కార్యోత్సాహము కాలక్రమమున క్షీణించినయెడల అందులకు మనమే యుత్తరవాదుల మగుదుమని మీరు సదా జ్ఞప్తియందుంచుకొనవలయును. జగత్తునవలెనే మనుజయత్నములనుకూడ

* మనోరమాసంఘ నిర్మాణవిషయికమగు ప్రథమ ప్రసంగము క్రిందటి దసరా సంచికలో ప్రకటింపబడుట పాఠకులు గమనించియేయుందురు.

సర్గస్థితిలయములననవి మూడును నైసర్గికములు. పరికించినచో నుత్తమోత్తమములగు నెట్టి యుద్యమములకును నివి క్రమముగ సంఘటిల్లుచునేయున్నవని మీరు తెలిసికొందురు

ఆహా! ఇంత కాలమునకు గదా స్త్రీలకభివృద్ధిమార్గము లేర్పడినవి! శతశతాబ్దములనుండి క్రమ్మి ఘనీభవించి స్త్రీలోకము నావరించియున్న అజ్ఞానాంధకారము ఇంతకాలమునకు గదా విద్యాకిరణ ప్రసారమున నశింపజేయబడుచున్నది! ఇంత కాలమునకు గదా సర్వజగత్సౌభాగ్య సంపాదనమున స్త్రీలు బద్ధకంకణలై ముందంజవేయుట జరుగుచున్నది! నారీసంఘమునకు అసూయాపరుఁడు, స్వార్థలోలుఁడునగు పురుషుఁ డెంతకాలమునుండియో ద్రోహపరంపరల నొనర్చుచువచ్చినాడు. స్త్రీ శ్రేయస్సహనాస్వభావదుర్భరులై యాడువాండ్రెల్లపుడు తమ వంటయింటి పడుకటింటి బానిసలుగ జూచుకొనుచు పురుషు లెల్లపుడును తాము, తమ విద్య, తమ సుఖము, తమ శ్రేయస్సే కాని తమ జీవితవ్యాపారములలో సమభాగినులగు తమ ధర్మపత్నులను ముందునకు వచ్చుట కొప్పుకొనక పోయిరి. ఆజన్మాంతమును పేడనీళ్లతో నిల్లలికికొనుచు, పొయ్యియొద్దఁ గట్టెలనడుమ కష్టపడుచు, పిల్లలను కనుటయే పరమవిద్యగ, ఆభరణధారణమే పరమప్రయోజనముగ స్త్రీలుండవలసివచ్చినది జగజ్జీవనకారణమైన స్త్రీ పురుష సంబంధము లిట్లు విపరీతమగుటవలన మానవజాతి, మనుజజన్మ మెత్తిన ప్రయోజనమునే మఱచినదా యనునట్లు ప్రవర్తించుచు వచ్చినది. భిన్న విద్యుద్ధర్మయుక్తములగు పదార్థము లాకర్షింపబడినట్లు భిన్నభిన్న తత్త్వయుక్తులగు పురుషులును స్త్రీలును పరస్పరాకర్షితులగుట ప్రకృతిధర్మము. పురుషతత్త్వము స్త్రీతత్త్వమును చూచుటకు పరస్పర విరుద్ధముగనున్నను రెండును ఒండొంటికై నాధారపడియున్నవి. ఒకటి నిష్ఠురము, రెండవది కోమలము. ఒకటి చపలము, రెండవది స్థిరము. ఒకటి హేతుయుక్తము, రెండవది భావప్లుతము. ఒకటి బలవత్తరము, రెండవది దుర్బలము. ఇట్లే స్త్రీపురుష తత్వములకు నైసర్గిక వైరుధ్యము కొంతయున్నను అవి సహజముగ పరస్పరాకర్షితములై ప్రమోదభాజనములైయున్నవి.

ఎల్లకాలములయందును స్త్రీల నెవ్వ రెంతయణచియుంచుచు వచ్చినను స్త్రీ సంఘాభ్యుదయాభిలాషులగు మనుజోత్తములు నాగరికప్రపంచమునందన్ని దేశములలోను మన యున్నతికై యుద్యమించుచునేయున్నారు.

సర్వతోముఖమగు నిప్పటి మన భాగ్య సౌభాగ్య వైభవ ప్రాభవముల కివియే మూలమని మీరు గ్రహింపవలెను. అసూయాపరులు స్వార్థలోలురు నగు పురుషులు మన సంఘోన్నతి కెట్లు ప్రతిబంధకారులైరో అట్లే స్త్రీ సంఘోన్నత్యాభిలాషులగు పురుషులే మనకు మార్గదర్శకులై మనయెడల సమభావమును జూపుచు జగత్కల్యాణమునకు దోడ్పడుచు వచ్చిరి.

అందువలననే స్త్రీసంఘమున నే డింత సంచలనము–ఇంత శక్తి–ఇంత జీవనము–ఇంత సంక్షోభము–ఇంత ధాటి–సర్వదేశముల, సర్వతోముఖముగ వ్యాపించుచున్నవి. స్వభారతీయ స్త్రీ జాతులయందును ఉత్తమ పరివర్తనావకాశము లేర్పడినవి. నేడు భారతీయ స్త్రీలు జగజ్జేగీయమానమగు ప్రతిభావిశేషమును ప్రదర్శింప నేర్పరులయి చికాగో నగరమునుండి షాంఘై నగరమువఱకు భూగోళమున జరుపఁబడుచున్న సర్వప్రపంచ సమావేశములకు సహితము గరువతనమున బోయి వచ్చుచున్నారు. సమస్త కార్యభారవహన క్రియాచాకచక్యమునందు, సర్వమార్గదర్శక వ్యవహారనిర్వాహక ప్రతిభాసంపన్నతయందు స్త్రీలు పురుషుల కెంతమాత్రమును తీసిపోవరని సింహఘోషమున ప్రకటింప గలుగుచున్నారు ఈ మహామాయాజగన్నాటకమున మన మెన్ని సాధించినను ఎన్ని వేషముల విజయప్రదముగ వేసికొన్నను ఎన్ని దిక్కుల విజయధ్వజముల

జేయగల్గినను మాటలో, జూపులో, రూపులో, నడకలో, దలపులో, చర్యలో, నాడువాం(డెప్పుడును నాడువారేయగుదురు కాని మగవారెప్పటికిని కాజాలరని ముఖ్యముగ గమనింపవలసియున్నది. స్త్రీలయం దెంత ప్రతిభావిశేషమున్నను, ఎంత విద్యాధిక్యమున్నను, సమస్త కార్యజాతములయందును తమకే యున్నతస్థానము లుండవలెనని అనర్థప్రదమైన నిష్ఫలాందోళనముల జేయరాదు. స్త్రీ విషయికమగు నెల్లయుద్యమములును ప్రశంసావహములే యని మీ రెప్పుడును భ్రమింపరాదు. ఇప్పుడు పాశ్చాత్యదేశములలో అన్ని జంతువుల వలెనే మనుజులుగూడ దిగంబరులయి సంచరింపవలెనను సిద్ధాంతములు (Nudist doctrines) కొన్ని యాచరణములోనికి దెచ్చుటకు బ్రయత్నములు జరుగుచున్నవి. కావున మన మెంత నాగరికశిఖామణుల మనిపించుకొన దలంపు గొన్నను సాంఘిక వృత్తమునకు వేరుపురుగులని చెప్పదగిన ఇట్టి పాశ్చాత్యసిద్ధాంతములు మనలం బీడింపకుండ చూచుకొనవలెను. కావున స్త్రీ సంఘోద్యమములన్నియు ప్రశంసావహములే యని మీరు తలపరాదు. నేటి స్త్రీసంఘోద్యమారామసీమలలో గూడ గోరంటలు, కుక్కగొడుగులు, గులాబులు, గుల్‌షబ్బులు, ఇట్లే వివిధ ప్రకృతు లెన్నియైన నుత్పన్నములగుచున్నవి. ఒకప్పుడు ముండ్లచెట్లును మొండిచేతులును పుట్టునపుడు మహారిష్టదాయకములగు ఉమ్మెత్త, విషముష్టి మున్నగు దుష్టపాదపములును ఆయా క్షేత్రముల నాయా బీజపరిణామమున నుద్భవించుచునేయుండును కదా! ప్రకృతియం దెల్లప్పుడును మంచివే పుట్టవలెనను శాసన మెచ్చటను లేకపోవుట చేత నిట్లు పుట్టినవన్నియు భూమికి భారమైయున్నవనియే తలంపవచ్చును. నిరంతర పరిభ్రమణశీలమగు కాలచక్రమున సారరహితములైన అనర్థకోద్యమములు చెల్లాచెదరుగ జేయబడుటయే గాక క్రమముగ నంతర్హితమైపోగలవు. క్షుద్రోద్యమమారకమగు నిట్టి సంఘటనము ప్రకృతి ధర్మమనియే మనము తలంపవచ్చును.

మాయముత్తెమును జూచి మంచి ముత్తెమని భ్రమించినట్లు, ముచ్చెబంగారమును జూచి మేలిమి బంగారమని భ్రాంతిపడినట్లు, అసత్యమునునమ్మి సత్యమని సంతసించినట్లు, అనర్థకోద్యమముల నొకప్పుడు కొందఱు మెచ్చుకొని పొంగిపోవుటయు జరుగుచున్నది. మనుజుల రుచిభేదమునుబట్టి వారి యామోదమును ప్రసరించుచుండును. ఒకప్పుడు గూటిలోనున్న కలకండమునుబట్టు కండచీమలకంటె కుళ్ళుగుంటలోనుండు కుంకుడుకాయలకే ఎఱ్ఱపురుగు లెక్కువగ బట్టవచ్చును. కావున ఆధునికడిమోక్రెటిక్ (సర్వజనసమ్మతమైన) పద్ధతుల ననుసరించి సంఖ్యాబాహుళ్యమున గణనీయమైనంతమాత్రమున నెట్టి యుద్యమములును ప్రశంసావహములేయనిమీరు భ్రమించకూడదు. దేనియందైన స్వతస్సిద్ధమైన జవమును, జీవమును, ఘనతయు (Nobility) నుండవలెనని మీరు గ్రహించవలెను.

భారతదేశము నేడు సర్వతోముఖమగు పరివర్తనముల కాలవాలమైయున్నదని మీ రెఱుంగుదురు. ఇట్టి సందిగ్ధసమయమున పాశ్చాత్యవ్యామోహము లొకవంకను సనాతన సాంప్రదాయము లొకవంకను మనల చలింపజేయుచున్నవి. శతశతాబ్దములనుండి దాస్యశృంఖలానిబద్ధమైయున్న ఆర్యజాతి స్వేచ్ఛాసంపాదనమునకై తహతహలాడుచున్నది. కొన్ని వందల యేండ్లనుండి మనదేశమును బట్టికొని పీల్చి పిప్పిచేయుచున్న పారతంత్ర్యభూతములను వదలించుకొనుటలో మన మన్నివిధముల పురుషులకుం దోడ్పడవలెను. బిడ్డల మహావ్యాధులచే, దారిద్ర్యముచే, వైషమ్యముచే ఈకంటినీరు బంగాళాఖాతముగ—ఆ కంటినీరు అరేబియా సముద్రముగ విలపించుచున్న భారతమాతను మనము ధీరస్వాంతనుజేసి సమాశ్వాసింపజేసినయెడల నదియే మన జన్మములకు గృతార్థత్వమని మనము తలంపవచ్చును. ఇక ముందుంజేయబోవు ప్రసంగములం దెల్లయెడల విస్మరింపకుండ మన మెల్లపుడు దృష్టిపథమున నుంచుకొనవలసిన ముఖ్యాంశముల గొన్నిటిని సూత్రప్రాయముగ జెప్పితిని.

మన సంఘమున కొంతకాలము దనుక నవలంబింపఁదగిన కార్యప్రణాళికనుగూర్చి మనమిప్పుడు చర్చింపవలసియున్నది. స్పెక్టేటర్ క్లబ్, సాక్షిసంఘముల పరమోద్దేశములనే స్త్రీజాతిపట్ల నవలంబింప గోరి మనమిప్పుడు సంఘముగా నేర్పడితిమి. ఆంగ్లభాషకును ఆంధ్రభాషకును వన్నెదెచ్చిన సంఘరాజముల వైఖరిని మనమొక సంఘముగా నేర్పడియు అట్టి సేవనే మహిళాలోకమునకు మనమెంతవఱకుఁ జేయనోపుదుమో చర్చింపవలసియున్నది. నూతనోద్యమ మెవ్వరైన దలపెట్టినయెడల నం దేవిధముగ తప్పుబట్టవచ్చునాయని జనులు సహస్రనేత్రములతో ప్రతీక్షించుచుందురు. కావున మన మేయుత్తమ సంఘముల నాదర్శముగ బరిగ్రహించి సంఘముగా నేర్పడితిమో వాని ఘనతకుకూడ మనవలన కీడుపాటు బొరయకుండఁ జూడవలసిన బాధ్యత మనయందున్నదని మీరు సర్వదా జ్ఞప్తియం దుంచుకొనవలెను.

రెండువందలయేండ్లకు పూర్వ మాంగ్లదేశమున స్పెక్టేటర్ సంఘ ముదయించినప్పుడు యూరప్ ఖండమున బలుదేశములలో నట్టిసంఘము లేర్పడి తమ తమ దేశ వాఙ్మయములకు వన్నెయువాసియు నొడగూర్చినవి. ఆ యాద్యమాంగ్లసంఘమును బట్టియే ఆధునికాంధ్రకవిబ్రహ్మయని చెప్పదగిన పానుగంటి లక్ష్మీనరసింహారావుగారి సృష్టినైపుణ్యమున "సాక్షి" సంఘ మాంధ్రభూమియం దుదయించినది. ఈ సమావేశప్రారంభమున కళానతి మనకు వాగనుశాసనుని స్మరణకు దెచ్చినది. ప్రబంధనిర్మాణమున నెల్లప్పుడును కృత్యాద్యవస్థలచే నొప్పుచుండు కవులకు పూర్వకవి సాంప్రదాయములబట్టి తప్పనిసరిగా నన్నయభట్టు జ్ఞాపమునకువచ్చుట సహజమేయైనను మన సంఘప్రబంధమున నన్నయభట్టారకునికంటె రసవద్రచనా విశారదులగు నరసింహారావు పంతులుగారే మనకెక్కువ వందనార్హులని చెప్పగలను.

మన సంఘమునకేయు ప్రసంగములు రెండువందలయేండ్లక్రిత మాంగ్లదేశమున బుట్టిన స్పెక్టేటర్ సంఘవైఖరినుండుట యుక్తమో లేక ఇటీవల మనయాంధ్రభూమిని బుట్టిన సాక్షిసంఘప్రసంగములధోరణినుండవలెనో మనమిప్పుడు నిర్ణయము చేయవలసియున్నది. ఇది మనయందఱి యిష్టమునుబట్టి నిశ్చయింపబడవలసినదగుటచేత నాయుపన్యాస మింతటితో ముగించుచు మీ యభిప్రాయముల వెల్లడింప గోరుచున్నాను.

అంతట లీలావతి యిట్లు పలికెను.

ప్రియంవదవలె నేనంత స్పీకర్ (వక్త*)ను గాకపోయినను నాబుద్ధికిఁదోఁచిన ముఖ్యమగు నొకటి రెండు పాయింట్లు (సంగతుల)ను చెప్పెదను.

ఫస్ట్లీ (Firstly) నాగరిక ప్రపంచమున వాయువేగ, మనోవేగములతో అభివృద్ధులు అనగా డెవలప్‌మెంట్స్ (Developments) నంబర్ లెస్ గా (సంఖ్యాతీతములుగ) కనిపెట్టబడుచున్నవి. ప్రపంచమంతటా స్పీడ్, రెపిడిటీ, హరీ (వేగము, సత్వరత, తొందర) సర్వవ్యవహారములలోను గోచరమగుచున్నవి. ఒక్క ఫిమేల్ వేర్ (స్త్రీల యుడుపుల) లోనే చెప్పనలవిగానిమార్పు లగపడుచున్నవి. ఎవ్వరో రావణాసురుని కాలపు పద్ధతుల నవలంబించు చదువురాని అడవిమనుష్యులకు దప్ప—ఐ మీన్ ది వైల్డ్ మెన్ ఆఫ్ ది దండకాఫారెస్ట్ (దండకారణ్యము ఆంధ్రదేశములో భాగమని ప్రూవ్ అయినది) కనుక ఇట్లు చెప్పుచున్నాను.—ఇపుడు చెప్పుచున్న సంగతి యేమనగా సివిలైజ్ అయియున్న అనగా నాగరికతను పొందియున్న వెస్టర్న్ నేషన్సులో (పాశ్చాత్యజాతులలో) ఎప్పుడేయే ఛేంజెస్ అనగా మార్పులు కలుగుచుండునో కనిపెట్టి అవి మన ప్రాక్టికల్ లైఫ్ లో (జీవితచర్యలలో) అనుస

* లీలావతి తన సహజధోరణిని ఆంగ్లపదభూయిష్ఠముగ మాట్లాడినది. ఆమె ప్రయోగించుచు వచ్చిన యాంగ్లపదముల యర్థమును నాచేతనైనంతవఱకు ఈవిధముగ దెలుపుచుందును.

—మనోరమ.

రించిననే మనచదువునకు, బుద్ధికి సరియైన శోభ కలుగునని మనము గ్రహింపవలెను. ప్రాతపద్ధతుల నవలంబించుట—అనగా ఓల్డు ఫ్యాషన్సు—పట్టిబుద్ధి హీనులపని, సింపిల్ ఫూలిష్‌నెస్ (Simple foolishness)

సెకండ్లీ (Secondly), స్పెక్టేటర్ క్లబ్ అనునది రెండువందల యేండ్లక్రిందట ఇంగ్లండ్ దేశములో పుట్టి అప్పుడే నశించిపోయినది. ఇపుడు మన మా పద్ధతి ననుసరించి మన సొసైటీని వర్కు చేసిన (జరిపించిన) యెడల అది మనల నందఱిని ఫూల్స్ పేరడైజ్ (Fool's Paradise)నకు తీసుకొనిపోయి విడిచిపెట్టును. అనగా మనము నవ్వులపాలయిపోదుమన్న మాట—ఏ లాఫింగ్‌స్టాక్ (a laughing stock). ఎందుచేతననగా ఇప్పటి కింగ్ జార్జి ది ఫిప్తు రాజ్యమునకు వచ్చువఱకుకూడ ఇంగ్లండ్ దేశములోని స్త్రీలందఱును దీర్ఘమైన గౌనులను ధరించుచు వచ్చిరి. ఇప్పటి ఫ్యాషను లట్లులేవు గద! ఇపుడు చికాకులేకుండ కాలుచేతు లెంత కానవచ్చుచు దుస్తులను ధరించిన నంత బ్యూటియని (అందమని) కనిపెట్టబడుచున్నది. హైజినిక్ ప్రిన్సిపిల్స్ అనగా ఆరోగ్యసూత్రములనుబట్టికూడ ఇప్పటి వెస్టర్న్ (పాశ్చాత్య) ఫ్యాషనులు ప్రాక్టికల్‌గ నుత్తమమని చెప్పవచ్చును.

థర్డ్లీ (Thirdly), సాక్షీ సంఘమువలె మన సంఘ ముండవలెననుట రెండవ ఫూలిష్‌నెస్ (బుద్ధితక్కువ) ఈ సొసైటీలోని మెంబర్లము మన మెప్పుడును సాక్షిసంఘసభ్యులతో పోలికలు తెచ్చి పెట్టుకొనగూడదు. దేర్ ఈజ్ నాట్ ఎ సింగిల్ ఫేక్ట్ ఆఫ్ రిజంబ్లెన్స్ బిట్వీన్ అస్ ఎండ్ ది మెంబర్సు ఆఫ్ ది సాక్షి సొసైటీ (There is not a single fact of resemblance between us and the members of the Sakshi Society) మనోరమ మనలగూర్చి పత్రికలకు బంపు రిపోర్ట్లు (లేఖల)లోనిది సాక్షీ సంఘమునకుఁ బ్రతిగా ఎస్టాబ్లిష్ కాఁబడినట్లు అనగా స్థాపించఁబడినట్లు వ్రాయవచ్చును కాని అట్టి సంఘమే మన సంఘ మనుకొనుటకంటె స్టుపిడిటీ వేఱొకటిలేదు. ఎవ్విరి వన్ ఆఫ్ ది సాక్షీ సొసైటీ ఈజ్ ఎ బ్రూట్, ఎ స్టుపిడ్, ఆర్ ఎ బోర్. (Every one of the Sakshi Society is a brute, a stupid or a bore) "స్పెక్టేటర్ క్లబ్" అను నాంగ్ల శార్దూలమును జూచి వాతలు వేసికొనిన తెలుగునక్కల మని యనిపించుకొనినను కొంత ప్రాపర్‌గ (సరిగ), ప్రతిష్ఠాకరముగ నుండవచ్చును గాని ఛీఛీ సాక్షి సంఘమునకు ఇమిటేటరులమని యనిపించుకొనుటకంటే సిగ్గులచేటింకొకటిలేదు. వుయ్ షుడ్ బి రీయల్లీ ఎషేమ్డ్ ఆఫ్ అవర్‌సెల్వ్స్ టు ప్రొక్లెయిమ్ ఏజ్ సచ్ టు ది వర్ల్డు ఎట్ లార్జి అని పొంగి పొరలి వచ్చుచున్న ఆంగ్లపదప్రవాహమును మాపై బ్రసరింపఁజేసి లీలావతి కూర్చుండెను. అంతట కామేశ్వరమ్మ కూడ తన యభిప్రాయమును తెలుపవలెనని నే నంటిని. ఆమె యిట్లు పలికెను.

అమ్మలారా! నే నంత తెలిసినదానను, అంత చదువుకొన్నదానను, అంత జ్ఞానవంతురాలను కాను. ఆ యింగ్లీషుసంఘము లెట్టివో ఈ తెనుగుసంఘము లెట్టివో నే నంతగ పరించి తెలిసికొనియుండలేదు. నాకు తెలిసిన సంగతులను గూర్చియే సరిగ జెప్పజాలనిదానను, తెలియని సంగతులనుగూర్చి యెట్లు చెప్పగలను? పుట్టంపుఁడు వర్ణవ్యత్యాసబోధన మొనర్పజాలఁడు గద!

ఎప్పుడో వేదము లెత్తుకొనిపోయిన సోమకాసురుని నాటి ప్రాచీన పద్ధతుల నవలంబించు మే మొక యడవిజాతి మనుష్యులమని మీరు తలంపవచ్చును. తలంచుటయే కాదు—కంఠోక్తిగ నిప్పుడు లీలావతి యట్లే సెలవిచ్చినది. అయిన గానిండు. ఆంగ్లభాష యను నంధకారమున మా కన్నులను గప్పి ప్రత్యక్షముగనే మీరు మమ్ము తిట్టినను తిట్టవచ్చును.

లీలావతి—ఐ నెవర్ మెంట్ టు అఫెండ్ యు. నిన్నుద్దేశించి నేను తిట్టలేదు. ఎప్పుడును నట్లు చేయుటలేదు

కామే—లేనియెడల సంతోషమే. దివాంధము తన నేత్రపాటవశూన్యతను నిందించుకొనవలెను గాని సూర్యతేజమును నిందింపవచ్చునా? ఆంగ్లభాషా పరిచయము లేనివారు విద్యాగంధశూన్యులనియు పరమమూర్ఖులనియు పంక్తిబాహ్యులనియు మీవంటి దొరసానుల యూహ కావచ్చును. కాని మీ యింగ్లీషుచదువు లెంతవఱకు వచ్చినవో మీరే యోచించుకొనుడు. ఇప్పటి చదువులన్నియు నగ్నసిద్ధాంతములలోనికి దిగుమన్నవని ప్రియంవదయే చెప్పినది. ఎప్పటికప్పుడు మారిపోవుచున్న ఫేషను లవలంబించవలయుననియు లేనియెడల నాగరికతాశూన్యుల మనిపించుకొనవలసిన ఆపద మనల బట్టుకొనుననియు లీలావతి ఒక అరనిమేషము క్రిందటనే చెప్పినది. ఇక మీ నాగరికతా సంపన్నతకు ఏదియవధియో నాకు బోధపడకుండనున్నది. ప్రియంవద చెప్పినట్లు ఆడుది ఎన్ని పోకడలు బోయినను మగవాడు కాగలడా? ఆడువేషములు వేయు పురుషులైన నటులు సంఘమున పతితులనియు అట్టి భ్రష్టాత్ములు పంక్తిబాహ్యులనియు శాస్త్రములు చెప్పుచున్నవి. కేవల వినోదార్థము నాటకములలో వేషములువేయు మగవాని కర్మమే యిట్లు కాలిపోవుచుండగ ప్రత్యక్షముగ ఫేషనుల నిమిత్తమై మన కండ్లయెదుట దిరుగుచుండు కులస్త్రీలట్టి పద్ధతుల నవలంబించి మగవాండ్ర మనిపించుకొన ముచ్చటపడుట యెందులకో నాకు తెలియకుండనున్నది. మగవాండ్రుకూడ సిగ్గుపడి తలలు వంచుకొనునట్లు మీరిప్పు డింత బాహాటముగ గుఱ్ఱముల నెక్కి, గాడిదల నెక్కి, సైకిళ్ల నెక్కి తిరుగుచున్నారు గదా! మీ స్వేచ్ఛావిహారముల కెప్పటికైన నంతముండునా? కుక్కలను గాడిదలను ఎక్కి విఱ్ఱవీగినంతమాత్రమున సర్వజగదజయ్యవిక్రముల మైతిమని, దిగ్విజయము చేకూరినదని సంతసింపవచ్చునా? "నస్త్రీ స్వాతంత్ర్యమర్హతి" అను శాస్త్రవాక్యముపై మీరింత పగబట్టి మీరిన్ని విధముల గంతులు వేయవచ్చునా? భాగ్య సౌభాగ్యవర్ధనమైన సదాచారములను తృణప్రాయముగ బరిత్యటించుచున్నారు. అంతమాత్రముననైన మీకు మనస్సంతుష్టియగుచున్నదా! నేటి ఫ్యాషను రేపటికి ప్రాతగిలిపోవుచున్నదని కదా లీలావతి యనుచున్నది. ఎప్పటికప్పుడే మీ వైఖరులు మీకే రోత బుట్టించుచున్నపుడు—అట్లు రోత బుట్టించుటయే మీ ఫ్యాషనుల తత్త్వమైనపుడు యిప్పటి మీ పద్ధతులపై జూపు మమకారమైనను వారి సదాచారములపై నెందులకు జూపలేరు? "స్వధర్మే నిధనం శ్రేయః పరధర్మో భయావహః" అను పరమసూత్రమును విస్మరించుటచేతనే కదా భరతజాతి కిన్నిపాట్లు వచ్చినవి!

పరపద్ధతుల నవలంబించి స్వకీయపద్ధతుల దలంపకుండుట ఊరివారికి విందుచేసి తల్లిని పస్తుబెట్టుట వంటిది కాదా? మే మాంగ్లపద్ధతులవలననే సర్వాధికులమయ్యెదమనుట దేవతార్చన మింగ్లీషునజేసి పవిత్రులమయ్యెదమనుట వంటిది కాదా?

ఐదువతన మనగ నేమో దానిని కులస్త్రీలేల పాటింపవలెనో మీరే లవలేశమును తెలిసికొనకుండ మన యుత్తమాచారముల నపహ్యాంచుకొనుచున్నారు. వసుపు, కుంకుమ, గాజులు, మంగళసూత్రము, మట్టెలు, కలది కదా ఐదువ!—

లీలావతి—పేడ?—వాట్ ఎబౌట్ కౌడంగ్?

కామే — అమ్మా నీ వైదువ వగుటకు దానిని బూసికొన నక్కఱలేదు. దానిని తాకకుండగనే నీ వీవైదువస్తువులను నుపయోగించిన యెడల హైందవాంగన వనిపించుకొందువు. దొరసానివాయెదు! నీ వట్లేల చేయుదువు. ఇంగ్లీషువారి వస్త్రధారణములోని ఆరోగ్యతత్త్వమును గూర్చి యుపన్యసింపగలవు కదా! నీ నోట వచ్చిన గోమయమందలి ఆరోగ్యగుణముల నెందులకు గ్రహింపంజాలవు? ఉగ్గుపాలతో ఆంగ్లభాషను పఠించుచు, ఆంగ్లవైఖరుల నవలంబింప నేర్చుకొనుచున్న మీ వలన పారతంత్ర్యవ్యాప్తియే కాని మోక్ష మెప్పటికైన చేకూర గలదా? ఉద్యోగాభిలాషిణులకు, జీవయాత్రా వ్యాపారములలో ప్రయోజకురాండ్ర

మనిపించుకొనువారికి, ఇంకను రాజకీయ వ్యవహార పరాయణురాండ్ర మనిపించుకొన నిచ్ఛగించు స్త్రీలకు ఆంగ్లవిద్యావశ్యకత యుండవచ్చునుగాని తదితరుల కట్టి యవసర మేమి యున్నది? మీ రింగ్లీషు విద్యలను గౌరవింప వచ్చునుకాని మన సదాచారములను బుద్ధిపూర్వకముగ నెందులకు మంట బెట్టవలెను?

స్త్రీత్వమును చెరగొట్టుకొని మగతన మవలంబించుకొన బ్రయాసపడుచున్న మిమ్ములను గన్న దేశమాతకు నవ్వే కలుగునో, కోపమే వచ్చునో, రోతయే పుట్టునో, యేడుపే వచ్చునో, కవులు గాదు గదా కమలాసనుఁడైన వర్ణింపఁగలఁడా? ఆంగ్లవిద్యా ప్రభావముననే గదా విధాతృ సృష్టిచేతనే యేర్పడిన వర్ణలింగ విభేదము ల దృఢీకరింపఁబడి ఆ బ్రాహ్మణ చండాలమును ఒక్క మాల కూటిగా కలసిపోవలె నను సిద్ధాంతము లీ దేశమున బొమ్మజెముడువలె వ్యాపించి పోవుచున్నవి! ఇన్నాళ్లకు గదా సంసారిణులు కూడ ఫ్యాషనుల యింద్రజాలమున జారిణులకు గూడ సిగ్గువచ్చు వేషముల నవతరించుచున్నారు! ఇట్టి సంకర స్వరూపముల జూచి నే నేమి తలంపగలను? పూర్వయుగములలో శిఖండి ఒక్కఁడెయే యుండగా నేడు మగవాఁడు కాకుండ నాఁడుది కాకుండ ఏదో మధ్య మార్గమున బుట్టినదా యను సందేహమునకు దావలములైన పురుష సువాసినీ స్వరూపము లూహూర గాన వచ్చుచున్నవే! తాను మగవాఁడను కాఁగల ననుకొని మగవాని పోడుముల దెచ్చిపెట్టుకొన బ్రయాసపడెకు ఆడుదానికి మగవాని బింకములు పట్టుపడక పోవుట యటుండగ సహజమగు నాడుపొంకములు నేల గలిసితీరు ననుట నిశ్చయము. ఇట్టి యుభయభ్రష్టత్వపు పాడురూపములు లోకసమ్మోహనదక్షముగ నున్నవనియే తలంచుచుంటిరా? ఇట్టి సంకరవేషములవలన స్త్రీజన సామాన్యమైన లజ్జా సాధ్వసములు మంటగలిసి పోవుచుండుట లేదా?

ఇకనైన స్వకీయసదాచారములు వదలుటలో, బరకీయదురాచారములను పైన వేసికొనుటలో ఆడువారివంటి శూరు లింకొకరు లేరని మీరు లోకమునకు బ్రకటింపకుండ నుండుడు. ఈ పురుష సువాసినీ స్వరూపముల నికి జాలించి ఆర్యసాంప్రదాయానుగుణ్యమైన స్త్రీవైఖరుల నవలంబించుటయే భాగ్యసౌభాగ్యవర్ధనమని మీరు తలంపవలెను. ఇక నీ సంఘవ్యవహారములను నిర్వర్తించుటలో విద్యావివేక సంపన్నులగు మీ రెట్లు నిశ్చయించినను నాకు సమ్మతమే. వీలగునంతవఱకు భారతీయధర్మములకు విరుద్ధముగ నుండని యెట్టి పద్ధతులైనను మన కనుకరణీయములని నేను తలంచుచున్నాను.

అంతట కళావతి యిట్లు పలికెను—

ముఖ్యముగ స్త్రీల కావశ్యకమై చర్చనీయమైన మహోదంతముల గూర్చియు, వృద్ధిమార్గముల గూర్చియు, నాశయముల గూర్చియు బ్రసంగించు నుద్దేశముతో మన మిప్పుడు సంఘము నేర్పడితిమి. ఆంగ్లమున గీర్తికెక్కియున్న సంఘమును బట్టి ఆంధ్రమున సాక్షిసంఘ మేర్పడినది. అయినను ఆ రెంటికిని పోలిక లేనేలేదు. అట్లే పర్యవసానమున మన సంఘమునకును వానికిని పోలిక యుండకపోవచ్చును. "ముఖేముఖే సరస్వతి" అని పెద్దలు చెప్పినట్లు ఎవరి యంతటివారు వారు. ప్రకృతి సిద్ధమైన రుచిభేదములను బట్టియే మన సంఘములలో బ్రత్యేకతయు, నవన్యాశ్రయమైన సహజ ప్రతిభయు గోచరింపఁ గలవు.

కావున మన సంఘోద్దేశములనే మన దృష్టి పథమున నుంచుకొని మన బుద్ధికి దోచినట్లు స్త్రీజన సంబంధమైన సందర్భములగూర్చి ప్రసంగింతము.

ఇంతవఱకు మాట్లాడిన మీ రందఱును మీమీ యభిరుచులను బట్టి యుక్తియుక్తమగు సత్ప్రసంగములఁ జేసి మీ యూహలను వెల్లడించిరి. మన ప్రసంగము లన్నియు స్త్రీజనాకర్షములుగ నుండవలయునని మీరు ముఖ్యముగ జ్ఞాపక ముంచుకొనవలెను. వ్యాసముల ధోరణినుండుట ఇట్టి సంఘోపన్యాసముల స్వభావము. ఎంత విద్యాధురీణురాండ్రైనను కథలమైనుండు ప్రీతి వ్యాసములయందు గాని

ఉపన్యాసములయందు గాని యుండదు. అంత మాత్ర మున మనము నిరుత్సాహులము గానక్కరలేదు. కొంతకాలము దనుక మన ప్రసంగములను కథా రూపమున వెల్లడి చేయుటకు మనకు చక్కని యవ కాశ మున్నదని నాకు స్ఫురించుచున్నది. సత్కథల కున్న యాకర్షణశక్తి నిరుపమానమైనది. ఉత్తమా శయముల బోధించుటకు వర్తమాన కాలమున కథలను బోలిన సాధనము ఇంకొకటి లేదు. అన్నివిధముల నిది నవలాయుగము.

ఉ "కేవల కల్పనా కథలు కృత్రిమ రత్నము లాద్య సత్కథల్
వావిరి బుట్టు రత్నము లవారితసత్కవి కల్పనా విశే
షావహ పూర్వవృత్తములు సానలదీరిన జాతిరత్నముల్
గావున నట్టి మిశ్ర కథగా నొనరింపుము నేర్పు దెంపునన్."

అట్టికథలకు మన ప్రసంగములలో నవకాశ ముండ దని మీరు తలంపవచ్చును. మన సంఘోద్దేశములకు విరోధము లేకుండ స్త్రీవిషయిక మగు నాదర్శముల జర్చించుచు మన మయిదుగురమును గూడి చెప్పగల యుత్తమ కథయొకటి యున్నది. 'టెన్నిసన్' అను నాంగ్ల మహాకవి ది ప్రిన్ సెస్ అనగా 'రాజకుమారి' యను పేర దీనిని రచియించి యున్నాడు. చాల కాలము క్రిందట టెన్నిసన్ చేత జెప్పబడిన 'రాజ కుమారి' యందు మన కంతగ ప్రయోజన ముండదని లీలావతి తలంపవచ్చును. కాని యాకవి భావి సంఘటనల నన్నిటిని దూరదృష్టిని గనిపెట్టెనా యని పాఠకులకు భ్రాంతి కలుగజేయున ట్లీ కథ యేడుగురి చేత జెప్పించినాడు. అనగ నొకడు కథజెప్పుట కారంభించి కథ కొంతవఱకు సాగనిచ్చి నడుమ నాపివేయును. రెండవవాడా కథను దీసికొని తన బుద్ధికి దోచినట్లు వృద్ధిచేసి మఱల నెచ్చటనో వదలి వేయును. మిగిలినవా రొకరితరువాత నొకరుగ నదేవిధముగ కథను పెంచి వినిపింతురు. ఇది యొక వినోదమైన కథాకలాపము. మనము కూడ టెన్నిసన్ పద్ధతి నవలంబించి టెన్నిసన్ వ్రాసియుంచిన కథనే దీసికొని భారతీయ సాంప్రదాయానుగుణ్యా ముగ కథను మార్చి మన యభిరుచులను బట్టి వర్ణించి చెప్పిన నది మనోహరముగ నుండకపోదని నా యభిప్రాయము. 'సత్కవికల్పనా విశేషావహ పూర్వ వృత్తములు సానలదీరిన జాతిరత్నము' లని రామ రాజభూషణుడు చెప్పుకొని యున్నాడు. అట్టి మిశ్రకథనే మన మయిదుగురమును తోలుత జెప్పు కొని మన ప్రసంగములయెడల నాంధ్రనారీలోక మున కభిరుచి పుట్టునట్లు చేయవచ్చును

ప్రియంవద—కళావతి చేసిన యాలోచనము ప్రశంసనీయముగ నున్నది. ఆమె యుద్దేశించినట్లు మన మీ కథను జెప్పగలిగిన యెడల కథాసందర్భ మున మన కనేక విషయములను దర్కించుట కవకాశ మున్నది. ప్రిన్ సెస్ వంటి యుత్తమగ్రంథ మింత వఱకు నాంధ్రమునకు బరివర్తింపకపోవుట ఆంధ్ర నారీలోకమునకు మిక్కిలి కొఱత. అట్టి కొఱతను మనలో గవయిత్రి యగు కళావతి తీర్ప నూహించు టయే గాక అట్టి సదుద్యమమున మన సహాయమును గూడ గోరుకొనుట నాకు మోదావహముగ నున్నది. పుట్టుకతోనే సర్వలక్షణ సంపన్నుడై బుట్టిన కళా పూర్ణునివలె కథ మన కాంగ్లగ్రంథమున నుండనే యున్నది. దానిని అంటిపండొలిచి చేతి కిచ్చినట్లు తెలుగువారి కందజేయుటయే కొఱత. కాని ప్రారంభ మున నీయుద్యమమును గనిపెట్టిన కళావతియే దీని నారంభించి చెప్పవలెను. తరువాత క్రమముగ మన మందఱమును జెప్పవచ్చును.

లీలావతి—వాట్ ఎబౌట్ కామేశ్వరమ్మా ?

ప్రియంవద—కళావతీ, నేను, నీవు, జెప్పిన యనంతరముగదా ఆమె కథను నడిపింపవలెను. నీవు మా యిరువురివలెం జెప్పగలిగిన యెడల ఆమె మన యందఱివలెను చెప్పగలదో లేదో నీవే జూతువు గాని—

లీలావతి—ఇట్ ఈజ్ ఎ లీప్ ఇన్ ది డార్క్—(అంధకారమున దుముకుటవంటిది)

ప్రియంవద—"సంశయాత్మా వినశ్యతి" అని పెద్దలు చెప్పుదురు. నీ కంత సందేహ మక్కఱలేదు. ఇంతకు తినబోవుమన్న కూరల చవు లడుగుట యెందులకు ?—నేడు చాల కాలాతీతమైనది. ఇంత టితో నీ సభను చాలింతము.

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః.

బాలవిజ్ఞానశాఖ

౧. ప్రాతపాటలు

శ్రీమతి కా॥ మైత్రేయిగారు

కలవారి కూతురూ గారాబుపట్టి
కలువలు పడబోసి కడుగుచున్నాది
వాడాలకాముడూ వీధిలోరాగా
వాడు మల్లెచెండు వనితపై విసరెఁ
ఏమి తెలియని ఆకన్నె ఎత్తిముడువగను
అత్తగా రనియేటి ఆపెద్దరాలు
ఆకులు తెప్పించి లేఖరాయించి
పుట్టింటి కొకకమ్మ పుట్టించెకమ్మ
అత్తింటి కొకకమ్మ అంపించెకమ్మ
బంధువుల కొకకమ్మ పాటించెకమ్మ
ఏడుగురు అన్నల్లు పైరులూనాట
ముద్దుచెల్లెలి మాటవిని సాగిరపుడు
ఏడుగురు అన్నల్లు ఏనుగులమీద
అయిదుగురు వదినెలు అందలంమీద
వచ్చిరే ఎలమంచి, పట్నమ్ముదాటి
నగరి వాకిటికొచ్చి నయముగానిల్చి
పయిడి చెంబులో నీళ్లు పాదములకిచ్చి
స్తంభంమరుగున పోయి కన్నీరునించె
తుడుచుకో కన్నీరు ముడుచుకో కురులు
ఎత్తుకో పాపడిని, ఏనుగులమీద
అత్తరో, ఓయత్త పోయివచ్చేను
మాయన్న లొచ్చేరు నన్నంపవలెను.
మామరో ఓమామ పోయివచ్చేను
మాఅన్న లొచ్చేరు నన్నంపవలెను.
బావరో ఓబావ పోయివచ్చేను
మాఅన్న లొచ్చేరు నన్నంపవలెను.
అడ్డగంధంపెట్టి ఒడ్డనిలుచున్న
ఆయన్న తమ్ముడా పోయివచ్చేను.
తోటలోని దవనమా తోటికోడండ్లా
మాఅన్న లొచ్చేరు నన్నంపవలెను.
వ్రేలి వుంగరముపెట్టి వీధినిలుచున్న
వివరముగల్ల మొగవాడ పోయివచ్చేను.
అమ్మరో ఓయమ్మ గౌరు పార్వతి
నీముద్దు కోడల్ని ఏమంటివమ్మ
పసుపాడ పసుపిచ్చి పసుపాడమంటి
వీధిలో తలవిప్పి దువ్వవద్దంటి
చిన్నగడపలో కాలు వుంచవద్దంటి
అయిన నామాట పాటించకపుడు
చిన్నకడపనె వుంచె కాలు తాయింతి
వాడాల కామూడూ చెండువిసరగను
ఒయ్యార మొలకంగ ఎత్తి తా ముడిచె.
పచ్చిపొగడపుతీగ బంగారుబొమ్మ
భాగ్యము కలిగినలక్ష్మి నేనంపజాల
వీధిలో నేనిల్చి చెండువిసరగనూ
ముద్దరాలు నాభార్య ఎత్తిముడిచేను
అమ్మరో ఓయమ్మ నాముద్దుతల్లీ
యిందులో తప్పేమి వివరించవమ్మ
అబలనూ దానట్లు నిందశాయగనూ
మనసెట్లు ఒప్పెనే తల్లిరో నీకు
వచ్చిన వారిచెల్లె విందుశాయగనూ
పోయిరే, సంతసమున ఎలమంచిదాటి.

౨. పాట

శ్రీమతి గొట్టిపాటి చిలకమ్మగారు

చందమామ చీరగట్టి
చాఅపప్పు వళ్లోబోసి
అమ్మా నేను చిన్నదాన్ని
అల్లుడొస్తె అంపవద్దు
మామవస్తె మళ్లీరమ్మను

చద్దిగట్ట గుడ్డలేదూ
సాగనంప ప్రొద్దులేదూ
ఇరుగుపొరుగు అక్కల్లార
ఒకటె తుమ్ము—అచ్.

३. నా పాప

అడివి బాపిరాజుగారు, బి యె.; బి.యల్.

రావమ్మ నాపాప రావమ్మతల్లీ
వచ్చినా అడ్డాల వాలిపోవమ్మా,
చేపొచ్చి నాపాలు చెదిరిపొయ్యేను,
చిరిగిపోయేరవిక జేబులూరెండు
రావమ్మా !
కసిరి చివురులఎరుపు కంపించునోరు
పసలూర వణకలే పాలిళ్లతల్లీ,
పసిడిముద్దులచేయి పాలాడించు

పైటలో నీఅమ్మ హాయిమంటుంది
రావమ్మా !
జగములో తీపెల్ల జన్మమెత్తింది
ఒడ్డూరమై నాదు అడ్డాలనిమిడే
గలగలా హారాల కదిలించుచేయి,
ఒలికించు, నాముక్తి ఒళ్లోకెతల్లీ
రావమ్మా.

४. మఱ్ఱిచెట్టు—తాటిచెట్టు

శ్రీమతి జమ్మి కనకవల్లీబాయిగారు

మఱ్ఱిచెట్టుక్రింద మధ్యాహ్నసమయాన,
బాటసారియొకడు పక్కవేసి,
చెట్టుపైపుచూచి, చిరునవ్వునవ్వుచు,
ఎంతవింతయనుచు నిట్టులనియె.
"ముదురుచింతచెట్ల మూడుమొదళ్లైన
దీనిమొదలుగావు, దీనికొమ్మ
లెన్నియున్నవన్ని, యన్నితాళ్లనవచ్చుఁ
గానిలోపమొకటి గానవచ్చు."

మంచితాటిపండు కుంచమంతగనుండు,
మఱ్ఱిపండు పగడమంతెయుండు,
సృష్టికర్తతప్పుచేసెగా," అనుకొంచు
నొక్కకునుకుతీసి యొత్తిగిల్లి.
ఒళ్లుప్రక్క మఱ్ఱిపళ్లతో నిండియుండుట
చూచి యులికిపడుచులేచి, "ఔర !
పాపమివ్వితాటిపండ్లైన జత్తును,
సృష్టికర్తమేలుచేసె" ననియె.

౫. కాకి, పిచ్చుక కథ

శ్రీమతి వారణాసి వెంకటలక్ష్మీనరసమ్మగారు

అనగా అనగా ఒక అడవిలో పిచ్చుక, కాకి నివసించుచుండెను. కాకి కర్రలతో ఇల్లు కట్టుకొనినది. పిచ్చుక పిడకలతో యిల్లు కట్టుకొనినది. ఒకనాడు పెద్ద గాలి వాన వచ్చినది. పిచ్చుక యిల్లు కూలిపోయినది. పిచ్చుక కాకియింటికి వెళ్లి తలుపు గ్రుద్దినది. కాకి, "నేను నీళ్లు పోసుకొనుచున్నాను, వీలులే"దని చెప్పినది. కొంతసేపటికి పిచ్చుక తలుపు గ్రుద్దినది.

కాకి, "నేను వండుకొనుచున్నాను. వీలులే"దని చెప్పినది. మరి కొంతసేపటికి పిచ్చుక మరల తలుపు గ్రుద్దినది. కాకి, "నేను భోజనము చేయుచున్నాను, వీలులే"దని చెప్పినది. పిచ్చుక మరి వానలో తడియలేక దాగవలెనని చిన్నగొయ్యి తీసినది. చిన్న బంగారపుముద్ద దొరికినది. పెద్ద గొయ్యి తీసినది. పెద్ద బంగారపుముద్ద దొరికినది. కాలువ గట్టెక్కినది. కడవెడు బంగారము దొరికినది. ఆ బంగారముతో యిల్లు కట్టుకొని పిచ్చుక హాయిగా నుండెను.

మరి కొన్నాళ్లకు పెద్ద గాలి వాన వచ్చినది. కాకి యిల్లు కూలిపోయినది. కాకి, పిచ్చుకయింటికి వెళ్ళి తలుపు గ్రుద్దినది. పిచ్చుక తలుపు తీసినది. కాకి, "పిచ్చుకమ్మా, పిచ్చుకమ్మా నీకీ బంగారము ఎట్లు దొరకినది?" అని అడిగినది. పిచ్చుక తాను చేసినది అంతా చెప్పినది. కాకి కూడా అట్లు చేయవలెనని, చిన్నగొయ్యి తీసినది. చిన్న తేలు కుట్టినది. పెద్దగొయ్యి తీసినది. పెద్ద పాము కుట్టినది. కాలువ గట్టెక్కినది. కాలు జారి, కాలువలో పడి చచ్చినది.

౬. బొల్లిపిట్టనెక్కిన నల్లనయ్య

మైనంపాటి సుబ్రహ్మణ్యంగారు

అనగా అనగా నొకవూరు. ఆవూరియం దొక గొల్లవాడొకడు నిత్యము గోవులను మేపుకొనుచుండెడివాడు. వాని భార్య వానికి ప్రతినిత్యము నచ్చటికి భోజనము గొనివచ్చెడిది. వాడట్లు సాయంత్రమువఱకు పశువులను మేపి ఇంటికి వచ్చుచుండెను. ఇట్లు ప్రతినిత్యమును పశువుల నరణ్యములో మేపి సాయంత్రము కాగానే యింటికి వచ్చువాడుక. ఒకనాటిదినము మిట్టమధ్యాహ్నమున భానుడాకాశమున దన తీక్ష్ణకిరణజాలముల భూమిపై ప్రసరింప సాగెను. అట్టితరి ప్రయాణమొనర్చు ప్రతిపాంథుడును మిక్కిలి ఆయాసముతో బయన మొనర్చుచుండెను. అప్పుడా అరణ్యమున నొక బ్రాహ్మణుడొకడు బ్రయాణము సాగించుచుండెను. అతడట్లు పోవుచు నచ్చట పశువులు మేపు గొల్లవాని దగ్గఱకు వచ్చి ఇటులనెను. "ఓరీ గొల్లవాడా దారినడచి బహుప్రయాసజెందితిని, దాహ మధికముగానున్నది. గాన నాకు గొంత పాలిచ్చితివా నీకు పుణ్యము గల్గును." వాడందులకు 'కానీ' యనెను. అంతట వాడు కొంత పాలు బ్రాహ్మణుని కిచ్చెను. పాలను గ్రోలినపిమ్మట బ్రాహ్మణు డిట్లనుకొనెను. వీడు నన్ను కానీ యియ్యమంటున్నాడే వీని కెక్కడినుండి దెచ్చి యియ్యగలను, వీ డేమరి యుండుతరి వెళ్లెదనని యనుకొనెను. అప్పుడా గొల్ల డాతనిం గని "చాములు, యీడి కేదైన ఉపదేశించాల.

లేకుంటే మీ పాదా లిడవను" అన్నాడు. "యిది యేమిరా నాకు వీడొకడు అడ్డుపగిలినాడని యెంచి బ్రాహ్మణు డా గొల్లనిగాంచి "ఓరీ, నీవు ప్రతి నిత్యమును భోజనమునకు కూర్చొను సమయమున చేతిలో నీవు భుజించు అన్నము నుంచుకొని తదేక నిష్ఠుడవై "బొల్లిపిట్టనెక్కిన నల్లనయ్యా నీవు భోం చేస్తే నే భోంచేస్తా" ననుము. పిమ్మట నల్లనయ్యా వచ్చిన పదంపడి భుజంపుమని బ్రాహ్మణుం డరిగెను,

మరుసటిదినము వాని భార్య సంకటి గొని తెచ్చెను. అప్పు డా గొల్లడు కాలు చేతులు గడిగి కొని నామము ముఖమున ధరించి చేతులయందు సంకటి నిడుకొని పద్మాసనము వైచుకొని యిట్లన దొడగెను. "బొల్లిపిట్టనెక్కిన నల్లనయ్యా నువు బోంసేస్తే నే బోంసేస్తా". యెంతసేపటికిని నల్లనయ్యా రాలేదు. వీడు లేవలేదు. యెంతసేపైన నదియే ధ్యానము. వాని భార్య, స్నేహితు లెంతజెప్పినను వాడు భుజించినవాడు గాడు. ఇట్లు ఒకటి, రెండు, మూడు, నాలుగు, ఐదు, ఆరు, యేడు, యెనిమిది దినములు గడచినవి. వానికి శోషవచ్చిన ట్లుండును. ఈ యెనిమిది దినములు వాని కా ధ్యానమే. వాని మూఢభక్తికి సంతసించి కృష్ణుడు గరుడారూఢుడై వానిముందు నిలిచి వాడు ఇచ్చిన సంకటిని ఆరగించి వానింజూచి "ఓరీ! నీవేల నన్నిట్లు ధ్యాన మొనర్చితివనెను. అందుకు వాడు చేతులు జోడించి సాగిలపడి మ్రొక్కి ఇట్లనియె. "చామీ! తమ పాదాలకాడ చేరదామని నా కోరిక" యనెను. అప్పుడు నీకు అంత్యమున మత్పద మిచ్చెద నంతవఱకు నన్నిట్లే భజింపుచుండుమని అదృశ్యుడయ్యెను. ప్రతినిత్యమును మొదట స్వామికి ఆరగింపుజేసి పిమ్మట గొల్లడు తాను భుజించువాడు.

కొంతకాలమునకు మొదటి బ్రాహ్మణుడు ఆ దారిని వచ్చుచుండెను. అప్పుడు గొల్లవాడు చేత కఱ్ఱనుంచుకొని పశువుల నదలింపుచుండెను. బ్రాహ్మణుని గాంచినంతనే వాడు తన కీతని దయవల్లనే శ్రీకృష్ణుని దర్శన మబ్బినదని సంతోషించి గురువగు నాతనికి బహుమాన మివ్వదలచి వానివద్దకు వచ్చుచుండ వానినిగాంచి బ్రాహ్మణుడు ముందటి కానీ యివ్వనందున తన్ను కొట్టవచ్చుచున్నాడని పరు గెత్తసాగెను. వాని వెంటనే గొల్లవాడు పరుగెత్తి పట్టుకొని సాగిలపడి నమస్కరించి జరిగినయుదంత మును దెలిపెను. అప్పు డా బ్రాహ్మణు డాశ్చర్య పడి మరుదినముచర కచ్చట నేయుండెను. మరునాటి మధ్యాహ్నము కృష్ణుడు వచ్చుటయు గొల్లవా డాత నికి సంకటిముద్ద నిచ్చుటయు గాంచెను. గాని కృష్ణు డగపడడయ్యె. నే ననేక వ్రతములు, ధ్యానములు ఉపవాసము లొనర్చినను నాకు గనబడని కృష్ణుడు వీని కగపడెను గదా. వీడు పూర్వభవము నం దెంత పుణ్యము నొనర్చెనో యని దలంచి వానిం గని ఓరీ నీవు నా కేమియు నీయవద్దు. భగవంతుని దర్శన మిప్పించుము. నా కింతయె జాలు ననెను. అందు కా గొల్ల డంగీకరించి మరునాడు భోజన సమయమందు "బొల్లిపిట్టనెక్కిన నల్లనయ్యా నీవు బోంసేస్తే నే బోంసేస్తా" అని ధ్యానింపగా కృష్ణుడు ప్రత్యక్షమయ్యెను. అప్పు డా గొల్లడు కృష్ణుని పాదములపైబడి "ఓ చామీ! నీ దరచనము మా గురువు లోరికి చూపించితే నే గాని మీ పాదాలు యిడవ" ననెను. వాని గురుభక్తికిని దైవభక్తికిని నిష్కల్మష హృదయమునకు మెచ్చి కృష్ణు డా బ్రాహ్మణుని కగుపింప నాతడు భక్తిపరవశుడై సాగిలపడి నిలువం బడి చేతులు జోడించుకొని యిట్లనియె.

"శంఖ చక్ర గదాపాణీ, ద్వారకా నిలయా చ్యుత, గోవింద పుండరీకాక్షరక్షమాం శరణాగత" మ్మని స్తుతింప మెచ్చి నీవేమి కోరెదవని కృష్ణుడన నా బ్రాహ్మణుడు "భక్తపరాధీనా, నే నీ సంసారాంబుధిన్మునిగి దరిగానక యల్లలాడుచున్నాడ. అట్టి నన్నుద్ధరించి భవత్పదంబును జేర్చుమా" యన కృష్ణభగవానుడు నీ యంత్యకాలమున నీ శిష్యుండగు వీనిని, నిన్నును నాకడకు రప్పించుకొనియెదనని జెప్పి అంతర్హితుడయ్యె.

భావతరంగిణి

బంగారము

అనాదినుండియు హిందూదేశమున బంగారు వెండి నాణెములు ధనముగా వాడబడుచున్నవి. ఈ దేశము వెండిబంగారములతో తులతూగుచుండెడిది. వర్తకముచేనైన నేమి గనులనుండియైన నేమి హిందూదేశమంతటను బంగారము కూడబడుచుండెడిది. వీటికి సాయము హిందూస్త్రీలకు నగలన్న చాల ఆశ (ఏ దేశపు స్త్రీకి లేదు?) అందుచే నగల కొరకు చాల బంగారము వాడుచుండెడివారు. ఇదిగాక చాలామంది బంగారమును విలువగల సొత్తుగ నెంచి దానిని దాచెడువారు. విలువగల సొత్తు నెవరు దాచుకోరు? ఇంగ్లీషువారు హిందూదేశము వచ్చి హిందువులగుణములు పరిశీలించి వారికి బంగారమన నెక్కువ ఆశ యనియు, హిందూదేశ మొకపెద్ద అఖాతమనియు ఆ దేశమునకీ బంగార మెంత వెళ్లిన అంతయు దానిలో మునిగిపోయి మరింక తేలి ఈవలికి రాదనియు ప్రపంచకము నంతకు వెల్లడి చేసిరి. దానితో అన్ని పుస్తకములలోను, అన్ని పత్రికలలోను ఒకటే పితూరీ హిందువులు బంగారమును నమలకుండ మ్రింగుదురు!

పాపము తక్కిన దేశములవారి కెవరికిని బంగారమన నాశలేదు! ఈ క్రింద చూపిన లెక్కలు ఆశ యున్నదో లేదో తెలుపును.

	1913	1924
గ్రేట్ బ్రిటను	170 మిలియనుల డోలర్లు	755 మి. డోలర్లు
అమెరిగా	691 ,,	4468 ,,
జపాను	65 ,,	559 ,,

"హిందూదేశము వెండి బంగారములను మ్రింగుటయందు లోతు తెలియని అఖాతమనియు అవొకసారి దానిలో పడిన ప్రపంచమునకు మరి తిరిగి రావని చెప్పుదురు. హిందూదేశముపై నీ ఘోర నేరము మోపుటకు వీలులేదు. ఈ దేశమున విద్య అంతగా లేదు. ఇచ్చట బంగారమును దాచు నలవాటు వందలాది సం॥లనుండి వచ్చుచున్నది. ఈ దేశమున యుద్ధమునకు పూర్వము 350 మిలియన్ల జనుల అవసరములకై సం॥నకు సం॥ 10 మిలియన్ల రూకల బంగారము వాడబడుచుండెడిది.

అమెరికాదేశమున నెలకు 1 మిలియను (సం॥నకు 12 మిలియన్లు) ఈ ఖర్చుల నిమిత్తము వాడబడేది. కాని అమెరికాదేశమును బంగారమును మ్రింగుటలో లోతు తెలియని అఖాతమని యెవరును అనరు. యుద్ధసమయమున ఇంగ్లండులో సామాన్య కులస్థులందరు వారి సొత్తులను బంగారపు నగలకే ఉపయోగించెడి వారట! ప్రతిదేశము వెండి బంగారములను వర్తకమునకును వస్తువులకును వాడుచున్నది. కాని యీ అవసరములకొఱకే హిందూదేశ ముపయోగించిన యీ దేశము కూడబెట్టుచున్నదని నేరము మోపుచున్నారు. హిందూదేశస్థులకు కూడబెట్టు నవసరము గలదు. వారికి పాశ్చాత్యులకు గల విద్యగాని అప్పు దొరకువిధములుగాని లేవు. అందుచే ఇటువంటి నేర మీ దేశస్థులపై మోపుట న్యాయమని తోచక మానదు

1929వ సం॥నుండి వర్తకము మందముగా నున్నది. సామాన్యముగ జరుగు వర్తకము తగ్గినది. ప్రతిదేశము కూడ చాల నష్టపోయి ఈ మాంద్యమునుండి తప్పించుకొను టెటులాయని ఆలోచించుచునే యున్నది. ఈ మందము యీరోజువరకును ప్రబలముగనే యున్నది. దీనినే (Trade depression) అన్నారు. దీనికి కార

ణము లనేకము లున్నవి. వానిలో ముఖ్యమైనది బంగారమును దాచుకొనుట. వర్తక మాంద్యముతో బాటు బంగారమునకు ధర హెచ్చయ్యెను. ధర హెచ్చెనుగదా యని మన దేశమువారు బంగారము నమ్ముట మొదలుపెట్టిరి. ఈ బంగార మంతయు అమెరికాయును ఫ్రాంసును వాటి ఖజానాలలో భద్రపరుచుచున్నవి.

వీరు (అనగా అమెరికా ఫ్రాన్సు గవర్నమెంటులు) ఈ బంగారమును దాచుట తప్ప (Sterlizing) మరేమియు చేయుటలేదు. బంగారము దేశములో నుండుట దాచుటకు గాదు. అది యెల్లప్పుడును తిరుగుచుండవలెను. అనగా నది వర్తకమునకు తోడ్పడుచుండవలెను. దేశములోని వర్తకమునకు కాకుండ ఇతర దేశముల వర్తకమునకు గూడ తోడ్పడవలెను.

అటుల తోడ్పడిన ఈ మాంద్యము రాదని కొందరి యభిప్రాయము. కాని మానవుని ఆశాపిశాచము ఆ బంగారమును దాచునట్లు చేయుచున్నది గాని వర్తకపు వీలులను బట్టి పోనీయుట లేదు. అమెరికా వారికి కొన్ని యితరదేశములు చాల ధనము బాకీ యున్నారు. అమెరికా యీ దేశములకు క్రిందటి యుద్ధములో అప్పలిచ్చినది. కాని అది బంగారము నంతగా నీయలేదు. వస్తువులుగాను యుద్ధమునకు జనసాయముగాను వారి కప్పిచ్చినది. ఇప్పుడు అమెరికా యప్పును బంగారముతో తీర్చమనుచున్నది. ఈ యప్పు మూలముననైన నేమి కొనుటచేనైన నేమి అమెరికా ఫ్రాన్సుదేశములలో ప్రపంచకములోని 3 వంతులు బంగారము గలదు.

ఈ క్రింది రిపోర్టు సెప్టెంబరు 22 వ తేదీని 'హిందూ' పత్రికలో వచ్చినది. "Bar gold and sovereigns valued at Rs 27,29,453 were exported from Bombay to Europe and America once again this week after an interval of nearly three weeks The total value of gold exported since England went off the gold standard now amounts to Rs. 19, 685,-63, 504.''

"ఈ వారమున కానులు కడ్డీ బంగారము కలిపి రు. 27,29,453 ల విలువగలది బొంబాయినుండి యూరప్‌నకు, అమెరికాకు పంపబడినది. సుమారు 3 వారములనుండి ఏమియు పంపబడుట లేదు. ఇంగ్లండు gold standard (గోల్డు స్టేండర్డు) ను విడిచి నప్పటినుండి రు 196,95,63,504 ల బంగారముపంపబడినది." ఎన్నికోట్ల బంగారము మన దేశమునుండి పోవుచున్నదో మీరే చూడుడు. ఇటుల పోకుండ అడ్డు పెట్టమని దేశోద్ధారకులు (Legislative assembly) లెజిస్లేటివ్ ఎస్సెంబ్లీలో మొరపెట్టిరి. కాని గవర్నమెంటువారు వారికి సంబంధము లేనట్లు వీరి మొరలను చెడచెవిని బెట్టి ఏమి జరుగునో చూతమని ఊరకున్నారు. బంగారము లేనియెడల ఏమి నష్టము కలుగునో ఈ క్రింది ఉదాహరణ దెల్పును:

బవేరియా దేశము యుద్ధసమయములో కావలసిన సామగ్రిని కొనుటకుగాను తన బంగారము నంతయు వాడెను. ఇంక వాడుటకు బంగారము లేకపోయెను. తన దేశ ప్రజలనుండి గూడ తన కే వస్తువు కావలసిన తనకు సొమ్ముండవలెను గదా! అందుకుగాను దాని కొక సులువు మార్గము కనబడెను. అది అచ్చాఫీసు. నోటులను అచ్చువేయుట మొదలు పెట్టినది. కొంత కాలమువరకును వాటికి విలువ గలదు. 5 రు ల నోటు 5 రు. ల విలువగల వస్తువును తెచ్చినది. కాని నోటు లెక్కువైన కొలది వాటి విలువ తగ్గినది 5 రు. ల నోటిచ్చిన 5 రు. ల బంగారము నెవ్వడు నివ్వడు. దాని విలువ పోయినది. ఎంతవఱకు? కొన్ని బస్తాల నోటులను తీసికొనివెళ్లిన ఒక రొట్టెనో లేక చిన్న టోపీనో యిచ్చెడి వారలు ఈ నోట్లను బీరు సీసాల మీద అందముగ నంటించెడి వారలు. బంగారము దేశములో లేనియెడల నోటుకాగితపు విలువైన జేయదు. మన చక్రవర్తిగారు కొన్ని నోటులను గుద్దించి వాటి విలువ నిర్ణయించగలరు. కాని వారు నిర్ణయించుటతో సరిపోదు ఆ నోటు విలువగల బంగార మిచ్చువారెవరో గూడనుండవలెను. ఈపై ఉదాహరణను బట్టి బంగారము దేశములో నుండుట

లాభమో నష్టమో తెలియును. బంగారమునకు హెచ్చు ఖరీదు వచ్చెనని అమ్ముకొనుట ప్రస్తుతము అమ్ముకొనినవారికి లాభముగ నుండును. కాని వారి దేశమునకు, వారి మాతృభూమికి మహాపరాధము చేయుచున్నారని నమ్మవలెను. నారీమణులు వారి నగలను జాగ్రత్తగ నుంచుకొని యింకను వృద్ధి యగుటకు చూచెదరని మేము భావించుచున్నాము. బంగారము పోవుచున్నకొలది మాయబంగారపు (Artificial gold) నగలు ఫేషన్ అగుచున్నవి. వీటిని త్రోసివేసి నిజము బంగారమునే పొందుడు!

మహాలక్ష్మిని కాగితములకై మీయిండ్లనుండి తరిమి వేయకుడు!

—కె. సచ్చిదానందరావు

"యువతులకు నడవడి యందము"

"బిడ్డలారా, మన యువతులు తమలో దాము కాని యితరులలో గాని మెలగుచు వ్యవహరించు నపుడు గాని తమ నడవడియు వైఖరియు బహు నాజూకుగా నుండునట్లు చూచుకోవలెనని నే జెప్ప నవసరములేదు. మనోహరమగు వైఖరిలేకుండుట హేయము. అందును స్త్రీలలో నాలోప మేమాత్రము క్షంతవ్యముకాదు. ఏకాంతమందుగాని నలుగురిలో నున్నపుడుకాని మనోభావముల వ్యక్తపరచు నపుడుకాని యువతులు మితిమీరరాదు. కొంతమంది పడుచులు బ్రహ్మకాయలవలె వటవట పదిరుచు నేదో సందడి చేయుచుందురు. అట్టివారిని "మంచి చాకచక్యము గలవా" రనుకొందురు కాని యది తప్పు. ప్రశాంతస్వభావలగు నువిదలు మితభాషిణులై యితరులయెడ సత్యాతిసరళవర్తనము గలిగి యుందురు...... ..నలువురితో గలసియున్నపుడు గచ్చపొదవలె గలగలలాడుచుంట యొక పెద్దతప్పు! కొందరు తమమాటయేగాని యెదుటివారిమాట యెక్కనీయరు; తమసౌఖ్యమే కాని యెదుటివారేమైనను సరే; మరియు నడుగక లొడగక యితరులున్నచోట ప్రవేశించి వారి పెట్టెలు పేడలు తడిమి "యిద్దెందుకూ?" 'అదెంత ఖరీదు?' ఇది నీకెందుకూ—నా కిచ్చీ" అని చికాకుపెట్టి బాధింతురు; ఇవియన్నియు దుర్గుణములే. ఇంతేకాదు.

చేయకూడని ప్రసంగములను జేయుచు లేనిపోని యానులకు బోవుచు నితరులగూర్చి నీచములైన వదంతులను బుట్టించుచు వినోదించుట అన్నిటికంటె మహాతప్పు. ఇట్టి యలవాటు నెన్ని శ్రమలైనబడి నిర్మూలము జేసికొంట ప్రథమ కర్తవ్యము.

సర్వకాల సర్వావస్థలయందును శుచిగా శుభ్రముగానుండుటగూర్చి యేమరియుండరాదు. "దీనికి వన్నె చిన్నె లేమీ తెలియవు. ఇది వట్టిబేల" యని యనిపించుకొనుటకు కొంతమంది 'యెన్నెమ్మ'ల వలె గన్పింతురు. చక్కగా దల దువ్వుకొని బొట్టు పెట్టుకుని యేదో యీశ్వరు డిచ్చియున్నంతవరకొక పరిశుభ్రమైన వస్త్రమును ధరించియుండుట చూచుట కెంతో ముచ్చటగనుండును. అది యెదటివారి నేమో యుద్ధరించుటకు గాకున్నను దానియందొక మరియాదా సాంప్రదాయ మిమిడియున్నది. యేత్రాసి రూపముతో బెద్దల యెదుటబడుట వారి యెడల నిర్లక్ష్యభావ మున్నట్లనిపించును. కాబట్టి యట్టిదాని కవకాశమీయరాదు.

(రవీంద్రుని ఉపదేశము)

ప్రేమ

ఈశ్వరవిలాస విలసత్ప్రపంచము ప్రేమాత్మకము. ప్రేమోపాసనమే జననమరణములకు హేతువు. పాపపుణ్యముల కాలవాలము. కష్టసుఖములకు కారణభూతము. ప్రేమ యనిర్వచనీయమహిమా సమన్వితము. తదజడస్వరూపము. తజ్జడీకృతు లాశ్రితులు మానవుడు మాయాక్రాంతుడు. ప్రేమ మాయాజనితము. ప్రేమనికుంజ మితరప్రవేశమునకు భీషణ పిశాచి. ప్రేమకాంత కష్టతపస్వులకైన స్వాధీనముకాని ప్రతిభావిశేషవతి. వశీకృత భూనాయకి తిరస్కృతక్షమాపాల. అధఃకృత స్వవిజ్ఞాన శాలి. దిగంతవిస్తృతప్రతాప. ప్రేమ జనకము. శృంగారాదులు జన్యములు. ప్రేమ క్రోధాభిమాననివాసి. అనంతభేదవిరాజి, లౌకికము జన్మహేతువు, అలౌకికము; ముక్తినిదానము. ముక్తి మానవునకు గమ్యస్థానము. వివిధపథవిరాజి ముక్తి. తదేకపథము అలౌకికప్రేమోపాసనము. అలౌకికప్రేమోపాసన

యధిక కష్టసాధ్యము. సామాన్యుల కతీతము. పరిణత కార్మికుల కగ్రహ్యస్థ ద్రాక్షారసము. నిర్గుణ స్వరూప నిరంతర ధ్యానాసక్తియే" యలౌకిక ప్రేమోపాసనము. కర్మమార్గావలంబి మండన మిశ్రుడు. యోగపథరమి పతంజలి. భక్తిపథభాజి ప్రహ్లాదుడు. సర్వపథగమ్యా మైక్యమే. తద్ద్వారము భేదయుక్తము. భక్తి తన్మార్గముల కగ్రేసరి. "నిర్గుణస్వరూపచింత. తత్త్వ మసీత్యఖండబోధ" సగుణోపాసనాఫలితములు. ఫలితాంశీకృత తదైక్య చింతనమే అలౌకికప్రేమోపాసనము. ఆంజనేయు డలౌకిక ప్రేమోపాసకుడు. రామకథాచింతనామృత పానమత్తుడు. తద్యుక్తము ముక్తి. లౌకికప్రేమోపాసన మానవునకు సహజము. అయత్నప్రాప్యము. విశ్వామిత్రుని ప్రేమోపాసన లౌక్యము. వాసిష్ఠైర్యా కృతము. వశిష్టు డలౌకికప్రేమోపాసకుడు. గోపికాదులు లౌకికప్రేమోపాసినులు. శబర్యాదు లలౌకికప్రేమోపాసినులు. వసిష్టవైరి, కష్టపరంపరా సరిత్ప్రవాహపతితుడు. వసిష్టుడు ముక్తికాంతాంకతల నిహితశిరస్కుడు. లౌకికప్రేమోపాసన ముక్తికాంత కనిష్టము. కీర్తికాంతాకోపకారణము. అలౌకికప్రేమ. ఆదరణీయము. ప్రధానమచలత్వ బుద్ధిమంతము. "ద్వైతాస్తిక్యబుద్ధి తదారాధనాశక్తి తదైక్యమే ముక్త్యనుమతి" తన్మార్గములు. ప్రేమ అగోచరస్వరూపి. "స్థిరము తాదాత్మ్యము" ప్రేమ చిహ్నములు. అనుభవైకవేద్య మలౌకిక ప్రేమ కాంతాహృదయగతార్థము. అప్రతిపాద్యము. జీవన్ముక్త్యర్థవాదులు సాంఖ్యులు. బుద్ధ్యర్థవాదులు బౌద్ధులు ఏకత్వార్థవాదు లద్వైతులు. ద్విత్వార్థ వాదులు ద్వైతులు. చిదచిద్విశిష్టార్థవాదులు విశిష్టాద్వైతులు. ప్రత్యక్షార్థవాదులు చార్వాకులు. మర్త్యజన్మ ఫలము. జన్మరాహిత్యము. తదలౌకిక ప్రేమోపాసనాసాధ్యము కేవలార్థవాదన మూఢత్వము. పూర్వోక్త బౌద్ధాదులు వంద్యులు. పూజ్యులు. మానవుడు జన్మరాహిత్యకాంక్షి. లౌకిక ప్రేమపాశము విచ్ఛేద్యము. అలౌకికప్రేమ మానవోపాస్యము.

— శలాక అన్నపూర్ణాదేవి

భగవంతుని మానవాకృతి

"భక్తి" అనే పదమునకు "ప్రేమ" అని అర్థమున్నదని నాఅభిప్రాయము. కాని కొందరు పామరులు నిజముగా వారికి లేశమయినా భక్తిలేకపోయినా తాముచేసెడి ఆరాధనయే తమభక్తిని వెల్లడిచేస్తున్నదని తలుస్తారు. సాధారణముగ మానవులు తమకు ఆపదలొచ్చినపుడే భగవంతుని ప్రార్థిస్తారు కాని ఆభక్తి కేవలము భయమువలన వచ్చెడిభక్తిగాని వేఱొండుగాదని నాయభిప్రాయము. కొందరు సాధారణముగ తమ వుదార స్వభావమును వెల్లడయేలాగున పదిమంది మాస్తూవుండగా దానధర్మాలు చేసెదరు. అది మంచిదికాదు. యిదియుగాక యిపుడు సాధారణమానవులకు మోసగించే మరియొక మానవ జాతి లేచింది. వీరలకు సాయంత్రమవగానే ఏతిరుపతి వెంకటేశ్వర్లో, సింహాచలస్వామియో పూనేస్తాడు. యింక దేముడు పూనెయ్యడమే తరువాయి చుట్టు ప్రక్కలవాళ్ళందరూ గుమిగూడేస్తారు.

యింక జనమువస్తున్న కొలదీ ఈ దేముడికి వుగ్రము లావవుతూంది. ధూపదీపములకులోటు లేదు కొబ్బరి కాయలు, అరటిపళ్లు, డబ్బులు, ఆ మానవరూపధారియైన దేముడు పాదాలక్రింద దొర్లుమానుంటవి చివరకు దేవుడు ఒక బేడహారతి కర్పూరంతోగాని వదలడు. ఆమనిషి ఎక్కడో నేర్చుకున్న నాలుగు బంగాళీ కీర్తనలు, ఓనాలుగు ఓఢ్రపు కీర్తనలు పాడడం ప్రారంభించగానే వచ్చినవాళ్లందరూ "ఆహా! దేముడి కీర్తనలు" అని పెన్సిలు కాగితము, తీసికొని వ్రాయడము మొదలుపెటతారు.

యింకొక ముఖ్యవిషయము. సాధారణముగా దేముడు ఆడవాళ్లకే పూనుతాడు. ఆహా కాలచక్ర మెంతటివిధముగ మారిపోయినది. మహాజ్ఞానులు తల క్రిందుగ వేలకొలది సంవత్సరములు తపసుచేసినా ప్రత్యక్షముగాని దేముడు, తెల్లవారితే నూరబద్దాలు చెప్పే పదిమంది పీకలు గోసేవాళ్లకు ఎంత సులభముగ లభించుచున్నాడు. యీవిధముగా భగవంతుడు. దేవాలయము విడిచి మానవరూపధారియై దేశద్రిమ్మరిలాగ సంచారం చేయడంచేత కొందరికివున్న కొద్దిపాటి భక్తి పూడిపోతూవుంది!

— పం॥ కామేశ్వరమ్మ

వార్తలు—విశేషములు

మాతృదేశ సేవాపరాయణలై పేరుగాంచిన శ్రీమతులు పాటిబండ్ల అన్నపూర్ణమ్మగారు సత్యవోలు సుబ్బమాంబగారు, అడుసుమల్లి సుబ్బమ్మగారు ఇటీవలనే దివంగతులైనారని సోదరీమణు లెరిగియే యుందురు. ఐనను మా విషాదము దెలియ జేయుట కర్తవ్యమని యెంచి యిందు మరల దెలుపుచున్నాము. వారిలో అన్నపూర్ణమ్మగారు వీరమాత యని కూడ పేరొందినది. ఇట్టి యిల్లాండ్రు చనిపోవుట దేశమునకును జాతికిని గొప్ప నష్టకరమగుచున్నది. పరమాత్మ డీ వనితలయాత్మలకు శాశ్వతానందపదవి నిచ్చుగాక! ఓం శాన్తిః.

కీ॥ శే॥ నరాలశెట్టి దేవేంద్రుడుగారు

ఆది మాంధ్రశిరోమణియు, స్త్రీవిద్యకు ఆద్యప్రాయుడై మా జిల్లాలో ఎన్నడు ఎరుగని బాలికా వసతిగృహము ఏలూరులో స్థాపించి మా సంఘమును చుక్కానివలె నడుపుచు, సుమారు 1 సం॥రం నుండి వ్యాధితోనుండియు, సంఘసేవయందే నిమగ్నుడై యుండి మృత్యువు వాతబడె ననువార్త ఉదయము 8 గంటలకు వినబడగానే స్త్రీసంఘమువారు నిలువున నీరై గ్రామమంతయు కన్నీరు పెట్టనివారు లేరు. సంఘమన నేమో యెరుగని ఈ ఆంధ్రదేశములో శ్రీ దేవేంద్రుడుగారు జాతీయరంగమున కాలిడిరి. నిండుకుండ తొణకదు అనునట్లు దేశనాయకులతోను, ప్రభుతోద్యోగులతోను, మైత్రిసల్పి, నిమ్నసంఘములకు కావలసిన హక్కులను, స్వాతంత్ర్యమును గోరుచుండిన వీరపురుషుడు. ఈ మహనీయుడు అంతమొందగానే మా సంఘములకు తీరని ఆశాభంగము కలిగినది. శ్రీ దేవేంద్రుడుగారి ఆత్మకు శాంతికలుగుగాక యని భగవంతుని ప్రార్థించుచు, అపారదుఃఖము ననుభవించుచున్న వారి కుటుంబమునకు మామల్లసరం స్త్రీసంఘము దర్పున సానుభూతి నందజేయుచున్నాము. జా॥ సూ॥ కాంతమ్మ.

ఈశ్వరవిలాసమిదే!!

చాంబల్‌నదిలో నొకపడవ యిరువదిమంది ప్రయాణికులతో బోవుచుండెను. నట్టేట నొక గుడిసె-యొక్కడనో యెగువనుండి ప్రవాహవశమున గొట్టుకొని వచ్చుచున్నది-ఆనావతో దారసపడినది. వెంటనే యాగుడిసె కప్పుపైనుండి యొక నాగుపాము ఆ నావలోనికి దూకినది. ప్రయాణికు లదిచూచి భయోత్పాత వివశులై నావ కొకతట్టున జేరుకొనిరి. ఆ బరువుచే నావ బుడుంగుమనెను. పదునేడు నిండు ప్రాణములు ఏటికి బలియైనవి. ముగ్గురుమాత్రము ఈదుకొని యొడ్డెటులో యొడ్డునబడిరి. దైవవిలాస మవాఙ్మానసగోచరము కదా!!

ధనాశాపిశాచము

మయూరభంజి సంస్థానములోనివాడగు భీమానాయకో అనువాడొక యేడేండ్లబాలుని చంపినందుకు మరణదండన విధింపబడెను. వాడు, తన యింటి పెరటిలో నొకచోట ధనము పూడ్చిపెట్టబడియున్నదనియు ఆనిధి ధనదేవతచే రక్షింపబడుచున్నదనియు అందుచేత నా ధనదేవతా ప్రీతికై యా చోటున రక్తాభిషేక మొనర్చి యా ధనమును గ్రహింప నెంచితిననియు వాఙ్మూలమిచ్చెను.

పిచ్చిప్రేమ

సెర్వియాలో సౌందర్యరాణి యని పేరొందిన యొకయువతిని పెండ్లియాడుట కొకయువకుడు స్థిరపరచుకొనెనట; కాని యా యువతి జబ్బుపడి వివాహదినమునకు ముందటినాడు గతించెనట. "ఆ శవమునే నేను పెండ్లియాడుదు" నని ఆ పడుచువాడు పట్టుబట్టి యెవ రెన్ని చెప్పినను వినక యట్లేచేసి శవమును దరువాత బెట్టెలోబెట్టెను; కాని యా శవమున కంతలో ప్రాణములు వచ్చెను. లయోనెల్ క్రాడల్ అను నా వరుడును మిల్లీసోవియాడాగోవిజు అను నా వధువును హాయిగా నున్నారు.

శ్రీయుత గోసెల నరసింగరావు, బి. ఏ., గారు, ఇటీవల జరిగిన 'ఫ్లెక్సుషూ కాంపెటిషన్'కు, **(Flex Shoe competition, 1934)**, ఇంగ్లీషు పద్యములు వ్రాసి బహుమతి నొందినారు. విద్యార్థులలో, బహుమతినొందినవారిలో నగ్రగణ్యులు.

విశ్వవిలాసము

వచ్చే ప్రపంచకమునకు వారసు లెవరు?

నల్లవాళ్ల దేశాలలో తెల్లవారి ఆధిక్యతాధికార సామ్రాజ్యము లెన్నాళ్ళదక్కుతాయా అన్నది ప్రశ్న. వారియెడల ఆశ్చర్య, భయ, గౌరవములు పోగానే ఈ అధికారములు కూడా పటాపంచ లవుతాయనుటకు సందేహములేదు. అతి పరిచయమువల్లన ఆశ్చర్యం తగ్గుతుంది. ఇప్పు డేపల్లెటూరి అడవిజాతుల వారికో తప్ప తక్కిన వారందరికీ వీరుకూడా తమతో సమానమైన జంతువులే కాని వీరిలో విశేష మేమీ లేదని స్పష్టమైనది. వీరుకూడా తెల్లవారి దుస్తులు ముస్తాబులు చేసుకోవడంతో వా రెవరో వీ రెవరో తెలియనట్లు కూడా అంతా మమేకమయింది. ఆశ్చర్యం పోగానే భయంకూడా తగ్గుతుంది. భయం పోగానే గౌరవముకూడా క్షీణిస్తుంది. ఇవి పోతే, మిగిలే బాహుబల బుద్ధిబలాలలో ఎవరు పెద్దవారైతే వారిదే పైచెయ్యి అవుతుంది. పైగా విదేశాలలో వీ రల్ప సంఖ్యాకులు కనుక వీరికే పరాజయము పలాయనము తటస్థిస్తాయి. ఇట్టి పరిస్థితు లప్పుడే యేర్పడుతున్నాయి.

ఇదివరకల్లా నల్లవాళ్ళను రక్షించడం కోసం తెల్లవాళ్ళను ఉపయోగించేవారు. ఇప్పుడు తెల్లవాళ్ళను రక్షించుకోవడం కోసము. నల్లవాళ్ళ సహాయం కావలసి వస్తోంది. ఆల్గయిర్సులో యూదులకు అరబ్బులకు పోట్లాటలువస్తే సెనిగాలులోవున్న ఫ్రెంచి అధికారులు తాము అణిచీ లేక తమకేమి ఉపద్రవంవస్తుందో అని సెనిగాలులో యున్న నీగ్రోలను సైన్యముగా తయారుచేసి ఆ పోరాటము లణిచినారు. దీనివల్ల నీగ్రోలకు తాము అరబ్బులు యూదులకంటె మాత్రమే కాక ఫ్రెంచివారికంటె కూడా గొప్పవారమనే భావము కలుగుతున్నాది. ఈలాగు చేసినందుకు లండనులో ప్రకటించబడే సండేఎక్స్‌ప్రెసు పత్రిక ఫ్రెంచివారిని చాలామట్టుగ ఆక్షేపించింది. ఈవాళ ఫ్రెంచివారిమీద కలిగిన దురభిప్రాయమే రేపు ఇంగ్లీషువారు మొదలగు ఇతర తెల్లవారిమీద కూడా కలుగుతుందని వీరి అనుమానము. గత ఐరోపాయుద్ధములో తెల్లవాళ్లూ తెల్లవాళ్లూ పోరాడుకొంటూ ఇండియనులు మొదలగు నల్లవారిని తెచ్చి రైనునదీప్రాంతమున నిలబెట్టి వారిచాటున తామొకరినుండి ఒకరు కాపాడుకొనుటవల్లనే తెల్లవాళ్ళ బలము బడాయిఅంతా పచ్చవాళ్ళకు నల్లవాళ్ళకు తెలుసుకొచ్చి వారివారి దేశాలలో తెల్లవాళ్ళతో సమానత్వంకొరకో వారినుండి స్వాతంత్ర్యంకొరకో ఆందోళనలు ప్రారంభించారు. యుద్ధానంతరం కూడా ఫ్రాన్సు తన నీగ్రోసైన్యాలనే తరిపీదు చేసుకొంటున్నది. వచ్చేయుద్ధంలో జర్మనీనుండి తనను వారే రక్షించవలెనని ఆశ పెట్టుకొం

టున్నది. జపాను రష్యానోడించడముతోను పారిశ్రామికాభివృద్ధిని బడసి తెల్లవాళ్ళ నందరినీ తటపటాయించడముతోను ఈ సామ్రాజ్యనిర్మాణ మనేది తెల్లవాళ్ళ సర్వస్వామ్య హక్కు కాదనీ కాస్త తెలివితేటలు ఐకమత్యము పెట్టుకొని వ్యవహరిస్తే అన్నివిషయములలోను తాము తెల్లవారిని మించఁగలమనీ అభిప్రాయం ప్రాకుకొస్తున్నది. అమెరికా దక్షిణరాష్ట్రములలో తెల్లనల్ల వర్ణసంకరములవలన కొందరు నీగ్రోలుగూడా తెల్లగానే కనిపిస్తూ ఆఖరుకు ఆ తెలుపు కూడా అయిరోపీయుల విశిష్టలక్షణం కాదనే భావం ప్రబలుచున్నది.

ఈలాటి అభిప్రాయం ఎక్కడ కలిగి తమ కెక్కడ విచ్చిత్తు కలుగుతుందో అని తెల్ల జాతులన్నీ, ఈ తెలుపునలుపు భేదమును శ్వేతాధిక్యభావమును క్రైస్తవమతముకంటె గొప్పగా ప్రేమించుకుంటున్నాయి. లండను నగరములోనే దీనికి అత్యంత గౌరవము కలదు. ఈ మధ్యను ఎంపైరుగేమ్సు పోటీలలో వివిధసామ్రాజ్య దేశస్థులగు ఆటగాండ్రు లండనుకు వెళ్లినప్పుడు, అచ్చటి హోటేళ్ళలో తెల్లవారినీ నల్లవారినీ ఒక పఙ్క్తిని కూర్చోపెట్టక ఒకమోస్తరు గౌరవము చూపించక భేదదృష్టినే పాటించితే అందరికీ చాలా కోపంవచ్చింది. విశాలభావయుక్తమని పేరువడ్డ లండనునగరములోనే ఇట్టి వీరులను అస్పృశ్యులులాగ భావిస్తున్నందుకు లండనువారు గర్వించుచున్నారని జాన్‌బులు పత్రికావిలేఖరి ఆక్షేపించుతున్నాడు. అయితే ఫ్రాన్సులో ఇంత అన్యాయములేదు. ఫ్రెంచిసామ్రాజ్యములో ఏ భాగమునకుచెందిన ఏ రంగువాడైనా సరే ఫ్రాన్సు వెళ్ళితే ఫ్రెంచి హక్కులనన్నిటిని బడసి కేబినెట్టు మంత్రికూడా కాగలడు. అధ్యక్షుడు కూడా అవవచ్చును.

పోనీ తెల్లవాళ్ళే వెళ్లి నల్లవాళ్ళ దేశాలలో స్థిరపడిపోయి నల్లవాళ్ళుగామారి స్నేహముగా జీవిస్తారేమో అంటే అదికూడా అసాధ్యమే అని ప్రొఫెసర్ క్ర్యూగారు 'పాప్యులేషను' అను పేరుగల ఇంటర్నేషనలు రెవ్యూలో తెలుపుచున్నారు. శీతోష్ణస్థితులలో తమకు సరిపడని దేశాలలో ఎవ్వరు కాని స్థిరమైన ఆవాసము చేసుకోలేరు. బ్రిటిషువంటి శీతలదేశస్థులు ఇండియావంటి ఉష్ణదేశములలో స్థిరపడలేరు. ఆస్ట్రేలియా ఆక్రమించుకోలేదా అంటే అందులోనుంచికూడా ఎప్పుడో ఒకప్పుడు ఉద్వాసన కావలసినదే అనిన్నీ అందుకు తగిన హిందూదేశస్థులెప్పుడో ఒకప్పుడందులోకి దూరుతారనిన్నీ జోశ్యము చెప్పుతున్నాడు. ఆఫ్రికా అంతా తెల్లవాళ్ళది అని ఆక్రమించారే కాని అచ్చట వారెవ్వరును అనగా బోయర్లు కూడా స్థిరపడలేరనే అతను చెప్పుతున్నాడు. ఇండియా వారప్పుడే హెచ్చిపోయినారు. జాపానువారు కన్నువేసేవున్నారు. కాని వీరిద్దరికంటె ఉపద్రవము తెచ్చిపెట్టేవారు చీనావాళ్ళు. చీనావాళ్ళు దుర్బలులు సాధువులు అనుకొని మనము సంతోషించకూడదు. వారు ప్రపంచములో ఏ దేశముకైనాపోయి అచ్చటివారితో అనగిపెనగి వర్తించగలరనీ, వారి జనసంఖ్య అతివేగము

వృద్ధి అవుతుందనీ అతని సిద్ధాంతము. ఒక్క ఆఫ్రికాయేకాదు సమస్త భూఖండములలోను కొంతకాలమునకెకి వారే నిండిపోయి వర్ధిల్ల వచ్చునని అతని అభిప్రాయము. దీనికి విఘ్నము లేవాఅంటే ఆ అవస్థదాటి ప్రతికూల పరిస్థితు లప్పుడే యేర్పడు తున్నాయని అతను చెప్పుతున్నాడు.

పోనీ తెల్లవాళ్ళ విజ్ఞానమేమైనా ఇతర జాతుల విజ్ఞానముకంటె విశిష్టమైనదేమో ఇతరుల తత్వముల కసాధ్యమైనదేమో అంటే అదీ వట్టి బూటకమే అని వర్జీనియా క్వార్టర్లీ రెవ్యూలో బింక్లీ అనే ఆయన వ్రాస్తు న్నాడు. యాంత్రిక కౌశల్యమంతా బ్రిటిషు వారి సొత్తుఅని అయిరోపా వా రొకప్పుడు తలచిరి కాని గతశతాబ్దములో తక్కిన అయిరోపాదేశములు కూడా అందులో చెయ్యిపెట్టి వారి ప్రాముఖ్యము నణచినవి. ఇప్పుడది తెల్లవారి విశిష్టప్రజ్ఞ అని కొంద రనుకుంటున్నారు కాని నల్లవాళ్ళ దేశాలలో కూడా యంత్రాలు పెట్టడమువల్ల వారికి కూడా యీ రహస్యములు తెలిసిపోయినవి డబ్బున్నవాళ్లు యంత్రాలు పెట్టేసుకుంటు న్నారు. లేనివాళ్లు వానిలో పనిచేసి ఆవిద్య నేర్చుకుంటున్నారు. కొందరు తెల్లవాళ్ళను మించుతున్నారు, కొందరు సరిపడు తున్నారు, కొందరు సరిపడబోతున్నారు. యాభైయేళ్ళు దాటకుండానే తెల్లవాళ్ళ కిదులోవుండే విశిష్టత్వము నశిస్తుందని అతను వ్రాస్తున్నాడు. మానవసోదరత్వ సిద్ధాంతము, అనాగరకులను నాగరకులుగా మార్చి ఉద్ధరిద్దామనే విశాలభావములతో అక్కడవుందామంటే, కొందరు వర్తకరాజ కీయాలలో పెట్టి వాళ్ళని దోచుకొని హిం సిస్తూ కొందరు వారి నుద్ధరిస్తున్నామంటే నమ్మేవా ళ్ళెవరూ వుండరని ఆఫ్రికను అబ్జ ర్వరులో హార్నలుగారు వ్రాస్తున్నారు.

ఎప్పటికైనా ఒకశేత్రోవ. ఎక్కువతక్కువ అనేభావాలు, పాలకపాలితులనే భావాలు, తెలుపు నలుపులనే భావాలు మరచి సాధా రణ వ్యవహారాలలో సాయిలాపాయిలాగా మెలగవాలి. వేత్వేరుజాతులుగానే వుండవాలి కాని వివాహములు మొదలైన సంబంధాలకు గడంగరాదు. ఇల్లాగవున్న న్నాళ్ళు యేలాటి చిక్కులురావని హార్నెలుగారి తలంపు. ఈలాగు కాకుండా కొందరు ప్రపంచకపు మరమ్మత్తులనే నీతులు, కొందరు తెల్ల సామ్రాజ్యమనేకూతలు చెప్పుతున్నన్నాళ్లు మరికొంత శత్రువృద్ధియేతప్ప యెట్టిలాభమును లేదన్నాడు. ఈ నీతులు తెల్లవారందరికీ నచ్చేలోపలలేక నచ్చకపోయేలోపల యెటు వంటి అద్భుతమైన మార్పులు ప్రపంచములో కలుగనున్నాయో!

ప్రత్యక్ష దయ్యాలు:—

ప్రజలను పీడించేవానినే దయ్యాలనేలా గుంటే ఈపారిశ్రామికయుగంలో యంత్రాల కన్న దయ్యాలెక్కడనున్నాయి, యంత్రాధి పతులకంటె భూతనాథులెక్కడనున్నారు? కోట్లకొద్దిజనులు కష్టపడి పండించి కడుపు నిండాతిని ఆనందించవలసిన భూమిని, తగు మాత్రము ట్రాక్టరులువచ్చి దున్నేస్తు న్నాయి, యంత్రాలువచ్చి నీరు పారించేసి, పండించేసి, నూర్చేసి, యెగరపోసేసి, బస్తాలు

కట్టేసి కొటార్లకెక్కించేస్తున్నాయి. అందువల్ల అనేకమంది నిరాధార నిర్జీవులవుతున్నారు. బర్మా, సయాములనుండి బియ్యము చౌకగా మనదేశానికి దిగుమతియై మన రైతుల నణిచేడానికిదేగదా కారణము. ఇల్లే యంత్రములు నూలువడికి బట్టలునేసి దేశదేశాలలో దింపడంవల్ల అన్నిదేశముల వారికీవృత్తులు పడిపోయినవి. ఇల్లే కమ్మరులు కుమ్మరులు చాకలులు మంగలులు సమస్తమైనవారు కృశించినారు. లోకమంతా ధనవంతులు దరిద్రులు అని రెండుజాతులైనది. దరిద్రులను దోచుకుంటకు ధనవంతుల కుట్రలు, దరిద్రులను హతమార్చి సిరిసంపదలు పంచుకుంటకు దరిద్రుల విప్లవములు, ఇది ప్రస్తుత ప్రపంచచరిత్ర. ఒకొక్కసైంటిస్టు లేచాడురా అంటే ఒకొక్క వృత్తిగలజాతి అడుక్కొని తినేగతైనాలేక అర్థాన్నమౌతున్నాది. దీనికి విరుగుడు ఆపండినపంటలు తయారైనవస్తువులు అందరికీ అందుబాటు చేయడము కాదట. వాటి మానానవాటిని తగలపెడుతూ తినవలసిన ప్రాణులను తగ్గించేయాలట !! ఇదుకొరకు కృత్రిమసంతానని రోధములసృష్టి! ఇదంతా ఆలోచనగల మానవోత్తములు చేయవలసినపనియో, బుద్ధిలేని జంతువులు ఆశాసూయాగ్రస్తములగు దయ్యాలు చేయవలసినపనియో నిర్ణయించగల మహనీయు లింకా పుట్టలేదు. లెనిన్లు, ముసోలినీలు, హిట్లర్లు మార్క్సొనాల్డులు, రూజువెల్టులూకూడా పైకుబికిన పుండ్లను ఛత్రముచేయఁగోరి మరింత రసాభాసచేసి రోగులను బాధపెట్టి, యుద్ధాలకీ ప్రళయాలకీ, నాశనాలకీ దోవతీస్తున్నవారే కాని అసలు రోగకారణము కనిపెట్టినవారెవరూ లేరు. గాంధీమహాత్ముడే యీ మూలకారణమును కనిపెట్టి నివారణోపాయములను చెప్పుతున్నాడు కాని, ప్రస్తుతదానవ ప్రకృతిలోను, సైతాను ప్రభుత్వములలోను అతనిమాటలు నెగ్గే త్రోవయేమీలేదు. ఇన్నిదయ్యాలు మనచుట్టూ పరివేష్టించివుంటే, ఎక్కడో ఇంగ్లాండులో సౌతురెస్టనులో కోడిగ్రుడ్లు తినేసి, నీళ్లువొలకపోసి, ఒక్కకుటుంబమును మాత్రము వేధించుకొని తింటూవున్న దయ్యాన్నిచూసి మనమాశ్చర్యము పడవలసినదేమి !

అయినా అమెరికాలో చికాగోఅనే పట్టణములో "అత్యాశ్చర్యకరమైనవ్యక్తి" అనే ఒకపురుషుడు పుట్టినట్లు 'డెయిలీ హెరాల్డు'లో ఒక విలేఖరి వ్రాస్తున్నాడు. "నాఅంతగొప్పవాడీభూలోకంలో 'నభూతో నభవిష్యతి'. అబ్రహాములింకను, జార్జివాషింగ్టను మొదలైనవారందరూ నాకాలిగోరుకు బలాదూ" రంటున్నాడట. యంత్రాలువచ్చే అనేకమందికి పనిలేకుండా చేశాయని యేడుస్తూవుంటే, పనిదొరికిన కొంచెముమందీ కూలిచాలదో యని యేడుస్తూవుంటే, మేనేజర్లూ గుమాస్తాలైనా యింత అన్నము దొరికిందిగదా అని సంతోషిస్తూవుంటే ఆ కొద్దిమందియొక్క అవసరంకూడా యితను తప్పించేస్తున్నాడు. అతను యంత్రంమొగను ఒకచిన్నగూటిలో కూర్చొని 'పనిచెయ్యండి' అనగానే మరలన్నీకదలి పనిచేసుకుంటాయి. 'ఆగండి'అంటే అన్నీ వొక్కమాటూరకుం

టాయి!! ఇదేమీ రావణకుంభకర్ణహిరణ్యాక్ష హిరణ్యకశ్యపాదులలాగ, ఇంద్రియనిగ్రహాద్యనేకసాధనలచేఘోరారణ్యాలలో కూడా నిద్రా లేకుండా చేసిన తపస్సులవలన చేకూరిన వరప్రసాదిత శక్తికాదు. ఆయన నోటిలో నుంచి వచ్చే వంకరటింకర శబ్దములవల్ల కలిగే గాలికీ ఆ యంత్రాల ముల్లులకీ రేడియోకనెక్షను నుంటుందట— దానితోకూడా అవి కదలమంటే కదులుతూ వద్దంటే మానుతూ పురాతన బానిసలకంటె కూడా కడు శ్రద్ధాభక్తులతో పనిచేసుకుంటూ పోతాయట. ఇక మనిషి, జంతువు అనేవాటి లక్ష్యము అవసరము లేకుండా ప్రపంచకానికి కావలసిన సరుకంతా సృష్టించుతానంటున్నాడతను. ఇతను నిజంగా మనిషికాడు—యంత్రాలతో తయారుచేసిన కృత్రిమమనిషి! ఇటువంటివాడొకడు మనకు దొరికాడురా అంటే మనము లంకాషైరు జపానులను లక్ష్యము చేయుదుమా! అయితే పూర్వము రాక్షసులు లంకలో కాని పుట్టేవారు కారట. అలాగే సైంటిస్టులు యంత్రనాథులు తెల్లభూములలో కాని పుట్టమని భీష్మించుకున్నారేమో! అయినా నిస్పృహపడ నక్కరలేదు. జపానులో పుట్టలేదూ! విశ్వకర్మ వెలసిన మన దేశంలోకూడా స్వరాజ్యం వచ్చిన తరువాత, పుడితే పుడతారు.

అయితే యిప్పటికే అమెరికాలోవున్న రాష్ట్రాలన్నిటిలోను 1 కోటి జనులు పనిలేనివారున్నారుగదా. ఇట్టి యంత్రాలింకా యెక్కువైతే యేమి కాను అని అంతా ఆలోచిస్తున్నారు. అన్నం, నిద్రా, శాంతీ లేకపోయినా యంత్రములు వచ్చి మానవుల శ్రమను తగ్గించి విశ్రాంతిని చేకురుస్తున్నాయిట. సైంటిస్టులు మాత్రం యెక్కడలేని ప్రగల్భాలూ యింకా కొట్టుకుంటునేవున్నారు!

పెళ్ళిమిటికి రాజ్యము సంపాదించిన పడతి:-

మన దేశస్థులు చాలా పిరికివారు. ఇది ముఖ్యముగా ఒక్క విషయంలో బాగా కనిపించుతుంది. పెళ్ళిళ్ల విషయంలో. అట్టుముట్టు అనవాళ్లతో మన మెరిగినవాళ్లయి యుండి, మన జాతికి కులమునకు బంధువర్గమునకు చెందినవారయియుండి, సమీపవాసస్థులయి యుండకపోతే మనము పిల్లనీయము. తల్లిదండ్రులే పెళ్లిచెయ్య నక్కరలేకుండా తమంతట తాము పెద్దవాళ్లయి వరులను చూచి వివాహమాడుకొనే జాతులలోకూడా స్త్రీలు పై నియమములనే పాటించుకుంటారు కాని కులగోత్రాలు వూరు పేరులు ఎరగనివాళ్లని కేవలము అందముచూచో ప్రజ్ఞచూచో ధనముచూచో కట్టేసుకోరు. పూర్వపరిచయం ఎంత తక్కువైతే అంత దీర్ఘంగా ఆలోచిస్తారు. లేకుంటే మాటలా? యావజ్జీవం భవిష్యామి అని బ్రతికున్నన్నాళ్లూ బాధ. ఎఱిగిన సంబంధం చేసుకొని బాధైన పడతారు గాని యెఱుగని సంబంధం చేసుకొని సుఖమైనా పడనొల్లరు.

కాని పాశ్చమాత్యులలో అట్టి పూచీ లేదు. స్త్రీలు, పురుషులైతే చాలును, ఏ దేశస్థులనైనా, యెరుగనివారినైనా సరే, తరువాత కలిగిన పరిచయాన్నిపట్టి పెళ్లి

చేసుకుంటారు. ఇట్లు నిజముగా జ్ఞానము, సాహసముగలవారుతప్ప సాధారణులు చేయ లేరు. విద్యావిశేషమువలన గాని యిట్టి సుగుణము లలవడవు. అందుకనే గదా ఆధునాతన నాగరికులందరును స్త్రీల కున్నత విద్య అవసరమని ఘోషించుచుందురు. విద్య వివేకముకు పట్టుకొమ్మ, జాతి కుల మత భేదములను దూరము దగ్గర భేదము లను సమస్తమును చెఱిపి విశ్వధాత్రీవల యమునెల్ల ఒక్క కుటుంబముగాఁ జేయును. విద్యావంతులు ప్రమాదములు చేయరనీ గాదు. చేసినను దిద్దుకొనఁగల సమర్థులు.

ఇంగ్లాండులో మిస్ ఐరీసు లేనుపూలు అనే పిల్ల 12 యేండ్లక్రిందట ఆఫ్రికాలో ఒక దేశాధీశుని స్వయంవరము చేసుకుందామని బయలుదేరి వెళ్లింది. ఆదేశం క్రొత్తది. ఎక్కడకు పోవాలన్నా ఒక కూలిమనిషైనా సాయముండవలెను గదా? ఎవరో ఇద్దరు బాటసారు లామెకు త్రోవ చూపెదమని చెప్పి వెంటపడిరి. సందర్భవశమున ఆమె స్వయంవర ప్రయత్నములను పసిపట్టి,వారిలో నొక అరబ్బీవాడు తానే ఆదేశాధీశుడులాగ నటించి తన కుటుంబముయొక్క పూర్వ ప్రస్తుత స్థితులన్నిటినీ బడాయిగా డాబులు కొట్టాడు. ఆ అమాయకురాలు అది అంతా నిజమని భావించి మోహించి వానిని వివా హము చేసుకుంది. క్రమంగా వాడు యిల్లూ వాకలీ యేమీలేని దగాకోరని తెలుసు కుంది. ఈలాటి దగాలకే కాబోలు అతనిని జైలులో పెట్టేశారు. ఇతని పేరు షేకు అబ్దుల్ హెక్ అజీజు.

ఆమె ఏదో ఆస్పత్రిలో వైద్యురాలుగా ప్రవేశించి జీవించుతూవుండేది. అప్పుడు దేశములో బొబ్బలమ్మ ప్రవేశించి అందరినీ నోర్లుకొనిపోవు చుండెను. లేనుపూలు ఆ సందర్భమున ఒక స్వచ్ఛందసేవికదళము నేర్పాటుచేసి అనేకులకు సాయముచేసి కుది ర్చెను. వారిలో నొకడు తా ననుకొన్న దేశాధీశుడు. అతడు మరికొన్నేళ్లు జీవించి చనిపోయెను కాని యీమె చేసిన మేలు మరువలేదు. చనిపోవుముందర నీమెను పిలి పించి ఏమి కావలెనని యడిగెను. తన పెని మిటిని కారాగారమునుండి తప్పించి తదనం తర రాజ్యాధికారిగా నియమించుమని ఆమె కోరెను. అత డంగీకరించెను. అయినను ఫ్రెంచి ప్రభుత్వమువారు దీని కంగీకరించ లేదట. ఆమె ప్యారిసు నగరము వెళ్లి అధి కారులతో మాటలాడి తన నాధుని రాజ్యాధి కారిగా నియమింపఁజేసుకొని మరీవచ్చి తన నాధుని కలుసుకొని అపరిమిత వైశాల్యము గల భూప్రదేశమును పరిపాలించుచున్నది. షేకు అబ్దుల్ హెన్ అజీజు ఎంత పుణ్యా త్ముడో. ఆవిడా ఉత్తమురాలే! నిజము తెలియగానే తానే వానిమీద కేసుపెట్టి శిక్షింపించి డైవోర్సు పుచ్చుకొని తగినే వానిని చేపట్టకుండా ఆ అనామకుణ్ని తా ననుకున్నంతవాణ్ని చేసుకొని మరీ సుఖ స్తున్నాది.

గ్రంథ పరిచయము

గౌతమబుద్ధ చరిత్రము:—

క్రౌనుసైజు 118 పుటలు. వెల రు. 0-10-0లు. గ్రంథకర్త శ్రీయుత సీరిపి ఆంజనేయులుగారు, అనంతపురం రాజకీయోన్నత బోధనాభ్యసన మహిళాపాఠశాలలో ఆంధ్ర పండితులు. శ్రీయుత రాళ్లపల్లి అనంతకృష్ణశర్మగారు చక్కని పీఠిక వ్రాసినారు. ఇది కాల్పనిక కథయు, సందిగ్ధ సిద్ధాంతపూర్ణమగు చరిత్రయు కాక గౌతమబుద్ధుని అవతారచరిత్రమును మనస్సునహత్తించు కళారచనము. శైలి తదనుగుణ్యముగా నిర్దుష్ట సులభము మదరాసు పాఠ్యగ్రంథనిర్ణయమండలివారిచే అంగీకృతము. ఉన్నతపాఠశాలలలో నెల్లపాఠ్యగ్రంథముగ నిర్ణయింప తగ్గది. అనంతపురం విజ్ఞానవల్లికా గ్రంథమాలవారి వద్ద ప్రతులు వెలకు చిక్కును.

శ్రీరామకృష్ణాంజలి:—

క్రౌనుసైజు 40 పుటలు. వెల రు. 0-1-6లు. 160 పార్కుస్క్వేరు, స్టోనుహౌసుపేట, నెల్లూరు నందుగల 'వాసు' గారికి వ్రాసిన ప్రతులు లభించును. 106 మత్తేభశార్దూలవిక్రీడితములు. రామకృష్ణుని పరమహంస మహిమలు వర్ణించు భక్తిరసగ్రంథము

వ్రతరత్నాకరము:—

ఇది ప్రథమ భాగము. సతాత్పర్యము. డెమ్మీ సైజు 102 పుటలు ఇందు వినాయక, సరస్వతీ, వరలక్ష్మీ, అనంత, మధనద్వాదశీ, కేదారేశ్వర (ఆరు) వ్రతకల్పములు గలవు. సనాతన సదాచార సంపన్నులగు ప్రతివారి యింటను నుండదగినది. పురోహితుని యావశ్యకతలేకయే గృహస్థులు స్వయముగా దీని సహాయమున పైనోముల నాచరించుకొన వచ్చును.

ఆంధ్రవాచస్పత్యము:—

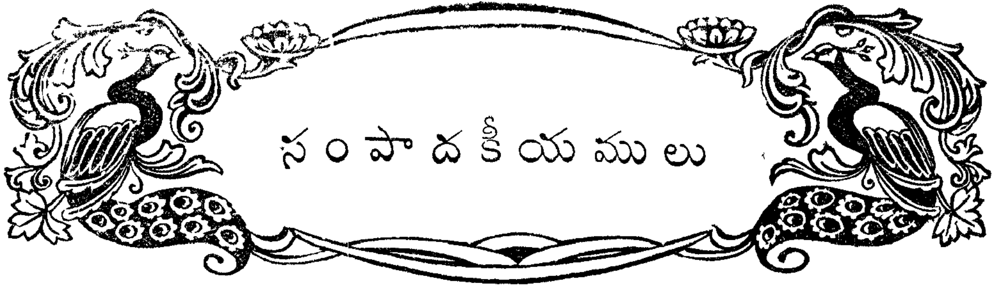
ఇది శ్రీ శ్యామలకామశాస్త్రియను నిఘంటువు. మచ్చునకు అకారమునందలి 100 పుటల ప్రకటన పండితాభిప్రాయముకొరకు వెలువడినది. ఇది బజారు నిఘంటువులవలె యేదో పదముల కర్థములు చెప్పు సాధారణ నిఘంటువు కాదు. ఒకొక్క పదముయొక్క పుట్టుపూర్వోత్తరము, వ్యాకరణ విశేషములు, నానార్థములు, పర్యాయపదములు, ప్రయోగములుగూర్చి సమస్త శాస్త్రగ్రంథ సంపుట విజ్ఞానమును సంగ్రహించి కుదరించిన యొకరీతి విజ్ఞానసర్వస్వము. విమర్శకాగ్రేసర, మాహామహోపాధ్యాయ శ్రీ కాశీభట్ల బ్రహ్మయ్య శాస్త్రిగారు విపులమగు పీఠికను వ్రాసియున్నారు. ఆంధ్రభాషా కల్పతరువై ఆంధ్రుల ముఖ్యమగు కొఱతను దీర్చుచున్నది. అసలు గ్రంథము 25 రుపాయీలు. పూర్తి గ్రంథ మనతికాలములో వెలువడనున్నది. ఆంధ్రు లెల్లరును ఆదరించి సత్ఫలితము నందగలరని నమ్ముచున్నాము.

దీర్ఘరోగ చికిత్సాసారము:—

గతమాస గృహలక్ష్మి సంచికలో ఇందునుగూర్చి విమర్శనము వ్రాసితిమి. ప్రతులు వలయువారు దీర్ఘరోగ వైద్యశాల, వేటపాలెమునకు వ్రాసి బడయ వచ్చును.

పట్టుశాలి:—

ఇంతకుముందు ఈ పత్రిక కొంతకాలము నడిచి స్వసంఘాదరణలేమిని మూడేండ్లు నిలచిపోయి తిరిగి తలయెత్తినది. నాలుగవ సంపుటపు 1-వ సంచిక బాలారిష్టమును దాటి వెలువడి మా కార్యాలయము నలంకరించినది. సంవత్సరము చందా రు 1-8-0లు. సంపాదకులు యమ్. వి. సీతారామరావుగారు. కార్యస్థానము గంజాంజిల్లా శ్రీకాకుళముదరినున్న బొంతలకోడూరు గ్రామము. బొంతలకోడూరు పట్టుశాలికులజమీందారులగు మాడుగుల వారి జన్మస్థానము. శ్రీమంతులయ్యు తమ కులవిద్యయగు నూలువడకుటను మానక ఈ కులమునందలి స్త్రీపురుషు లెల్లరును సన్ననినూలు వడకి నున్నితమగు బట్టలునేసి హిందూదేశమంతటికి నెగుమతి చేసి ప్రసిద్ధి బడయుచున్నారు. ఈ పత్రికయు ఈ సంఘమును, వీరి కులవృత్తియు శాశ్వతములై బలిష్ఠములై గాంధీమహాత్ము డారంభింపనున్న నూతన గ్రామ పునర్నిర్మాణోద్యమమునకు సంపూర్ణమగు చేయూత నొసంగగలరని విశ్వసించుచున్నాము.

గుంటూరుజిల్లా దంపుడుబియ్యపు సంఘము:—

సుప్రసిద్ధ కాంగ్రెసునాయకులును సత్యాగ్రహసమరసర్దారులునైన శ్రీయుత గొల్లపూడి సీతారామశాస్త్రిగారును మహాలక్ష్మి ప్రియపుత్రులును నిరుపమాన దేశాభిమానియునగు మద్ది వెంకటరంగయ్యగారును తమ శ్రద్ధనంతటిని గుంటూరుజిల్లావాసుల ఆరోగ్యాహార సమస్యలపై కేంద్రీకరించి దంపుడుబియ్యముసంఘము నేర్పరచి అప్రతిమానమగు దీక్షతో పని చేయుచుండుటకంటె నిరుపమానమైన దీనజనసేవ మఱొండు లేదని చెప్పవచ్చును. ముప్పైతరముల క్రిందట మూలబడిన రాట్నమును లేవదీసి ప్రపంచపు బట్టలమిల్లులమీదికి మహాత్ముడు ఎట్లు యుద్ధము సాగించుచున్నాడో మూడుతరముల క్రిందట మూలబడిన రోకళ్లను తీయించి నిరాహారులును ఆకలిగొట్టులును శల్యప్రాయులునునగు పేదజనులను వీరాధివీరులనుచేసి ధాన్యపుమిల్లులమీదికి దాడి వెడలి వీరిరువురునుకూడ అట్టి ఘోర యుద్ధమును సాగించుచున్నారు. విజయలక్ష్మి మహాత్మునివలె సర్దారుగారిని వరించుకొనివచ్చుచుండుట జూడ మిల్లులయొక్క నిరంకుశప్రభుత్వ మంతరించి గృహపరిశ్రమలు వృద్ధియై స్త్రీ పురుషు లింటిపట్లను గ్రామముల మధ్యను నిలచి గౌరవముగ తొంటివలె అన్న వస్త్రాదుల కిబ్బంది లేకుండ సుఖజీవనములు గడుపగల స్వర్ణయుగము దృగ్గోచరమగుచున్నట్లు విశదము కాకమానదు.

విదేశీ, మిల్లు వస్త్రములు దేశమున కార్థికముగ మాత్రమే అనర్థదాయకములు కాని, మిల్లుబియ్యము ఆర్థికముగను కాయికముగనుకూడ నాశనకరము. శ్రీమంతులగు కొందఱు పెట్టుబడిదార్లను అధికతర ధనవంతులుగ చేయుటతప్ప మిల్లుబియ్యమాంధ్రదేశమునకు చేసిన మహోపకారమేమియును లేదు. ప్రజల ఆయురారోగ్యములను నాశనముజేయు ఈ దుర్వ్యాపారమువలన లభించిన సంపదలుకూడ బర్మా సయాము బియ్యముల పోటీ కాగలేక క్షీణగతిపట్టి ప్రొప్రయిటర్లు దివాలా లెత్తుచుండుట మనకు ప్రత్యక్షమే. వైద్యులెల్లరును నేకగ్రీవముగ మిల్లుబియ్యము ఎ. బి. విటమిను రహితములై అశక్తి, సంజు మొదలగు రోగముల కాటపట్టులని మొఱపెట్టుచున్నారు. దంపుడుబియ్యము మిల్లు

బియ్యముకంటె నేమాత్రము చౌకయై
నను అవి తగిలించే డాక్టరుబిల్లులనుబట్టి
చూచినయెడల అవి యెంత ప్రియమో
విశదమగుచున్నది. ఈ చౌకతనమైనను
కేవలము భ్రమయనియు, దంపుడుబియ్యము
మరబియ్యముకంటె బస్తాకు రెండుశేర్లధిక
ముగనుండి, అన్నము వదుగుగనుండుటచేత
మరబియ్యముకంటె అవి విశేషము
ప్రియముకావనియు, దేశీయులెల్లరు నాదరిం
చినయెడల నవి మఱియును చౌకయై మిల్లు
బియ్యమును త్రోసిరాజు చేయగలవనియు
ఈ సంఘమువారి ప్రథమ సంవత్సర నివేదిక
అణా పైసలతో సహా లెఖ్ఖలను తయారు
చేసి రుజువుపరచుచున్నది.

మహాత్మాగాంధీగారు కద్దరు ప్రబోధము
ప్రారంభించినప్పటినుండియు మన దేశీయు
లకు మిల్లువస్తువు లన్నిటియందును నొక
రీతి నిరసనమును, గృహపరిశ్రమలవల్ల తయా
రయ్యెడి వస్తువులయం దనూనమగు అను
రాగమును పొడమినది. కాని మిల్లువస్తువు
లెల్లయు గృహపరిశ్రమల వస్తువులకంటె
కాఱు చౌకగానుండుటచేతను, అవి వర్త
కులకును ఏజంట్లకును విస్తారము లాభము
కూర్చుచుండుటచేతను వాటి ప్రచారము
నిరోధింపఁబడకున్నది. ఖద్ద రెంత ప్రశస్త
మైనదైనను మిల్లుబట్టకును దానికిని ఖరీదు
లో రెండు రెట్లు వారా ఉండుటవల్ల మిల్లు
బట్ట నష్టదాయకమైనను, వేగము చిరుగు
నదేయైనను, ప్రజలు దానినే ఆశ్రయించి
వారికున్న దేశాభిమానమును విదేశీవస్త్ర
బహిష్కరణముతోను స్వదేశీ పెట్టుబడి
దారుని కూలివానిని ఆదరించుటతోను సరి
పెట్టుకొనుచున్నారు. కాని దంపుడుబియ్యము
విషయములో నట్టివారాకూడా లేదు.
ఉన్నను అది యొక లక్ష్యములోనిదికూడా
కాదు. గ్రామగ్రామమునకును, నగరము
లలో గుమ్మము గుమ్మమునకును దంపుడు
బియ్యము నందించగల ఏజంట్ల నేర్పరచి
నచో ఇట్టి స్వల్పతేడాఖరీదుతోనైనను
ప్రజలు దంపుడుబియ్యమును కొనుక్కొందు
రనుటకు సందేహములేదు. అఖిల భారత
వడుకునూలుసంఘమువంటి ఆంధ్రరాష్ట్ర
దంపుడుబియ్యపుసంఘ మొకటి యేర్పడి
నచో ఇట్టి ఉత్పత్తిని, సరఫరాను, ఏజం
ట్లను ఏర్పాటుచేయుట అతిసులభము.
నాయకులదృష్టి ఈ సమస్యపై వ్రాలకుం
డుటతప్ప ఇట్టి ప్రయత్న విజయమున కెట్టి
ఆటంకమును లేదు. సర్దారుగారు తమ వాన
ప్రస్థాశ్రమములో తమ దృష్టి నీ సమస్యపై
నిగుడ్చి అవిరామమగు కృషిని సల్పుచుం
డుట యెంతయు దేశకళ్యాణకరము. ఇతర
జిల్లాలవారుకూడ వీరి మార్గమును త్రొక్కి
జిల్లాసంఘముల నేర్పరచి ఏకజండాక్రింద పని
చేసి దంపుడుబియ్య మింటింటికిని సరఫరా
చేసి ప్రజలను నిరోగులుగను వీరులుగను
ఒనరింతురుగాక!

ఇది కద్దరుపరిశ్రమకంటెను విరివిగా
వ్యాపించుట కవకాశముకలది. ఆంధ్రదేశ
ములో ప్రత్తి పండని యూళ్లును, ఏకులు
సులభముగ పంపుటకును మగ్గములు నెల
కొల్పుటకును సాధ్యము కాని యూళ్లును
గలవు కాని వడ్లు పండని యూళ్లును

బియ్యము సరఫరాచేయుటకు సాధ్యముకాని యూళ్లును లేవు. అనేక మెట్టపల్లముల గ్రామములలో ధాన్యమును దూరస్థమిల్లు నకు గొంపోయి ఆడించుకొని తెచ్చుటకు సంసారులు కష్టపడుచు, ధాన్యమును కళ్లము గట్లమీద వర్తకులడిగిన స్వల్పధరల కమ్మి వేసి, వారు తెచ్చిన మిల్లుబియ్యమున కడిగి నంత పెద్దఖరీదు లిచ్చివేసి కొనుక్కొని నష్ట పోవుచున్నారు. దంపుడుబియ్యముప్రచార కులు దండుదండులుగా గ్రామములపై వ్రాలి ప్రచారములు ప్రారంభించినచో అనేక గ్రామములనుండి అనవసరమగు ధాన్యపురవాణా బియ్యపుదిగుమతి తప్పి, కార్షికుల కుపవృత్తియు, ఆరోగ్యమును, జీవనోపపత్తి చాలక విదేశములకు వలస పోవుటయు తగ్గిపోవును. సర్దారుగారు స్థాపిం చిన ఈ వటబీజ మిప్పటికే గుంటూరు జిల్లాలో మహావృక్షమైనది. అనతికాల ములో ఇతర జిల్లాలలోనికిగూడ ఊడలువేసి అశేష ఆంధ్రజనులకు విశ్రమించుటకు నీడ నొసంగగలదు.

ఈపరిశ్రమలో పురుషులకు కూలిడబ్బులు చేతిలోపడడము, అవి అన్నముగా మారే లోపున కల్లుక్రింద దుర్వ్యయమై కుటుంబ మాకలితో మాడడము జరగదు. కూలులు బియ్యము రూపముగ నొసగబడుటచేత ముందు అన్నమై, అంతకు మించినప్పుడే ధనమై యితర వ్యయముల పాలగును. గుంటూరుజిల్లా సంఘమువారి ప్రథమ సంవత్సర నివేదిక వారి వివిధానుభవములు విజయములతో గూడి మిగుల ఆకర్షణనీయ ముగనున్నది. దీనిని పఠించినవారెల్లరును తమ తమ ప్రాంతములలో నిట్టి ప్రయత్నము లను ప్రారంభించి ఈ పరిశ్రమకు చేయూత నొసగి దేశమును స్వయంసమృద్ధముగను, శ్రీమంతముగను, జీవకళావంతముగను చేయుదురుగాక !

సీతాకళ్యాణము—తెలుగుటాకీ —

ఇదిగో అదుగో అని మురిపించుచుండిన వేల్సుపిక్చర్సువారి సీతాకళ్యాణము ఫిల్ము తయారై ప్రదర్శనమగుచున్నది. ఆంధ్రుల పరామర్శక్రింద తనిఖీక్రింద తయారైన ప్రథమ టాకీ యిదియే యని చెప్పవలెను. ఇది ప్రథమ ప్రయత్నమైనను మిగుల ప్రశంసా పాత్రముగ నున్నది. బొమ్మలు స్ఫుటములు, కంఠస్వరములు సుస్పష్టములు, రంగములు సుందరములు, అభినయములు సభ్యములు ఆనందకరములై, ఆంధ్రులకళాభిరుచికి నిద ర్శనములుగ నున్నవి. ఆంధ్రదేశీయుల కెల్ల రకు ఆనందదాయకమై, నీతిబోధకమై, జ్ఞాన ప్రదమై వ్యాపించగల దనుటకు సందేహము లేదు. ఫిల్మంతయు మనోహరమై కాల చక్రముయొక్క అట్టడుగున పడిపోయిన పురాతన గాథలను, ఋషివాటికలను, వేద ఘోషలను, యజ్ఞకార్యములను, అరణ్య సంచారములను, రాక్షసాపాయములను, మంత్రశక్తులను, అస్త్రప్రతిమలను, వీరపరా క్రమములను, స్వయంవరములను మొదలగు దృశ్యములను పైకితీసి, సభికులకు లోచన గోచర మొనరించి తమ తొంటిమహత్తులను,

భక్తిపరాయణ జీవితములను పునర్జీవింప చేయుచున్నది. పాశ్చాత్య దేశములలో సాంఘికఫిల్ములు కేవల మనశ్చాంచల్యము కలిగించి సంఘసంప్రదాయములను చట్టబండలపాలుచేసి మతాధిపతుల యొక్కయు నీతిబోధకులయొక్కయు ప్రభుత్వములయొక్కయు తిరస్కారణప్రచారముల కును నిషేధములకును పాలగుచున్న సందర్భములలో, భారతదేశములో అవి యొకి వరసను సంప్రదాయబోధకములై, సంఘసంస్కరణానుకూలములై, విజ్ఞానదాయకములై, విజృంభించుచుండుట శుభసూచకము. ఈ ఫిల్ముకు ఆంధ్రులొసంగెడి ఆదరణము నవకాశము చేసుకొని డైరెక్టరులు ఇతర పౌరాణిక పిల్ములనేగాక ఆంధ్రచారిత్రకకథాఫిల్ములను, నవీనశాస్త్ర జ్ఞానాభివృద్ధికి సంబంధించిన ఫిల్ములను, దీనజనోద్ధారకములైన యితరఫిల్ములను తయారుచేయించి ఆంధ్రులకు ఆనందవిజ్ఞాన సౌభాగ్యముల నేకముహూర్తమున ప్రసాదింతురు గాక!

మైసూరు సంస్థానము—ఆంధ్రభాష:—

ఆంధ్రమహాసభ స్థాయిసంఘముయొక్క జనరలు కార్యదర్శి శ్రీయుత సుసర్ల శ్రీరామ నరసింహంగారు మైసూరురాష్ట్రమున సంచారముసలిపి అచ్చటి ఆంధ్రులయొక్క జనసంఖ్యను గూర్చియు, ఆ రాష్ట్రాధీశులు ఆంధ్రభాష కొసగు ఆదరణమును గూర్చియు కొన్ని వివరములను ప్రకటించుచున్నారు. మైసూరురాష్ట్రములో గల 65,57,000 జనసంఖ్యలో 45,79,000 కన్నడులు, 10,31,000 ఆంధ్రులు, 3,83,000 హిందూస్థానీ మాట్లాడువారు, 3,14,000 అరవము మాట్లాడువారు, 91,000 మరాఠీ మాట్లాడు వారు తక్కినవా రితరభాషలు మాట్లాడు వారునునై యున్నారు. రాష్ట్రములో సుమారారవవంతుగను కన్నడుల సంఖ్యలో $\frac{1}{4}$ కంటె యెక్కువమందిగను, తదితరభాషలు మాట్లాడువా రందరితో తుల్యమైన సంఖ్యగను తెలుగువా రా రాష్ట్రమున నున్నారు. వీరందరునుకూడ ఏ వలసపోయిన బాపతో కాక స్థానికచిరసంవాసులైనవారు.

ఇంతమంది ఆంధ్రులుగల రాష్ట్రములో సంస్థానమువారు తెలుగుభాష కొసగుచున్న ఆదరణము శోచనీయమైనది. రాష్ట్రములో 5,706 ప్రాథమికపాఠశాల లున్నను ఒక తెలుగుపాఠశాల లేదట. మాధ్యమికపాఠశాలలు 292 లో, 257 కన్నడముబడులు, 30 హిందూస్థానీబడులు, 4 తమిళబడులు, 1 ఇంగ్లీషువారిబడి తప్ప తెలుగుబడి లేదట. 40 హైస్కూళ్లలో మూడింటిలోమాత్రము తెలుగు నేర్పబడుచున్నది. కాలేజీలలో మాత్రము తెలుగునకూడ స్థానమీయబడిన దట కాని దీనివలన నచ్చటి తెలుగువారి కేమి ప్రయోజనము కలుగునో ఊహింపజాలము. ఇట్టి పరిస్థితులలో తెలుగుభాష నానాటి కక్కడ క్షీణదశ పట్టిపోవుటలో నాశ్చర్యములేదు. ఇప్పటికే నశింపకుండుట ఆశ్చర్యకరము. రాష్ట్రములోగల భాషల కన్నిటికి వానిని మాట్లాడునట్టి జనసంఖ్యను బట్టి సమానాదరణము నొసంగుట రాష్ట్రాధీశుల అభిమాన వివేకములను సూచిం

చును. మైసూరురాష్ట్రములో $10\frac{1}{2}$ లక్షల జనులు మాట్లాడుభాష ప్రాయోపవేశ మొనరించి మరణించుచనుకొనుట వెఱ్ఱి. ఎట్టి నిరాదరణ పరిస్థితులలోనైనను నది చావక మొండికెత్తి యొంతటి బీదప్రజలయందైనను సజీవమై చిరంజీవిగ నుండగలదనుటకు ఆభాషయు ఆజాతియు నిప్పటికిని గౌరవముగ తలయెత్తుకొని మనగలుగుటయే సాక్షి. తమ రాష్ట్రములో పెద్ద మైనారిటీ శాఖయగు ప్రజలకు చెందిన భాష గదా యను అభిమానముచేత కాకున్నను, ప్రాచ్యమై, కర్ణాటక సంగీత గౌరవభాజనమై, సనాతనమై, 'ఇటాలియను ఆఫ్ ది యీస్టు' అని ప్రశంసనందినదై అప్పయ్య దీక్షితులుగారు వచించినట్లు "ఆంధ్రత్వ మాంధ్రభాషాచ ప్రాభాకర పరిశ్రమః తత్రాపి యాజుషీశాఖా నాల్పస్యతపసఃఫల" మ్మను కారణముననైనను ఆంధ్రభాష సంస్థానాధీశుల ప్రత్యేక పోషణకర్హమైనది. బొంబాయి మదరాసు ప్రభుత్వములు తమ రాష్ట్రములలో మాట్లాడబడు నాలుగేసి అయిదేసి దేశభాషల కాదరణమిచ్చి పోషించుచున్నవి. మైసూరు ప్రభుత్వమువారు వారి ఉదాహరణము ననుసరింతురు గాక! అంతవరకు అచ్చటి ఆంధ్రులును, వారి తరఫున ఆంధ్రరాష్ట్రములందలి నాయకులును మైసూరు దర్బారువారికి విటిషనులుపెట్టి రాయబారములు నడపియు, ఆ ప్రాంతములలో పరన భజనమందిరములు ప్రెయివేటుబడులు నాటక హరికథా పురాణ కాలక్షేపసంఘములు మొదలగువానిని నెలకొల్పియు ఆంధ్రభాషను ఆంధ్రత్వమును ఆరిపోకుండ దీపింపఁజేయుచుఁదురు గాక!

బెంచిమ్యాజస్ట్రేటుగా నియోగింపఁబడిన ఆంధ్రమహిళ:—

శ్రీమతి అత్యంసత్యవతీదేవిగారు, పాలకొల్లులో నూతనముగ నేర్పాటు చేయబడుచున్న బెంచికోర్టుకు గవర్నమెంటువారిచే ఆనరరీమ్యాజిస్ట్రేటుగా నియమింపఁబడిరి. నరసాపురం తాలూకాలో స్త్రీల కిట్టి స్థానము లభించుట కిదియే ప్రథమ పర్యాయము. ఈమె శ్రీయుత అత్యం నరసింహమూర్తి (ఎమ్. ఎ.) గారి సహధర్మపత్ని. ఆర్యవైశ్యవంశ భూషణము. ఆంధ్రమున మంచివక్త. పాలకొల్లు మునిసిపాలిటీవారి ఆరోగ్యప్రదర్శనములలో పాల్గొనుచును, నరసాపురంతాలూకాబోర్డు మెంబరుగనుండి బాలికాపాఠశాలలను పరామర్శ (సూపరువైజు)చేసి చక్కగా జరిపించుచు, మరియు నితరవిధములను ప్రశంసనీయమగు పౌరసేవ చేయుచుండెను. ప్రభుత్వమువారివల్ల ఇట్టి గౌరవమునందిన శ్రీమతి సత్యవతీదేవిగారికి మాహృదయపూర్వకమగు అభినందనముల నర్పించుచున్నాము.

EDITED, PRINTED AND PUBLISHED BY
DR K N KESARI AT THE LODHRA PRESS, EGMORE, MADRAS.

నెల్లూరు ప్రోగ్రెసివు యూనియన్, నెల్లూరు.

ఆంధ్ర వ్యాసరచన పోటి

స్త్రీలకు మాత్రము

(1) పరీక్షకు పంపఁబడు వ్యాసములలో ఉత్తమమునకు నెల్లూరు ప్రోగ్రెసివు యూనియన్ వారిచే 1935 సం॥రం ఫిబ్రవరి నెలలో తిక్కన జయంత్యుత్సవానుబంధముగా జరుపఁబడు మొల్లజయంత్యుత్సవ సందర్భమున శ్రీయుత కోట నరసింహము పంతులు గారు స్వర్ణపదకము బహూకరించెదరు.

(2) ఈ పరీక్షకు విద్యార్థినులెగాక స్త్రీలెల్లరు పోటీజేయ నర్హులు.

(3) విషయము: శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారిచే రచింపఁబడిన "శారదలేఖల విమర్శ". శారదలేఖలను ఈ క్రింది విలాసమునకు వ్రాసి బడయవచ్చును.

శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారు, బాపట్ల. వెల రు. 1–0–0.

(4) వ్యాసము సలక్షణభాషయం దుండవలయును. లేఖన మొక్కప్రక్కనే యుండవలయును. ఫుల్సుక్యాపు పుటలు ఇరువది కెక్కువ వ్రాయరాదు. వ్యాసమున ఇతర గ్రంథములనుండి అనువాదములు మొదలగునవియున్నచో అట్టి గ్రంథముల పేరు లాయా పుటల యడుగుననే వ్రాయవలయును. దీర్ఘములైన యనువాదము లుండరాదు. భాషయందు రుచితయు, భావమున స్వాతంత్ర్యమును, కథనమున పొందికయు, విమర్శ యందు నేర్పును ఎక్కువ గుణముల (Marks) బడయుగలవు.

(5) వ్యాసమునగాక వేరొకపుటలో, పోటీజేయువారు తమ పేరును విలాసమును విశదముగా వ్రాసి అందుక్రిందనే తాము పేర్కొన్న గ్రంథాదికము తక్క, నితరము చూడ లేదనియు, వ్యాసము సొంతముగా నితరుల సహాయములేకయే రచించితిమనియు ఒక విజ్ఞాపనము వ్రాసి చేవ్రాలు చేయవలయును.

(6) పోటీజేయువారు వారి పేరుగాని, వారిని గుర్తింప వీలగు సాధనములేవి గాని వ్యాసమున నెచ్చటను వ్రాయరాదు.

(7) వ్యాసములు ఈ క్రింది చిరునామాకు 1935 సం॥రం జనవరి నెల తే 1-ది లోగా చేరులాగున పంపుకొనవలయును.

కార్యదర్శి, నెల్లూరు ప్రోగ్రెసివు యూనియన్,
L. P. హాలు, నెల్లూరు.

మధ్వపతి హనుమంతరావు పంతులుగారు, M.A.,B.L.,
కార్యదర్శి—20-10-34.